

List izdaja republiški odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti SRS – Izhaja štirinajstredno med šolskim letom – Ureja uredniški odbor, odgovorna urednica Neža Maurer. Naslov uredništva: Ljubljana, Poljanska 6/I, telefon 315-585 Ljubljana, Naslov uprave: Nazorjeva 1/I, telefon 22-284 – Poštni predal 355-VII.
Letna naročnina: 20 din za posameznike, za šole in druge ustanove 40 din – Št. tek. računa: 501-8-26/1.
Tiska ČZP Ljudska pravica

LJUBLJANA, 12. NOVEMBRA 1971
LETO XXII – ŠT. 18

PROSVETNI DELAVEC

LIST DELAVCEV V VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNIH ZAVODIH

MANJ MODNIH IN VEČ POTREBNIH POKLICEV

Problemi poklicne vzgoje in novi učni načrt

nem procesu vezani na druge neugledne poklice (npr. odnos čevljar-usnjarski tehnik prinaša drugemu „slavo“ neuglednega poklica). Kakšna so moralna stališča otrok do takih poklicev in zaposlitev, lepo ilustrirajo odgovori učencev v testu besednega zaklada, ki so ga sodelavci poklicnih svetovalnic uporabili lani v 5. razredih osnovne šole. Značilni so odgovori: Bodi priden, da ti ne bo treba biti kmet! Bodi priden, da ti ne bo treba delati! Videti je, kot da se v naši vzgoji skoraj trudimo, da bi imeli v deficitarnih panogah še manj delavcev, kot jih imamo. Mladino skušamo pripraviti do boljšega učenja z grožnjami o vključitvi v neugledne poklice.

Drug tak problem, ki ga je poklicno usmerjanje doslej praktično zaman skušalo reševati, je diferenciranje poklicev na moške in ženske. O tem ni treba veliko govoriti, saj je stvar znana. Z izredno težavo prepričamo dekleta, da se odločijo npr. za poklic lesnega tehnika, enako težko pa tudi podjetje, da jih zaposli. Isto velja za poklice, kot so strojni mizar, strugar, orodjar, finomehanik, urar,

elektrotehnik itd. Nekoliko več deklet gre le v poklica radiomehanik in finomehanik, vendar jih v podjetjih precej zapostavljajo. Povsod se srečujemo z mnogimi predsodki o manjvrednosti ženske delovne sile, ki jih lahko odpravlja le načrtna poklicna vzgoja.

Tretji problem, s katerim se poklicno usmerjanje srečuje, je premajhno izkoriščanje intelektualnih zmogljivosti mladine. Vemo za osip v osnovnih šolah (37%), za osip v srednjih šolah (okrog 70%). Izobrazbeni produkti v posameznih občinah so zelo nizki (v ljubljanskih občinah se izučijo nekega poklica 81% otrok, ki zapuste osnovno šolo, v občini Trebnje pa npr. le 16,5%). Mnogi zelo nadarjeni otroci nikoli ne pridejo na univerzo, mnogi, ki bi lahko uspešno končali srednjo šolo, pa gredo v nižje strokovne šole in v zaposlitev. Rekli bi lahko, da je tukaj odločilen vpliv okolja. Za materialno in kulturno šibko okolje je značilno podcenjevanje znanja; to se zrcali v slabšem šolskem uspehu kmečkih otrok in otrok nekvalificiranih delavcev. Koliko se bodo ti neugodni uspehi okolja zmanjšali,

je odvisno od vzgojnih posegov družbe.

Srečujemo se torej s tremi moralnimi problemi: z vrednotenjem poklicev, z vrednotenjem enakopravnosti spolov in z vrednotenjem znanja. Moralna stališča lahko oblikujemo le v vzgojnem procesu. Poklicno usmerjanje, ki so ga doslej opravljali zavodi za zaposlovanje, pa je zastopalo predvsem diagnostični vidik (ankete, testi, informacije o učnih mestih in štipendijah). Potemtakem lahko sodimo, da v dani situaciji niso zavodi za zaposlovanje tisti, ki bi lahko na področju poklicnega usmerjanja naredili še kaj več; poklicno vzgojo bo morala dvigniti na višjo raven samo šola.

Zavodi za zaposlovanje bodo v tem vzgojnem procesu nečisto sodelovali, ne bi bilo prav, če bi se naprej obstajali kot osnovni dejavnik poklicnega usmerjanja. Nekaj takega predlaga tudi zavod za šolstvo s svojim gradivom o novem učnem načrtu. Vendar človeka pri tem nekaj moti. Kljub velikemu poudarku na poklicni

(Nadaljevanje na 3. strani)

Prisluhnimo otroški besedi!

Kakšen bo naš novi vrtec, šola?

Na to je mislil likovni pedagog Jože Centa, ko je pripravil razstavo otroških izdelkov na osnovni šoli „Jože Moškrič“ v Ljubljani. Razstavljeni otroški izdelki nas izvirno, z otroško likovno govorico pozivajo k naši dolžnosti, k samopriskrbi. Besedilo nad risbami povezuje le-te v skladno celoto. Takole beremo:

Še ptičkom napravimo domove... Kakšen bo naš novi vrtec, šola? V varstvu se ob igrah sprostimo... izdelamo domače naloge...

V vrtcih se igramo, učimo, rišemo...

In če jih ni? Če ni igrišč? Če smo na cesti?

Medtem ko naši starši delajo doma... v pisarnah... na poljih... ob strojih... na gradbišču in drugod... Ali nismo posrečeni? Zdaj še ne vemo, kako bo takrat... ko bomo takole veliki... kot so že nekateri... ki zapuščajo zavod...

In če bodo ostali na cesti? Kdo bo kriv? Naša udeležba na zboru volivcev bo potrdila našo željo, da sami neposredno upravljamo v svojem mestu, občinah in krajevnih skupnostih...

Prisluhnimo otroški besedi in bodimo vredni te iskrene likovne ustvarjalnosti!

TEA DOMINKO

Nič več težav za zaposlitev

V Krškem, mestu ob Savi, delujeta v skoraj sto let starem poslopiju tehniška srednja ter poklicna šola kovinske stroke. Še pred nedavnim so šolo obiskovali tudi ljudje, stari več kot dvajset let, ki so bili brez poklicev. Vse to sem zvedel, ko sem nekega dne popolnoma nepričakovano stopil pred tovariša Janeza Plestenjaka, profesorja, slavista ter vršilca dolžnosti direktorja na omenjeni šoli. Kljub nepričakovani je tovariš Plestenjak našel čas za pogovor in mi povedal, da je pred skoraj štirinajstimi leti postal prebivalec Krškega. V njegovem pogledu sem opazil iskrico ponosa, ko je poudaril, da je letos minilo deset let od tedaj, ko so prvi maturanti zapustili krško tehniško šolo. Več kot osemsto dijakov je v tem času diplomiralo, večina med njimi

jih je našla zaposlitev doma, nekateri so jo seveda mahnilo tudi v tujino. Tako je bilo zlasti pred nekaj leti, ko je bilo težko najti zaposlitev doma. Zdaj hodijo predstavniki naših podjetij pričevati prihodnje strojne tehnike in elektromehanike, preden diplomirajo, naj po končanem študiju pridejo k njim. Težav z zaposlitvijo tudi nimajo učenci poklicne šole, ki v glavnem ostajajo doma, to se pravi v zasavskem območju. Vseh, ki letos obiskujejo obe šoli – srednjo tehniško in poklicno – je več kot petsto.

Vprašal sem tovariša Plestenjaka, kaj pomeni tolikšno število, v glavnem tujih mladih ljudi, za tako majhno mesto, kot je Krško. Odgovoril je, da se dijaki v domače razmere dobro živijo zlasti, ker jih je okrog 180 v upravno ločenem internatu, kjer imajo organizirane tudi mnoge svobodne dejavnosti, med drugim tudi športno dejavnost. Sicer pa imajo v šoli veliko dela in tako niti nimajo odvečnega časa, ki bi ga lahko uporabili za nezaželena dejanja.

Odrasli ljudje, ki so si hoteli zagotoviti poklic s tečaji, so takšno možnost lahko našli v tehniški srednji šoli v Krškem prvič pred tremi leti. Vpisali so se v šestmesečni tečaj, in ko so ga opravili, so odšli na delo v Nemčijo. Šola je namreč oblikovala poklicni profil, kakršnega so potrebovala nemška podjetja. V začetku je bilo med tečajniki precej Slovencev, zdaj so med njimi v glavnem ljudje iz drugih republik, zlasti iz Bosne in Hercegovine. Toda letošnji tečaj – četrti po vrsti – je zad-

(Nadaljevanje na 7. strani)

PRISPEVEK 71

„Izobraževanje mora biti v vsakem trenutku in v vseh stopnjah dostopno vsem ljudem. Socialni in materialni položaj učenca ali njegovih staršev, regionalna pripadnost in spol ne smejo biti ovira za izobraževanje. Edino sposobnost, prizadevanost, znanje in rezultate dela priznavamo kot selektivno merilo pri šolanju. Ustvariti je treba vsaj minimalne enakopravne temelje mladine v vseh okolišjih.“

Tako je ZMS Slovenije zapisala v peti točki svojih stališč (sprejetih 14. maja letos). V zvezi s tem naj bi republiška konferenca Zveze mladine Slovenije skupaj s Partizansko knjigo priskrbelo mladini v Halozah, na Kozjanskem, v Brkinih in Suhi krajini ter morda še kje, vse potrebno za šolanje.

Organizacijsko-tehnična ekipa Partizanske knjige je začela načrtno zbirati denar pri slovenskih podjetjih. Zdaj ima na tekočem računu že 10.910 N-din. Zbiranje sredstev se nadaljuje. To namreč ni enkratna akcija za pomoč določenim šolam, temveč nenehno zbiranje denarja za vsa potrebna območja. Ne gre za patronate podjetij nad šolami – temveč za skupno skrb.

Naloga republiške konference Zveze mladine Slovenije kot pokroviteljice in organizatorice je, da akcijo politično usmerja in da

na prireditvah v gospodarsko šibkih predelih izroči šolam učne pripomočke in šolske potrebščine. Imenovan je bil poseben odbor, ki ga sestavljajo člani republiške konference ZMS (predsednik je Alfred Voh), predstavniki Partizanske knjige, člani mladinske organizacije iz nerazvitih območij, strokovnjaki-pedagogi, predstavniki izobraževalne skupnosti SRS in zavoda za šolstvo SRS ter predstavniki Zveze vojaških rezervnih starešin.

Čas trajanja je nedoločen – ali bolje: akcija se bo nadaljevala tako dolgo, dokler bodo v Sloveniji šole, ki bodo potrebovale dodatno pomoč. Letošnjo jesen bodo sredstva porabili predvsem za nabavo šolskih potrebščin. Že ta mesec naj bi oskrbeli s potrebščinami prvo šolo.

Pričakujemo, da bo „PRISPEVEK 1971“ dovolj svoje široke zasnove, aktualnosti in človeške iskrenosti rešil marsikaj, kar se nam ne posreči rešiti s številnimi sejami in resolucijami.

Vsakega, ki sodeluje – naj bo podjetje ali posameznik – odbor sproti obvešča o poteku akcije; upošteva tudi sugestije in želje ter končno poda obračun. Tekoči račun, na katerega se stekajo sredstva, je: 501-1-583, z oznako „PRISPEVEK 1971“.

S prakso in entuziazmom

Sredi oktobra, točneje 15. in 16. letošnjega oktobra, je bilo v Beogradu posvetovanje o delu v kombiniranih oddelkih. Posvetovanje je organiziral Jugoslovanski zavod za proučevanje šolskih in prosvetnih vprašanj. Med predavatelji so bili: dr. Dragutin Franković, Rade Vuković (avtor knjige o delu v kombiniranih oddelkih), prof. dr. Tihomir Prodanović in Miroslav Faletov, direktor organizacijske enote zavoda za šolstvo SRS v Dravogradu.

Pomembnost takega posvetovanja je velika in gotovo je, da bo po tem prvem (bolj informativnem) posvetovanju prislo do ponovnih srečanj, pa tudi do zares znanstvenega dela na tem področju, ki je že dolgo zastavljeno. Če pa gledamo statistične podatke Zveznega zavoda za statistiko, jih je v šolskem letu 1968/69 od 14.009 osnovnih šol v SFRJ kar 6943 ali 49,5% imelo v svojem sestavu samo kombinirane oddelke, 2055 šol, to je 14,7% pa tudi kombinirane oddelke. V šolskem letu 1968/69 je bilo v Jugoslaviji 95.833 oddelkov — od tega 15.006 ali 15,9% kombiniranih. K temu lahko dodamo še podatke, da obiskuje pouk v kombiniranih oddelkih 520.000 ali nekaj več kot 20% otrok, oziroma vsak peti učenec v Jugoslaviji in da je v kombiniranih oddelkih delalo skoraj 18.000 učiteljev ali vsak šesti učitelj, ki je to šolsko leto delal v osnovnih šolah po naši državi.

Zastopnik slovenskih prosvetnih delavcev Miroslav Faletov je v uvodnih besedah svojega referata povedal naslednje: „V naši republici smo imeli v šolskem letu 1968/69 805 kombiniranih oddelkov, kar predstavlja 9,4% vseh oddelkov. V teh oddelkih je bilo 15.823 učencev, kar pomeni 6,8% vseh učencev. Kombiniranih oddelkov z dvema razredoma je bilo 693 (86,3%). V naslednjih šolskih letih 1969/70 in 1970/71 se to razmerje ni bistveno spremenilo.“

Tako kažejo statistični podatki, ki se zdaleč ne morejo povedati vsega. Ne morejo nam povedati, kako dela in živi 18.000 učiteljev, ki poučujejo v kombiniranih oddelkih in ki vsak po svoje prispevajo k splošni izobrazbi naših otrok. Statistika nam tudi ne more povedati, s kakšnimi problemi se ti ljudje srečujejo. Ne pove nam, kako so te šole opremljene, kakšno pomoč dobivajo od matične šole in tudi tega ne, koliko je vredno in cenjeno njihovo delo. Iz razprav pedagoških svetovalcev in učiteljev, ki delajo v kombiniranih oddelkih, smo lahko izvedeli, da je

nagrajevanje prosvetnih delavcev v Jugoslaviji zelo različno (to nam tudi do sedaj ni bilo neznanom) in da doseže v nekaterih krajih osnovna plača komaj 800-900 dinarjev; dodatki za delo v kombiniranih oddelkih (in težko delovno mesto), so marsikje ovrednoteni z nekaj tisočaki. Ob tem pa je spet treba poudariti (čeprav to vsi vemo že zdavnaj), da tako delo predstavlja dvojni ali trojni napor in da dela vesten pedagoški delavec dnevno mnogo več kot sedem ur.

Posvetovanje seveda še ne pomeni, da se bo delo v kombiniranih oddelkih že jutri spremenilo. Lahko pa ga štejemo za začetek na poti k izboljšanju, ker smo si končno vsi jugoslovanski pedagogi zaželeli skupnega dela za boljši pouk v kombiniranih oddelkih. To seveda ne pomeni, da do danes na tem področju ni bilo nič storjenega. Seveda je bilo, a še vedno premalo. Poskusil bom povzeti nekaj sklepov, ki smo jih slišali ob koncu posvetovanja:

— Posvetovanje je začetek, koristen začetek reševanja problematike učnovzgojnega dela, ki je bilo vsa leta zastavljeno.

— Kombinirani oddelki bodo tudi v prihodnje imeli pomembno vlogo pri izobraževanju mladine.

— Določiti bo treba mesto kombiniranih oddelkov v sistemu šolstva (materialna sredstva, metode, učbeniki, učitelji).

— Postavljena je bila tudi zahteva, da republikni organi za šolstvo določijo posebno mesto kombiniranim oddelkom pri centralni šoli. Treba bo postaviti normative za delo in vrednotenje dela v teh oddelkih.

— Osnovna šola je obvezna. Iz manjših krajev je treba otroke voziti v večje šole (seveda, če je mogoče organizirati prevoz ali če je internat), vsem pa omogočiti šolanje. Tudi za štiri učence naj bo šola, če razmere ne dovoljujejo prevoza v večji kraj (manjši otoki, zaselki oziroma manjše vasi v oddaljenih hribih).

— Treba je izdelati program, iz katerega bo razvidna vrsta kombinacij, kaj in koliko lahko zahteva učitelj od učencev v kombiniranih oddelkih. (Take študije imajo izdelane v Makedoniji.)

— Pouk v kombiniranih oddelkih je treba modernizirati. Večjo skrb moramo posvetiti uporabi učbenikov, priročnikov, šolske in razredne knjižnice, uporabi avdiovizualnih sredstev in drugih pripomočkov.

— Zahtevati je treba večje materialna sredstva in bolj objektivno vrednotenje dela

učiteljev. Vrednotenje je treba poenotiti, ker so sedanje razlike precejšnje.

— Podružnična šola je družbena in kulturna ustanova na vasi. Imeti bi morala tudi svoje samoupravne organe, v katere naj bi bili vključeni tudi starši.

— Določiti je treba število učnih ur, koliko časa naj trajajo, nadurno delo itd.

— Vse to delo bo treba raziskovati. Pri prosvetno-pedagoških zavodih bi morali biti svetovalci, ki bi posebej delali na tem področju. Organizirati moramo eksperimentalne razrede in aktivne učitelje, ki delajo v kombiniranih oddelkih.

To je nekaj sklepov ob sklepu posvetovanja, ki bodo kasneje natančno izoblikovani in objavljeni.

V razpravi smo lahko zvedeli še marsikaj, med drugim tudi o zanimivi obliki pri organizaciji kombiniranega pouka v Vojvodini. Tako je npr. direktor šole samih kombiniranih oddelkov iz Sombora povedal, da je na njihovih 16 salasih kar 26 oddelkov kombiniranega pouka. Uprava je za vse v mestu. Ne mislim reči, da mi je prav taka organizacija všeč, ker nisem za delitev na mestne in vaske šole (ker ta delitev že tako in tako je). Vseč mi je, ker učitelje, ki ostanejo pet, deset, petnajst ali več let v istem kraju, posebno nagrajujejo; tak učitelj je deležen še večje pozornosti tedaj, ko odhaja v pokoj. Povedal je tudi, kako so pripravili posebno akademijo v počastitev tem prosvetnim delavcem. Poudarili so, da je treba dati prosvetnim delavcem, ki delajo na tem po-

dročju, večkrat priznanja. Zanimiva je tudi trditev mlade prosvetne delavke iz okolice Obrenovca, ki je dejala: „Ves čas ugotavljamo, da bi morali imeti učitelji za delo na teh šolah že nekaj prakse. Mislim pa, da treba imeti še nekaj: entuziazem!“

PRIPIS! Morda ni potreben prav tale pripis. Gre za resnico, ki jo moram povedati. Učitelj, ki dela na revnejšem območju, dela v slabših razmerah in dela več (pouk brez učnih pripomočkov je veliko težji, pa še morda kombinacija). Poučevati mora po enakem učnem načrtu kot učitelj, ki dela v mestu, v dobro opremljeni šoli, v šoli s telovadnico, kabinetnim poukom, v šoli, kjer je morda še bazen, v šoli, kjer organiziramo to in ono in imamo za marsikaj dovolj denarja. Seveda so pomembni tudi ljudje, njihova pripravljenost, volja za delo. In tudi njihov entuziazem.

Toda take razlike so krivične do učitelja, ki mora delati v takih razmerah, in do otroka, ki je lahko deležen samo takega in nič drugega pouka.

MILOŠ DJUKIĆ

OD PONEDELJKA DO SOBOTE

Neki učenec je pisal iz Ljubljane svojim staršem naslednje pismice: „Ljubi starši! Danes v ponedeljek Vam, pišem; jutri v torek bom pismo na pošto oddal; v sredo bote Vi pismo prejeli; v četrtek mi bote odpisali; in če v petek nič denarja ne dobim, se bom v soboto na pot podal in v nedeljo bote imeli svojega sinčka doma.“

Čigava skrb je šolstvo?

Odmev na članek, ki ga je napisala v 17. številki Prosvetnega delavca tov. Neža Maurer. Članek je zanimiv, marsikaj pove, toda ali je vzpodbuden?

Prosvetni delavci smo kot verniki, saj kljub vsakoletnim obljubam, ki jim sledijo razočaranja, verujemo, da bo bolje. Ali ni zanimiva primerjava učiteljeve plače s povprečnim osebnim dohodkom v Sloveniji za leto 1971? Povprečni osebni dohodek zaposleni v Sloveniji je (od januarja do avgusta) 1555 din, medtem ko dobi učitelj začetnik 1277 din, predmetni učitelj 1581 din in profesor 1899 din. To je res lepa in „spodbudna“ reklama za prihodnje pedagoške delavce. Nekateri se čudijo, da ni dovolj prosvetnega kadra zlasti na višji stopnji, čudijo se, da matematiki po končanem študiju odhajajo v industrijo namesto v prosveto, nič pa se ne čudijo, če tehnik v tovarni zasluži neprimerno več kot učitelj v šoli. Zanimivo je, da ima učitelj nadurno delo manj plačano kot redno delo. Nadurno delo v podjetjih je običajno bolje plačano kot redno ali pa vsaj enako, nikakor pa ne manj. Učitelj pa dobi za opravljeno nadurno 78% od redne ure, predmetni učitelj 76% in profesor 67%. Zanimalo bi me, če obstaja vsaj eno podjetje v Sloveniji, ki nadurno delo plačuje tako, kot je to primer v prosveti. Moram se takoj popraviti in podčrtati, da je tako bilo vse do sklenitve družbenega dogovora oziroma samoupravnega sporazuma. Po tem sporazumu pa bodo nadurne plačane 150%, ČE BO DENAR, osebni dohodki se bodo po sporazumu tudi bistveno izboljšali, ČE BO DENAR. Zato naj živi družbeni dogovor in samoupravni sporazum, seveda, ČE BO DENAR!

prof. MAKS KORBER

IZ RAZLIČNIH RAZMER DO ENOTNIH MNENJ

Dubrovniško srečanje predstavnikov evropskih sindikalnih organizacij in učiteljskih združenj — lahko ga imenujemo tudi razmišljanje na temo Znanstvena, tehniška in tehnološka revolucija ter njen vpliv na vzgojo in izobraževanje — je kritično opozorilo na prepad med začrtanimi in uresničenimi cilji na področju vzgoje in izobraževanja.

Udeleženci so govorili o velikih spremembah v vzgojnoizobraževalnem sistemu, ki jih zahteva hiter razvoj znanosti, tehnike in tehnologije. Značilno je, da se pojavlja ta problem v različnih deželah v različnih oblikah, saj je odvisen od zgodovinskih, družbeno-ekonomskih in političnih razmer.

Evropsko srečanje pa je pokazalo presenetljivo enotnost pogledov razpravljavcev, enotno mnenje o odnosu med znanstveno tehnološko revolucijo in izobraževanjem. Presenetljivo zato, ker so prišli udeleženci iz različnih dežel, ker so bili to predstavniki organizacij, ki imajo „doma“ precej različne pogoje za svoje delo.

Povzemimo samo nekaj skupnih ugotovitev: Znanstveno tehnološka revolucija lahko v ustreznih družbenoekonomskih pogojih temeljito spremeni delovne in življenjske pogoje današnjega človeka. V teh pogojih mora postati izobraževanje moč ekonomskega in družbenega napredka, ki je hkrati pogoj in posledica tega razvoja. Znanstvena in tehnična dognanja naj koristijo družbenemu

napredku in vzgoji, sindikat pa naj poskrbi, da bodo sodobna sredstva vzgoje in izobraževanja lahko uporabili prosvetni delavci.

Vsak član družbe — ne glede na ekonomske možnosti, raso, regionalno in politično pripadnost ima pravico do izobraževanja v šolah vseh stopenj in v vseh obdobjih svojega življenja. Storimo vse, da bo ponavljajcev manj, da bo čim manj učencev zapuščalo šolo sredi šolanja, da bo čim manj takih, ki bodo izgubili pravico do izobrazbe v obvezni šoli. Pri vsem tem pa ima lahko pomembno vlogo individualizacija pouka.

Permanentno izobraževanje, ki ga zahteva današnji čas, naj temelji na bogatejšem in popolnejšem začetnem izobraževanju. Vsakemu delovnemu človeku je treba nuditi možnost za načrtno izpopolnjevanje, prekvalifikacijo in dvig izobrazbeno-strokovne in kulturne ravni.

Potrebna je demokratizacija izobraževanja: izobraževanje naj bo dostopno vsakomur in čim več občanov naj odloča pri njegovem nadaljnjem razvoju. To je namreč področje, ki zahteva, da sodelujejo pri vsebinskem oblikovanju, organizaciji in upravljanju, posebno pa pri delitvi finančnih sredstev za izobraževanje, vsi, ki so vključeni v vzgojnoizobraževalni proces in tisti, ki so zanj tudi neposredno zainteresirani.

Vloga izobraževanja postaja v družbenoekonomskem razvoju dežel vse pomembnejša; vse bolj očitna je tudi potreba po modernizaciji metod in sredstev za vzgojnoizobraževalno delo. Vse to pa zahteva precej več denarja, ki ga je treba odmerjati ob pravem času — iz narodnega dohodka. Izobraževanje bi moralo postati glavno področje družbene infrastrukture na prioritetni lestvici naložb vsakega naroda.

Učne načrte in programe, vsebino in sestav izobraževanja ter oblike je treba nenehno prilagajati tistim, ki se izobražujejo, in potrebam današnjega časa. Vsebinsko izobraževanja je treba obogatiti z matematiko, naravoslovnimi vedami, logiko, znanstveno metodologijo, sodobno tehniko in tehnologijo, informativnostjo in z osnovami kibernetike. Preprečiti moramo morebitne nezaželene posledice znanstveno-tehnološke revolucije — zato je treba učence naših

ŽETEV (Andrej Krebl, osn. šola Prevalje — Grafični bienale)

5. »ZBORNİK ZA HISTORIJO ŠKOLSTVA I PROSVJETE«

Trije znani jugoslovanski šolski muzeji — Hrvatski šolski muzej v Zagrebu, Pedagoški muzej v Beogradu in Slovenski šolski muzej v Ljubljani — so pred nedavnim izdali peto knjigo Zbornika za historijo šolstva i prosvjete. Osrednji del zbornika so razprave in članki — povečini odlomki iz doktorskih disertacij, pestro vsebino pa dopolnjujejo krajši informativni prispevki iz šolske zgodovine, o delu šolskih muzejev, knjižne ocene in bibliografija. Ob koncu zbornika je nekrolog, posvečen znanemu slovenskemu učitelju, uredniku Učiteljskega tovariša, ustanovitelju Slovenskega šolskega muzeja in predsedniku Jugoslovanskega učiteljskega združenja Ivanu Dianniku.

Zbornik začena spominska članka: ob 300-letnici smrti J. A. Komenskega je objavilo uredništvo razpravo Josefa Bramora o literarnem delu tega velikega pedagoga v Holandiji. Drugi sestavek je odlomek iz doktorske disertacije Nikole M. Potkonjaka in spominja na 200-letnico rojstva Roberta Owna.

Obrazne bogate zgodovine hrvatskih visokih šol se je lotila Nada Klaićeva, zgodovine makedonskega šolstva pa Risto Kantardžijev. Za proučevanje zgodovine slovenskega šolstva je posebno zanimiv prispevek kustodinje Slovenskega šolskega muzeja Tatjane Hojanove. Zbrani številni podatki o šolanju deklet na Slovenskem in zanimivi citati iz revij in časopisov nam prikazuje celostno podobo razvoja ženskega šolstva pri nas, pa tudi zgodovinsko pot boja naših učiteljc in njihovih društev za enakopravnost: za uveljavljanje na delovnih mestih in enakopravno nagrajevanje — za to, da bi bilo delo učiteljic enako spoštovano in ovrednoteno kot delo njihovih kolegov. Avtorica tudi podrobneje obravnava zakonska določila, seznanja nas s pogoji za pridobivanje uspo-

sobljenosti za pouk, o mnogostih poklicnega napredovanju o boju Društva učiteljic za enakopravnost in o sodelovanju prosvetnih delavk pri strokovnih in literarnih glasilih in časnikarstvu. Pregledno in temeljito obravnava zgodovino ženskega šolstva na Slovenskem, sklepajo kratki življenjepisi najbolj uveljavljenih slovenskih učiteljic.

Zivljenje in delo ter poglede na družbo ene najpomembnejših osebnosti v zgodovini hrvatskega šolstva in pedagogike Marije Fabković (v rodni je bila Čehinja) opisuje Mihajlo Ogrizović. Z delo srbskih šol in kulturnih ustanov v Prištini in njeni okolici v in v začetku 20. stoletja nas znanja Jagoš Djilas, veliko m. slimska šola v Skopju pa nam predstavlja Jašar Redžepagić. Ante Vukasović je obdelal dagoške koncepcije in dejavnosti dr. Stjepana Patakija, enega m. vidnejših hrvatskih pedagogov.

Prispevek k zgodovini predne pedagoške misli pri nas — med dvema vojnama — je pisal Rade Vuković v pedagoških pogledih Vukajla Kukulca — učitelja in književnika, je imel pomembno mesto v zgodovini učiteljskega gibanja med dvema vojnama.

Od krajših sestavkov naj opozorimo na sestavek ravnateljice Slovenskega šolskega muzeja Franceta Ostanka: Glavna šola v Celju od 1777 do 1869 — pomenu in vlogi, ki ga je imela šola pri izobraževanju učiteljev v trivialnih šol pa tudi njenem nacionalnem učinku.

Prve učbenike za osnovne šole v obnovljeni Srbiji nam predstavlja Srečko Čunkov, pregled slovansko-srbskih šol njihovih učiteljev podaja Srđo Pecinjački, s prvimi srbskimi lami, knjigami in knjižnicami 19. stoletju pod Turki na nas znanja Jovan Vlahović.

Iz prakse — za prakso — bi lahko imenovali članek (Nadaljevanje na 12. strani)

šol bolj seznanjati z družbenimi spremembami, ki jih prinaša revolucija in s kulturo, ki jo potrebuje današnji človek.

Spremenjena vsebina in sestava izobraževanja spreminjata tudi učiteljevo funkcijo. Sodobni učitelj mora obvladati nove učne pomočke, metode in organizacijo pouka; le tako bo lahko učencem najbolj smotne oblike spoznavanja in učenja.

Udeleženci srečanja so soglasno pritrldili Priporočilu UNESCO položaju in vlogi učiteljev v vzgojnoizobraževalnem procesu družbi, kakor tudi potrebnosti učiteljevega načrtnega in nenehnega izobraževanja.

Izobraževanje učiteljev bo slej ko prej moralo doseči ravno visoke izobrazbe. Programi načrtnega, strokovnega in pedagoškega izpopolnjevanja morajo biti dostopni vsem aktivnim učiteljem. Sindikalne organizacije in učiteljska združenja se zavedajo sprejemajo veliko odgovornost za to, da bodo vsi ti cilji tudi uresničeni.

Upravičene so zahteve učiteljskih organizacij, da je treba znati učiteljem ustrezen družbeni položaj, da je znanstveno temeljno in izobrazbeno učiteljevo obveznost, koliko učencev bo v posameznem razredu in koliko časa potrebuje učitelj za pravo in izboljšanje kvalifikacije. Zagotoviti je treba ustrezno grajevanje, tak materialni položaj, ki bo omogočil učitelju, da lahko v redu opravlja svojo vse bolj odgovorno funkcijo.

Velike spremembe na vzgojnoizobraževalnem področju, ki povzročajo sodobni razvoj proizvodnih sil in družbenih odnosov, mogoče uresničiti samo z aktivnim sodelovanjem sindikatov in učiteljskih združenj. Te organizacije morajo sodelovati tudi s starševskimi delovnimi organizacijami ter si prizadevati, da bo tudi mladih v javnosti uveljavljeno.

Ocena evropskega srečanja: mednarodno sodelovanje učiteljev njihovih organizacij, izmenjava mišljenj, medsebojna pomoč pri reševanju vseh navedenih vprašanj in pogostejša srečanja — tako kot je bilo srečanje v Dubrovniku — bodo pripomogla, da bo od teh organizacij še uspešnejše delala.

To pot izjemoma odpade POGLED SKOZI ŠOLSKO OKNO, ker smo zadnji trenutek prejeli sklepe dubrovniškega posvetovanja.

Izobraževanje je osnova družbenega napredka

Osnutek stališč o dolgoročnem razvoju, ki so ga pripravili izvršni svet, skupščina SRS, republiški svet Zveze sindikatov in gospodarska zbornica SRS, je v javni razpravi.

To je dokument, ki poudarja pomen vzgoje in izobraževanja in s tem sklepa obdobje, ko je bilo naše področje odrinjeno v področje družbene potrošnje. Stališči — „Izobraževanje je izredno pomembno za družbeni razvoj, ker je v modernih proizvodnih silah postalo temeljna in dinamična subjektivna komponenta“ ter (v zvezi s samoupravljanjem v družbi) „Znanje in kultura prispevata k odpravljanju tistih socialnih razločkov, ki so eden od odločilnih vzrokov socialne nadrejenosti in podrejenosti“ dobro izražata vlogo vzgoje v naši družbi.

Veliko pozornost posveča osnutek kakovosti znanja. To naj ne bi bilo samo rutinsko, temveč dinamično in individualno prisvojeno in kot takšno vključeno v ustvarjalno kolektivno moč izobrazbe v družbenem razvoju. Ob takšnih kvalitetah znanja pa mora izobraževanje prerasi v intelektualno vzgojo, s katero se oblikujejo kritičnost, ustvarjalnost in osebna odgovornost.

Pri oblikovanju družbe, „ki bo dosegla višjo stopnjo demokratičnosti in humanosti v medsebojnih odnosih, s tem pa okreplila družbeno moč delovnega človeka“, kot to navaja dokument, bo le vzgoja v najširšem pomenu besede lahko prispevala svoj delež. Dokončno besedilo tega pomembnega dokumenta bi moralo dati večji poudarek vzgoji, osnutek pa obravnava vzgojo le v poglavju o kulturi.

V posebnem poglavju je prikazan pomen znanstveno raziskovalne dejavnosti za razvoj naše republike. Zahteva po razvijanju družboslovnih disciplin obeta, da se začne obdobje intenzivnejšega proučevanja tudi na pedagoškem področju. Tudi poglavje o izobraževanju in vzgoji bi moralo izražati to zahtevnost. Ob osnovnih nalogah na področju vzgojne reorganizacije sistema izobraževanja, permanentno izobraževanje, boga-

tejša učna vzgoje — reorganizacija sistema izobraževanja, permanentno izobraževanje, bogatejša učna bi bilo nujno treba poudariti sistematičen znanstveno raziskovalni oziroma znanstveno razvojni pristop. Vprašanje, ki zahteva še nadaljnje proučevanje, je gotovo tudi vstop v šolo s 6. letom starosti. Neproučen koncept vzgoje in izobraževanja v 6. letu otrokove starosti bi lahko povzročil pedagoško škodo.

Razvojna projekcija pedagoškega inštituta se vključuje v široko znanstveno zasnovan napredek družbenega vzgojno-izobraževalnega prizadevanja, saj predvideva, da se mora vsaka njegova raziskovalna naloga vključiti v družbeni smoter: spremljanje, oblikovanje in spreminjanje sistema vzgoje in izobraževanja v SRS. Sistem vzgoje in izobraževanja pa je: kompleks idejnih zasnov sistema, koncepcija vzgojnih smotrov, vsebina, struktura, organizacija in funkcioniranje šolskega sistema ter sistema permanentnega izobraževanja.

Za reševanje tako komplicirane naloge bo moral pedagoški inštitut izdelati primerjalne študije vzgojno izobraževalnih sistemov v svetu in analizo našega razvojnega stanja. Sprejete novosti bo treba proučeno uvajati. To delo bo lahko opravil le v sodelovanju z znanstvenimi inštitucijami in zavodom za šolstvo SRS. Posebno pa je pomembna pripravljenost učiteljev, da se vključijo v znanstveno raziskovanje, kar občutimo ob vsaki raziskovalni nalogi, pri kateri imamo sodelavce iz prakse. Težnja delavcev na področju vzgoje je, da bi spremembe in novosti rastle iz našega dela, iz naših razmer, iz ustvarjalne moči naših ljudi, ki s tem postajajo resnični samoupravljavci in samoupravljanci na svojem delovnem mestu.

Pri znanstvenem proučevanju prihodnjega sistema vzgoje in izobraževanja pa bomo morali temeljito spoznati in upoštevati dinamiko odnosov med sistemom vzgoje in izobraževanja ter družbeno-ekonomskim in družbenopolitičnim razvojem.

Danica Golli

KISLE RESNICE

Čigava bo?

Napeto pričakovanje. Morda zaradi ravnateljevega pozdravnega govora, dnevnega reda, sprejemanja zadolžitve in kar je še takih stvari? Ne, saj nismo novinci. Zaradi tiste, ki mora priti.

Prišla je zelo točno. No, bo že še zamujala, o tem ni dvoma. Tov. ravnatelj jo je predstavil in se narejeno veselil. Na tihem ga peklijo stare izkušnje. Bogle kaj bo s to?

Naslednja točka: izvenšolsko delo v tem letu.

Kolegi grabijo plen. Prometna vzgoja, dramski krožek, pomladek RK, mladinski listi, literarni krožek, tamburaši, planinci, taborniki, nogometno društvo, boks (lahko se vpišejo tudi učitelji), šahovski krožek in še en krožek in še en krožek in še en krožek.

Najbolj vztrajno se vsi otepajo pionirske in mladinske organizacije. Špela samo strmi. Takale je torej začetna konferenca. Kakšne bodo šele vse naslednje? Pionirsko organizacijo je prevzela ona. Pohlevo je rekla ja. Vsi so jo naenkrat imeli radi. Vi ste še mladi, so rekli, to je kot nalašč za vas.

Stanovanja zanjjo ni (in ga še dolgo ne bo), zato je takoj po konferenci odhitela na avtobus. Kolegi so se porazdelili v običajne skupine (tega so se navleži od skupinskega pouka) in začeli pre-sojati, čigava bo. To pomeni, s kom bo potegnili, in čisto nič drugega.

Možnosti ima veliko. Lahko se bo vrtela okoli pisarne in postala neizvoljeni pomočnik direktorja. Lahko bo stopila v krog starejših, modrih in izkušenih. Če je le ukaželjna? Najbrž jo bodo osvojili mladi. En nasprotnik več. Držijo skupaj ti zelenci. Ko nimajo pojma, kaj se pravi delati udarniško. Do diplom so prilezli s štipendijami.

Lahko se zarotniško poveže z učenci in zaneti revolucijo. Mladi so polni nekakih idej. Pa še pionirsko organizacijo bo vodila. No, ravno pripravna ni za to delo. Kaj pa se to pravi — najnežnejša politična organizacija v rokah neizkušenega novince!

Nikoli nihče ni mogel reči, kam Špela spada. Videli so jo v ravnateljevi pisarni, med otroke je razdelila neko anketo (nove ideje!), z mladimi je bila ljubezniva, s starimi čisto nič manj.

Tudi Krevsova Binca je rekla, da ni Špela od nikogar.

Kljun je otesala
Berta Golob

Manj modnih in več potrebnih poklicev

(Nadaljevanje s 1. strani)

vzgoji v osnovni šoli najdemo pri pregledu osnutkov učnih načrtov od vključno 6. razreda dalje pri vseh šolskih predmetih le eno samo učno enoto, ki se neposredno povezuje z otrokovo izbiro poklica. Pri moralnem pouku v 8. razredu najdemo temo: „Zaposlitev, izbira poklica in nadaljevanje šolanja.“ Morda bi bila lahko primerna tudi tema: „Ustvarjalno delo kot največja vrednota socializma.“ (To je seveda odvisno od oblikovalca učne ure.) Tema dopušča, da vpletemo vanjo tudi poklicno usmerjanje. Drugega pa v osnutkih učnih načrtov za moralni, tehnični, biotehnični in gospodinjski pouk o poklicnem usmerjanju ne najdemo, čeprav naj bi težišče poklicnega usmerjanja prevzeli prav ti predmeti. Zanimivo je, da pri teh predmetih poklicno usmerjanje niti med učnimi in vzgojnimi smotri ni navedeno. Poklicno usmerjanje v gradivu zavoda za šolstvo je bolj kot reklama za to dejavnost. Potrebno bi ga bilo natančneje opredeliti. Učni načrti mnogih predmetov prav terjajo vključitev tem s področja poklicnega usmerjanja. Tak je na primer učni načrt spoznavanja družbe za 4. razred. Škoda je, da so v tej starosti otroci za poklicno usmerjanje še premladi. Načrtno delo na tem področju se začne obrestovati šele

v 6. razredu, ko se začnejo oblikovati poklicne želje, pa tudi vrednotenje poklicev. V 6. razredu moramo na primer obravnavati pri moralnem pouku metode uspešnega učenja. Ali bi bilo kaj narobe, če bi dodali še posebno temo o potrebnosti znanja za poklic in o tem, da pomeni večje znanje tudi lepše življenje. Ista tema bi bila prav tako primerna za 7. razred. V teh dveh razredih bi morali pri moralnem pouku obravnavati tudi vprašanja večvrednosti oziroma manjvrednosti raznih poklicev in enakopravnosti deklet pri vključevanju v poklice. O obeh temah bi morali spregovoriti tudi na roditeljskih sestankih. Vsaj ena ura moralnega pouka ali ena razredna ura v 8. razredu bi morala biti posvečena poklicnemu usposabljanju, ena pa potrebam po novih delavcih v republiko in na domačem območju.

Imamo veliko nekvificiranih pletilj in tkalk, pogrešamo pa mojstrov v teh poklicih. Po drugi strani je poklic šivilje zaradi svoje poznanosti preveč v modi. Pri gospodinjskem pouku v 8. razredu bi lahko obravnavali poklice v trgovini in gostinstvu, poudarili podobnosti in razlike med njimi, ter povedali, da je poklic prodajalca preveč, poklic gostinskega delavca pa premalo popularen. Razumljivo je, da z uvedbo

teh tem v učni načrt poklicno usmerjanje še ne more biti odpravljeno. Vzgojni proces priprave otroka na izbiro poklica je vse kaj več kot teme, nanižane v učnem načrtu, hkrati pa si je težko predstavljati poklicno vzgojo v osnovni šoli brez obravnavanja takih in podobnih tem. Lotevati se bomo morali tudi še marsikaterih drugih ukrepov pri delu v šoli se jih pravzaprav že tudi lotevamo. Saj je v resnici ves učnovzgojni proces v naši osnovni šoli namenjen pripravi otroka za prihodnje delo v poklicu. Ni važno, ali je to v vzgojnih smotrih zapisano ali ne. Vsakdanja situacija nam to kaže. Ni namreč mogoče govoriti o popolnem razvoju človekove osebnosti, ne da bi ta popolni razvoj vključeval v

sebi tudi ustvarjalno delo, ki ga od mladega državljanca pričakujemo in ki ga je družbi končno tudi dolžan. Tega se morajo pred sklepom šolanja zavedati tudi naši osnovnošolci, zato je nujno, da jim redni šolski program posreduje tudi spoznanja, ki se nanašajo na prihodnjo poklicno usmeritev. Rezultati nekaterih pedagoških eksperimentov kažejo, da se to obnese, da otroci jasneje vidijo svojo poklicno pot, da so v svojih poklicnih željah prilagodljivejši, predvsem pa to, da je razpon izbranih poklicev precej širši kot sicer. Širši razpon pa pomeni manj modnih poklicev in več takih, ki jih družba potrebuje. V sedanjih razmerah pa je prav to najpotrebnejše.

DRAGO KOLENC

Zahtevna, toda koristna šola v naravi

Zavod za šolstvo SRS — organizacijska enota Ljubljana — posveča že osmo leto (od 1963. leta dalje) poleg rednih splošnih dejavnosti na šolah, izredno veliko pozornost uvajanju sodobnih oblik šolskega dela na področju šolske telesne vzgoje. Med sodobne oblike šolskega dela sodita brez dvoma organizacija smučarskih tečajev za vse učence 5. razreda osnovnih šol med rednim šolskim delom in organizacija šole v naravi s plavalnim tečajem za vse učence 4. razreda osnovnih šol, kot obvezne oblike šolskega dela. Učni načrt za telesno vzgojo v osnovni šoli namreč zahteva, da se za vse učence 5. razreda organizirajo smučarski tečaji med rednim šolskim delom — imenujemo jih zimske šole v naravi ter organizacija letne šole v naravi s plavalnim tečajem za vse učence 4. razreda osnovnih šol. Posebej je treba poudariti, da se je zelo dobro uveljavil pouk splošno izobraževalnih predmetov v 4. razredu, saj so v tem razredu po programu dela šole v naravi obvezno predvidene tri ure pouka — dopoldne ter nekaj ur pouka v popoldanskem času. (Od večerje do nočnega počitka se organizirajo krajši izleti in sprehodi, petje itd.) Težnja nekaterih ravnateljev osnovnih šol (teh je k sreči zelo malo), da bi se pouk splošno-izobraževalnih predmetov v šoli v naravi za učence 4. razreda osnovnih šol odpravil, je nesprijemljiva in skrajno škodljiva, saj bi na ta način osiromašili uspešnost in učinkovitost pri organizaciji šol v na-

ravi. To nam najbolj zgovorno dokazujejo poročila učiteljev razrednega pouka, ki govore o uspešnem pouku v šoli v naravi. Vse učiteljice se strinjajo s tem, da je ta pouk sicer zelo težaven, vendar je izredno učinkovit in koristen za otroke.

Od 43 osnovnih šol, kolikor jih je na območju ljubljanske temeljne izobraževalne skupnosti, je kar 29 šol organiziralo šole v naravi za 2132 učencev 4. razreda od 3309 — kolikor jih je v vseh četrtnih razredih osnovnih šol ali za 64,4 % udeležencev. Neplavalcev je bilo 932 ali 43,7 %. Plavalci se je naučilo 868 otrok ali 93,1 % kar je izredno dober uspeh, če upoštevamo, da je nekaj otrok v šoli v naravi rahlo zbolelo, da je nekaj otrok strahopetnih.

Ce trdimo, da je smučanje naš nacionalni šport, potem lahko še bolj trdimo, da je plavanje življenjska potreba sodobnega človeka. Zaradi tega je potrebno tema dvema športnima panogama dati vsa moralno in materialno podporo za razširitev in uveljavljanje v našem osnovnošolskem izobraževalnem sistemu. Prav vsi, od vodstev šol in učiteljev telesne vzgoje pa do staršev otrok in družbenopolitičnih organizacij, se morajo zavzemati, da bi se sleherni učenec 4. razreda osnovne šole moral naučiti plavati, učenci 5. razreda pa osnovno smučanja. Šola v naravi in organizacija smučarskih tečajev za učence 5. razreda naj postaneta obvezna dejavnost na vseh osnovnih šolah v SR Sloveniji.

JOŽE BESLIČ

NAŠI RAZGLEDI

Cenjene bralke in bralce opozarjamo na naslednje sestavke v 21. številki NAŠIH RAZGLEDŌV:

- Slavko GRČAR: Odpravljanje nesorazmerij (o sporazumih), str. 629
- Razmišljanja ob tretjem kongresu zdravnikov Jugoslavije (str. 630)
- Dr. Živko ŠIFRER: Koliko imamo industrijskega prebivalstva (str. 633)
- Centralna tehniška knjižnica: izredna širina, še hujša stiska (str. 648)
- „Raje imam ljubezen“ — Pogovor s čilskim predsednikom in letošnjim Nobelovim nagrajencem Pablom Nerudo (str. 649)
- Politika Pekinga do socialističnih držav (str. 652)
- Škrat z drugega sveta (str. 655)
- Politika znanosti za sedemdeseta leta (str. 658)
- Knjižne novosti (str. 647)

SLOVENIJA

Državna založba Slovenije je izdala knjigo SLOVENIJA. Podnaslov je „Portret v podobi“. To je najboljša oznaka knjige: v njej najdemo kratek zemljepisni in zgodovinski oris Slovenije ter prikaz njene likovne umetnosti. Pretežno večino knjige pa predstavljajo fotografije: v njih je zajeto vse — pokrajine, ljudje, običaji, podobe naše preteklosti in sedanjosti. Dobra fotografija je močna in njena govornica prepričljiva. Zato lahko rečemo za knjigo SLOVENIJA, da je kljub skopemu besedilu ena najbogatejših knjig o naši deželi, njenih ljudeh in likovnem umetniškem izražanju.

Za lastno knjižnico je to vodnik po naši ožji domovini; kot darilo je dragoceno; za šole pa bi skoraj rekli, da je lahko eden od učnih pripomočkov. Z episkopom lahko na osnovi fotografij iz knjige SLOVENIJA tako rekoč prinesemo v razred življenje z vseh področij naše ožje domovine.

Knjigo sta oblikovala France Stele in Ivan Bratko; tekste so prispevali: France Stele (umetnostna zgodovina), France Planina (geografija in gospodarstvo) Ferdo Gestrin (zgodovina), Franček Saje (zgodovina NOB), Viktor Petkovšek (botanika), V. Bohinec (speleologija), Niko Kuret (folklor) — ostalo še Miha Potočnik, France Cvenkel, Emilijan Cevc in Ivan Bratko. (Seznam avtorjev umetniških in dokumentarnih fotografij je predolg za naštevaje.)

Izberi si poklic, da boš srečen

Reportažni zapis o osnovni šoli v Podčetrtku

Motor vsega je šolska skupnost, ki je na čelu velike družine, samoupravljanja v pravem smislu besede. Družino vodi upravni odbor, kjer so najboljši učenci. Tu so predsednik, tajnik, računovodja, šefi ustanov. Za njimi pa se vrste:

— šolske organizacije — PO „Trije talci“ — šolska mladinska organizacija — šolska društva — pevski in orkestralni zbori — dramska skupina — bralna značka „Antona Aškerc“ — varstvo spomenika — varstvo starih ljudi — PPP-pionirska pošta Podčetrtek — banka — šolski kino — šolski muzej — šolski radio „KEKEC“ — pionirska knjižnica — lutkovno gledališče — športna društva — pionirska zadruga — živalski vrt — pionirski bife, ki je zelo poceni in na razpolago vsem. Sploh so vse stvari, ki jih prodajajo, na razpolago vsem, tudi tržanom Podčetrtku. Tu dobiš vse, kar je potrebno za šolo, od svinčnika do knjige in atlasa.

Cvetličarna — čebelarji — male gospodinjke. Pri šoli je tudi mala šola in v zvezi z njo majhna zanimivost. Vsak otrok, to je malček, ki pride v šolo, ima svojega „tutorja“, po principu angleških univerz. To bi se reklo nekako takole: vsak malček pride v malo šolo v spremstvu starejšega tovariša, ki se z njim pogovarja in pazi nanj, dokler ni pod varnim okriljem male šole. Po pouku se stvar ponovi in varuh odpelje otroka domov in se zopet z njim pogovarja. Tako vsak dan.

Vozaštvo je precej urejena zadeva, saj imajo 80 % vozačev. Podružnični šoli Virštanj in Olimje. Po otroke prihaja poseben, šolski avtobus, ki pa je na voljo tudi domačinom in se tako vrti v krogu med Obsoteljem in mejo Kozjanske. In zopet zanimivost: sprevodnik na avtobusu, ki pelje v vasico Olimje, je učenec osemletke. Povsem resno in pridno opravlja svoj posel. Morda bo ostal pri tem poklicu.

Pisati o šoli v Podčetrtku je težko in lahko hkrati. Težko zato, ker je toliko tega že bilo napisanega in lahko zato, ker ima o čem pisati.

Toliko vsega se je zgrnilo okrog mene, da sem lahko le opazoval in se čudil. Iz Ljubljane sem prišel z izdelanim načrtom. Vedel sem, kaj je moja naloga. Zvedeti vse o:

— poklicni usmerjenosti na šoli, koliko opevani kartoteki učencev,

— povezanosti z zavodom za zaposlovanje v Celju in končno, kako vpliva takšna vzoma šola na okolico.

To me je vodilo ves čas obiska v Podčetrtku.

Podčetrtek poznam. Vem, kaj imajo na šoli in zakaj so slavni. Vem, da so nedaleč od Podčetrtske slavne in skoraj svetovno znane Atomske toplice, ki pa še danes, po skoraj dvajsetih letih, odkar so se „rodile“, niso nič kaj več od takrat. Povsod izgovori: ni denarja. Da imajo lep in skoraj še popolnoma ohranjen grad, ki propada. Nedaleč od Podčetrtske je v majhnem kraju, v gozdu skritem Olimju, druga najstarejša apteka v Evropi. Cesta do tja je slaba, gostov malo, ki bi si ogledali to čudo. Nikogar ne mika tja po takšni poti. Čudovite freske pa čakajo na ljudi. In razpadajo. Ni denarja. Tudi na šoli v Podčetrtku ni bilo denarja in ga še danes najbrž ni dovolj. Vendar imajo mnogo in več kot pa kje drugje. Ne vem, če z denarjem ali brez njega. Vsekakor imajo.

Izognil sem se svoji stari in preizkušeni navadi in se nisem kar takoj podal k ravnatelju, pač pa sem se najprej sprehodil po vrtu. Tako ali tako ne vem, kako naj bi imenoval ta prostor, po katerem sem se sprehajal. Mogoče bi to res lahko imenoval šolski vrt, mogoče šolsko dvorišče, vendar ne v tistem starem, klasičnem pomenu. Na majhnem prostoru so namreč natrpne vsemogoče stvari, ki staremu pomenu šolskega dvorišča odvzemajo smisel. Tu je mini živalski vrt s smico, lisico in kaj vem kaj še, mini cvetličarna, pošta, banka, pionirska zadruga itd. To so znane stvari.

Kakršen dom — takšni prebivalci pravi star pregovor. In po okolici sodeč bi prebivalci res morali biti popolnoma vzorni in neoporečni. Hotel sem se prepričati, če je res tako in zaneslo me je skozi šolska vrata. Že sem stal pred ravnateljimi vrati in tudi že potrkal, pa so mi rekli, naj počakam: ravnatelj je zaposlen in ne utegne. In spet sem se šel sprehajati po okolici šole.

Nikjer nereda, pač pa povsod in v vsakem koraku delo, delo in še enkrat delo. Človek dobi

vtis, da je tukaj edini zveličavni bog delo.

Ponovno sem poizkusil srečo in res: Jože Brilej, ravnatelj šole, je tokrat imel čas, malo časa zame in ker ga je bilo malo, sva ga temu primerno tudi izkoristila in nisva tratila besed. Začela sva kar takoj: jaz s svojimi vprašanji, on s svojimi odgovori. Vodilo najinega pogovora je bilo geslo Komenskega, ki sem ga prebral na steni:

— Če naj kdo postane dober pisatelj, slikar, krojač ali glasbenik, se mora ukvarjati s tem od rane mladosti, ko je domišljija dejavna in prsti okretni.

„Predvsem je naš poudarek na takšni šoli, je rekel Jože Brilej, ki naj bo življenjska, zares vzgojna in iz katere naj pridejo izoblikovani ljudje. Vsi tukaj smo velika družina, ki ve, kaj hoče in vsem je čas zlato, ki ga ne kaže zapravljati po nepotrebnem. To vedo vsi, od najmanjšega učenca pa do zadnjega pedagoga. Vse, kar se dogaja tukaj, ima svoj namen, ki naj pozneje, v življenju, najde svoj odsev. Danes je to mogoče res igrati, vendar igra, ki ima svoje popolnoma določene posledice v stvarnem življenju, ki ni več igra, pač pa popolna stvaritev tega, kar je tukaj le zasutek. Mogoče le primer: v šoli je pionirski odred, zunaj je SZDL itd. Pri nas vlada red in ničesar ni narejenega brez vnaprejšnjega sporazuma, načrta. Tako se otroci pripravijo na življenje, ki je dandanašnji dostikrat anarhija. Vsi, kar jih je tukaj, imajo svoje dloznosti zunaj šolskega učnega programa, ki jih vestno izpolnjujejo. Vsak po svojih zmoglostih in interesih. Ne more vsak biti za vse. Tako jim počasi, a vztrajno raste občutek za dolžnost.“

V sobo so prišli otroci, veliki in majhni, s knjigami, zvezki in lističi. Ponedeljek je bil, pa so prišli na pogovor, kaj bodo delali prihodnji teden. Tako je vsak prvi dan v tednu. Sleheni med njimi je imel izdelan program. In tako so prihajali k nekemu, ki jih razume in jim pomaga. Prihajali so pred pedagoga, in kar je najvažnejše, pred svojega prijatelja. „Šef“ čebelarjev je podal tedenski pregled in povedal nov načrt in vse, kar je z njim v zvezi, „šef“ živalskega vrta je povedal, koliko so izdali za to in koliko za ono in kako se počutijo živali. Da bodo dobili še belouško in da imajo že pripravljen prostor zanje. „Šefa“ banke in pošte sta podala poročilo o poslovanju obeh ustanov. Deficita ni, pač pa dobiček. Vsa obratna sredstva so njihova, vsak si lahko izposodi največ do 500 dinarjev, novih, brez obresti seveda. Otroci pridno varčujejo in

vse gre kot namazano, kot dobro utečen stroj.

NOV ROD — POŠTENJAKOV

Tako so prihajali drug za drugim in govorili. In odmor je minil in odšli so.

„V otroku je treba zbuditi občutek dolžnosti, ki ga ne sme več zapustiti. To pa lahko dosežemo v taki šoli, kot je naša. Naš otrok je popolnoma zaposlen in nima časa za druge stvari. Je pa še druga stran tega načina. To, kar se uči v šoli, ni dovolj za življenje. Zato se izpopolnjuje zunaj učnega programa in se tako tudi dopolnjuje. Pri delu v šoli in delu zunaj šole spoznam natančno za vsakega izmed njih, kaj ga veseli in za kaj je sposoben. Potem ga opazujem in ob koncu, v osemem letu njegovega šolanja že vem, kam naj ga usmerim. Vsa svoja opažanja sproti zapisujem na posebne kartone. Do danes se še nihče ni izneveril moji metodi. Vsi so dobro delali in tudi ostali tam, kamor so bili določeni po večletnem in tehtnem premisleku.“

Da bi svoja izvajanja podkrepil z dokazi, sva odšla med mini ustanove in opazovala mravljnišče pridnih otrok. V bifeju sva si postregla s sokovi. Začudilo me je, ker je bilo vse na stežaj odprto. Tudi pošta in banka.

„Res je, ničesar nimamo zaprtega, — mi je pojasnil ravnatelj. „Vse, kar je tu naokoli, je odprto in torej dostopno vsem in vsakomur. Poslovanje je med odmori, vendar tu in tam kdo le pride, kadar kaj rabi, recimo med telovadbo. Nepoštenosti ni in lahko trdim, da je ne bo. Le na ta način otroci spoznajo, kaj je prav in kaj ni in tako tudi vedo, da jim zaupamo. In ker pač nočejo zgubiti našega zaupanja, so pošteni. Na ta način vzgajamo nov rod poštenjakov. Zgodilo se je sicer, da je včasih koga zamikalo in je kaj vzel. Skoraj vedno smo ga izsledili in potem sem se sam, na skrivaj, da nihče ni zvedel za to, pomenil z njim in mu na lep način dopovedal, da to ni prav in potem se to ni dogajalo več.“

Hodila sva po lepo urejenih poteh med cvetličnimi gredami, napisali, ki so na vsakem koraku opozarjali, da je treba paziti na objekte, rože in še marsikaj, na kar je res vredno paziti. Začel se je odmor in iz šole so se usuli otroci. Uradovanje in obratovanje se je začelo. Dva sta potegnila iz „strojnice“ mini traktor in ga zapeljala na majhen travnik. Stopila sva bliže. Onadva tam sta se z ljubeznjivo in velikim zanimanjem motala okoli stroja in preizkušala. Ravnatelj Brilej je dejal:

„Ta dva bosta šla na kmetijo. Smo se že zmenili s starši. Mogoče bo eden šel na kmetijsko šolo. Stipendijo imam že zagotovljeno. Potem bo seveda ostal doma in začel z modernim kmetijstvom. Ima veliko vero v kmeta in pravi, da mora uspeti. Verjamem mu, ker sem ga v takšnega tudi vzgojil. Že zdaj obadva uvajata na kmetiji nove prijeme, pa tudi slaba učena nista. Resnici moramo pogledati v oči in si priznati, da današnja šola sploh ne čuti nobe-nega interesa, da bi ljudi vmila na kmete, prej jih od tega odvrta. Jaz počenjam prav nasprotno. Res je, da ne silim nikogar, naj gre domov, na kmete, skušam pa jim na pameten način dopovedati, da moramo imeti tudi kmeta, če hočemo živeti. Nekaj med njimi jih že kmetuje in vsi so zadovoljni z njimi. Le na tak način bomo dali slovenski zemlji nazaj njene prvotne gospodarje.“

Ogledala sva si pošto, banko in še marsikaj in povsod sem vedel: mogoče bom tega fantiča ali tole deklico srečal kje v mestu ali na vasi v podobnem, če že ne v istem uradu. Hkrati mi je bilo jasno, da bo to dober, vesten uradnik, že od mladosti navezan na svoje delo.

Zavod za zaposlovanje vsako leto testira učence osnovne šole v Podčetrtku in posledica tega so že omenjeni kartončki. Prej so testirali samo osme razrede, sedaj že prehajajo na pete. Takšen karton je potem osnovno pedagoško vodilo, na podlagi katerega ve, česa je otrok sposoben in česa ne. Vsak otrok ima na kartonu napisano: povprečen, nadpovprečen, podpovprečen. Zanimivo je, da je skoraj večina otrok nadpovprečna, kar je vsekakor spodbudno in razveseljivo.

Posebna zanimivost šole v Podčetrtku je tudi geslo, po katerem delajo v tistem mesecu, seveda z vsemi specifičnimi tistega meseca. V aprilu na primer, ko je ogromno poljskega dela, je geslo: „Delo oblikuje človeka,“ novembra pa, geslo, ki pravi, da je treba okrasiti grobove borcev in talcev, potem še, da je treba pomagati starim ljudem itn. Jože Brilej:

„Nam se ne more zgoditi, kar se je zgodilo na Kozjanskem, čeprav je v neposredni bližini. Vse stare in betežne ljudi imamo na svojem seznamu, imamo pa tudi otroke, ki so zadolženi za to. Pomagamo jim s svojimi sredstvi in jih večkrat obiščemo. Tudi to je vzgojna metoda, ki nujno mora imeti svoje posledice, namreč, ljubezen in skrb do starih ljudi. Zavedamo se, da bo precej naših učencev ostalo doma in da bodo prej ko slej soočeni s tem problemom.“

NEPRILAGODLJIVOST DANAŠNJE ŠOLE

Kaj meni o današnji šoli? Takšna, kakršna je, vsekakor ne ustreza potrebam časa. Morala bi biti prilagojena času, ki od nje zahteva prav gotovo več, kot pa mora dati. To je šola togosti, kar pa ne bi smelo biti. Šola na podeželju gotovo ni in ne more biti to, kar šola v mestu. Potreben bi bil čisto drugačen program za te šole, no, lahko bi mu rekli B program, ta pa naj bi bil hkrati tudi usmeritev v poklic. To pa je tudi edina in zadnja želja podčetrtskega šolnika, ki ima toliko pohval in diplom, da ne ve, kam z njimi. So pa bila tudi grajanja, kar seveda ni nič čudnega. Vsaka nova stvar naleti na grajo, pač že zato, ker je nova in ne zadnje iz nevoščljivosti. Rečeno je bilo, da to, kar na šoli v Podčetrtku počenjajo, ni prav, češ da se ukvarjajo s stvarmi, ki jih ne zadevajo, stvarim, ki pa so nujne, to je šolskemu programu, ne posvečajo dovolj časa. Jože Brilej:

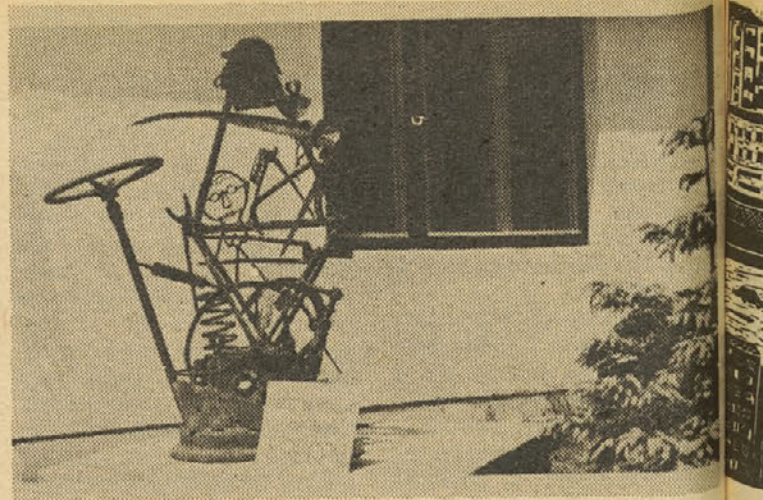
„Najprej in predvsem nam je jasno, da moramo izpolnjevati naše obveznosti do učnega načrta, potem je šele vse ostalo. To, kar počenjam jaz in moji ljudje, je samo napotilo za življenje in izpolnjevanje vrzeli v učnem načrtu.“

In kaj meni o takšni šoli okolica, ljudje v Podčetrtku? Da so vsi navdušeni, ni treba poudarjati, da radi pošiljajo otroke v šolo in da so zadovoljni s strokovnim usmerjanjem otrok v življenje, tudi menda ne. Šola pa vpliva na okolico še drugače. Menda še nikoli ni bilo toliko interesa za urejanje okolice kot sedaj. No, to se tu in tam res vidi, vsekakor pa je šola sama okras krajju, ki je konec koncev kar prijetno gnezdece.

Kmalu, prav kmalu bodo dobili v Podčetrtku novo šolo. Potem bodo svojo dejavnost še razmahnili in tako bo nova šola v resnici postala univerza v malem, „kmečka univerza“, kot sva jo v šali poimenovala s tov. Brilejem, ko sva se poslavljala.

Misli iščejo pot. Vsako stvar na tem preljubem in čudno zmedenem planetu se da prepovedati, zatreti, misli ne. Vsaj na tej šoli bi ji morali pustiti prosto pot. Naj se razvije do svoje poslednje meje in naj nas uči in nauči.

MILENKO STRAŠEK

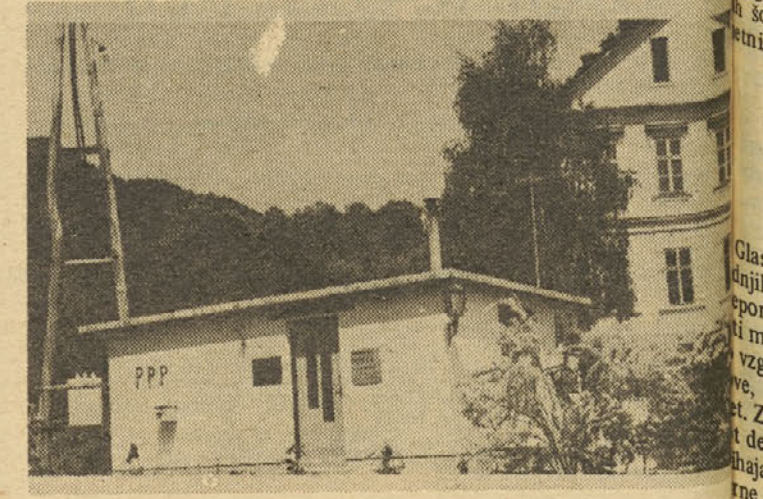
„Izberi si svoj poklic, da boš srečen,“ pod to parolo živi šola svoje koristno življenje. Iz slehernega koticčka šole diha to spoznanje. In vse je temu podrejeno. Zato na šoli v Podčetrtku ne vedo, kaj je dolgčas.

Tako se ravnatelj posvetuje s svojimi „delavci“ in jih usmerja v prihodnji poklic. Mogoče se bosta s fantom na sliki kdaj srečala na pošti, v banki, kje drugje in takrat bo mogoče fant rekel: „Tovariš, srečen sem in ni mi žal, da sem tako izbral.“

„Predvsem je naš poudarek na takšni šoli, ki naj bo življenjska zares vzgojna in iz katere naj pridejo izoblikovani ljudje.“ Ravnatelj šole, Jože Brilej.

Na sliki je PPP (Pionirska pošta Podčetrtek) — sicer zaprta, a če bi pritisnili na kljuko, bi se vrata prav gotovo vdala. Na šoli je vsi odklenjeno. Le tako otrok ve, da mu je zaupano vse in da karkoli bo vzel, bo vzel sebi in nikomur drugemu.

Sami gojijo cvetlice, sami prodajajo in denar je njihov. Podčetrtski ne hodi po cvetike v Celje; cvetličarno, drevesnico, toplo gredo podobno imajo na šoli in tam dobe, kar želijo.

TEMELJ ŠOLANJA: predšolska vzgoja

Socialnoekonomski položaj družine, otrokove sposobnosti ob vstopu v šolo in uspešnost v šoli (Odlomki iz referata na letošnjem blejskem kongresu psihologov)

Nekoč so k pomembnim dejavnikom, ki vplivajo na otrokov uspeh v šoli, prištevali le otrokove umske in telesne zmožnosti. Šele kasneje so s številnimi študijami ugotovili, da šolsko in socialnoekonomsko okolje, v katerem otrok živi, pomembno deluje na otrokov duševni razvoj in na njegovo delo v šoli. Prav tako ni mogoče govoriti o otrokovi uspešnosti v šoli, ne da bi pri tem upoštevali njegove možnosti za razvoj pred vstopom v šolo.

V predšolskem obdobju prehodi otrok zelo pomembno pot, ki v marsičem vpliva na njegovo uspešnost v šoli, posredno pa tudi na nekatere načine reagiranja v poznejši dobi. Študije so pokazale, da so otrokove možnosti za duševni razvoj v predšolskem obdobju večje, kot so mislili nekoč.

Otrokov živčni sistem je v predšolskem obdobju izredno plastičen. Zato je zelo pomembno, če znamo pravočasno sprožiti otrokovo aktivnost in jo usmerjati. Ustrezna aktivnost mu omogoča, da iz dispozicij razvije različne sposobnosti. To velja za tiste sposobnosti, ki so kompleksne in niso pogojene po eni dispoziciji, temveč po strukturi dispozicij. Te omogočajo otrokovo uspešnost v šoli in v drugih dejavnostih. Tudi novejša proučevanja na dvojčkih (Vanderberg, 1962, Osborne 1966, 1967) nakazujejo, da je manjši delež dednosti pri tistih sposobnostih, ki so kompleksne, kot so zlasti sklepanje (mišljenje) in reševanje problemov.

Marsikateri otrok nima možnosti za ustrezno aktivnost in ni deležen primernih spodbud. Zaradi poklicne zaposlenosti obeh staršev so otroci prepuščeni sami sebi, nekateri pa tudi slabim in škodljivim vplivom. Starši tudi večkrat ne vedo, kaj otrok v resnici potrebuje v predšolski dobi za svoj duševni razvoj. Ta vprašanja je mogoče zadovoljivo rešiti s tem, da otrok v predšolski dobi obiskuje vzgojno varstveno ustanovo. (Ponekod tem ustanovam pravijo otroški vrtci.) V teh ustanovah, ki imajo za delo z otroki ustrezno izobraženo vzgojiteljico, načrtno potekajo razne aktivnosti, ki so pomembne za otrokov razvoj. Pri tem otrok

ne razvija le raznih sposobnosti in spretnosti, delovnih navad, temveč se tudi socializira in humanizira.

Ko smo primerjali uspešnost otrok v šoli, ki so v predšolski dobi obiskovali vrtec, z otroki, ki vrtca niso obiskovali, smo ugotovili, da je razlika med njimi pomembna. Otroci, ki so obiskovali vrtec, so v šoli dosegli pomembno boljše uspehe pri predmetu spoznavanje narode in družbe. To si razlagamo s tem, da so v vzgojno varstveni ustanovi otroke navajali na opazovanje, seznanjali so jih z raznimi predmeti in pojavi, vodili jih v konstruktivnih dejavnostih.

Raziskava je tudi pokazala, da so otroci, ki so obiskovali vzgojno varstveno ustanovo, kasneje v šoli pokazali več pripravljenosti za sodelovanje pri pouku, pri prizadevanosti za šolo in pri uveljavljanju. Podobne rezultate najdemo tudi pri ameriških avtorjih. Pri delavskih otrocih je učinek vzgojnovarstvene ustanove večje kakor pri otrocih, ki izvirajo po ameriški klasifikaciji iz srednjega sloja. Ti nimajo ponavadi tudi doma ugodne možnosti za razvoj.

RAZLIKE TUDI V OSEBNIH LASTNOSTIH

Zato menimo, da so možnosti otrokovega intelektualnega razvoja večje v predšolski dobi, kakor pa v kasnejši šolski dobi, zlasti po devetem letu starosti. Iz teh razlogov danes v vseh državah posvečajo veliko pozornost predšolski vzgoji, veliko bolj kakor pri nas. Odstotek otrok, ki obiskujejo vzgojnovarstvene ustanove v predšolski dobi v evropskih državah, se giblje od 50 do 75 %, v SZ pa je odstotek še višji. Pri nas smo glede tega zelo zaostali, v najbolj razvitih republikah smo komaj dosegli 15 %, v manj razvitih pa občutno manj. Če sodimo po teh rezultatih, potem zagotovo lahko rečemo, da se pri nas ne zavedamo, kako pomemben je otrokov duševni razvoj v zgodnji otroški dobi. Pravzaprav smo zelo krivični. Najprej pustimo te otroke doraščati po tem, koliko starši osebno zmorejo in znajo, ko pa vstopijo v šolo, zahtevamo od vseh enako. Tisti, ki teh zahtev ne zmorejo, se prej ali slej „osujejo“. V osmih letih osnovne šole v Sloveniji gre okoli 37 % otrok v osp. Če postavljamo enotne zahteve v šoli, in selekcijiramo po njih otroke med šolanjem, potem bi tudi morali tem otrokom v predšolskem obdobju nuditi primerne možnosti za razvoj sposobnosti in osebnostnih lastnosti. To velja za vse otroke, zlasti pa za otroke iz delavskih in kmečkih družin.

Razlike med statusoma v intelektualni razvitosti in šolski uspešnosti si razlagamo z vplivi okolja. Starši otrok z višjim socialnoekonomskim položajem so bolj izobraženi in imajo temu primeren poklic, ki omogoča boljše življenjsko raven. Zato imajo njihovi otroci že od rojstva ugodnejše pogoje za duševni razvoj v primerjavi z delavskimi otroci. To pride do izraza že v predšolskem obdobju.

Posebej je treba poudariti, da so se pokazale pomembne razlike med otroki obeh statusov v načinu urejanja osebnih problemov in v poklicnih in izobraževalnih aspiracijah. Otroci iz družin z višjim socialnoekonomskim položajem so bolj aktivni pri premagovanju šolskih težav, bolj motivirani za učenje, uspešnejši v medsebojnih odnosih in v reševanju drugih življenjskih vprašanj v primerjavi z delavskimi otroci. Očitno se je torej pokazalo, da razlike niso le glede šolske

uspešnosti, marveč tudi v drugih osebnih lastnostih. Z uvedbo enotne osnovne šole za vse otroke smo mislili, da bodo imeli vsi otroci enake možnosti za razvoj sposobnosti in drugih osebnostnih lastnosti, kar bi ustrezalo načelom socialistične družbe. Prej omenjeni podatki o dejanski učinkovitosti tako zasnovane osnovne šole kažejo, da se nam tega humanističnega načela v praksi ni posrečilo uresničiti. To velja celo za ljubljanske osnovne šole, ki spadajo k sorazmerno najbolj razvitim in imajo kvalificirane kadre. Zgolj z enotno osnovno šolo, ki postavlja pred vse otroke enake zahteve, teh vprašanj ni mogoče rešiti. Razlike med otroki se pojavljajo že v predšolski dobi in so pogojene s socialnoekonomskimi razmerami družine in okolja, iz katerega otrok izhaja. Zavedamo se, da je naloga naše družbe, da bi te razlike čim bolj ublažila. Zagotoviti bi morala vsem otrokom enake vzgojne in izobraževalne možnosti ne glede na socialnoekonomski položaj družine in regionalno okolje. Tako družbeno pomoč bi otroci potrebovali že v predšolskem obdobju. To bi dosegli s tem, da bi vsi otroci, tudi tisti iz revnejših družin in v oddaljenih krajih, obiskovali otroške vrtce, kjer bi bili deležni načrtno predšolske vzgoje.

Zaradi razlik med otroki, ki so odsev okolja, v katerem živijo, bi bilo prav tako nujno potrebno, da bi šola bolj kot doslej pomagala pri odpravljanju tega primanjkljaja s tem, da bi upoštevala dejanske zmogljivosti otrok in jim dajala večjo in bolj učinkovito pomoč pri učenju (individualizacija pouka, celodnevno bivanje v šoli). Ravno v tej smeri pa so bila prizadevanja naše družbe in tudi šole preskromna. Tudi nadaljnja proučevanja te problematike pri nas so potrebna. Potrebujemo odgovore na številna specialna vprašanja.

Prav tako nas je zanimalo tudi vprašanje, ali so razlike v šolski uspešnosti med skupinami otrok, kakor smo jih opisali.

Pri ugotavljanju šolske uspešnosti se opiramo na šolske ocene ob koncu prvega šolskega leta. Pri tem smo uporabili ocene naslednjih predmetov: slovenski jezik, računstvo, spoznavanje narode in družbe, likovni pouk ter še globalni uspeh otroka v prvem razredu. Zavedamo se, da so v ocenah z različnih šol udeleženi subjektivni dejavniki, teh namreč v celoti ni mogoče izločiti. To so pokazale mnoge študije drugod in tudi pri nas. Vendar drugih objektivnih testov za te namene še nimamo. Ko smo pred leti ob priliki standardizacije Testa za šolske novince preizkušali znanje učencev ob koncu prvega razreda na objektivni način, smo ugotovili sorazmerno visoko skladnost med objektivno preizkušnjo in ocenami učiteljev. Skladnost je variirala od 0,66 pri računstvu do 0,87 pri slovenskem jeziku. Skladnost je precej večja od one, ki smo jo dobili pri podobnih preizkušnjah v višjih razredih osnovne šole. To si razlagamo s tem, da so otrokove storitve v prvem razredu relativno enostavne, zato jih je lažje bolj točno oceniti, vendar ne povsem točno.

IZNAJDLJIVI IN MANJ IZNAJDLJIVI V RAZNIH ŽIVLJENJSKIH SITUACIJAH

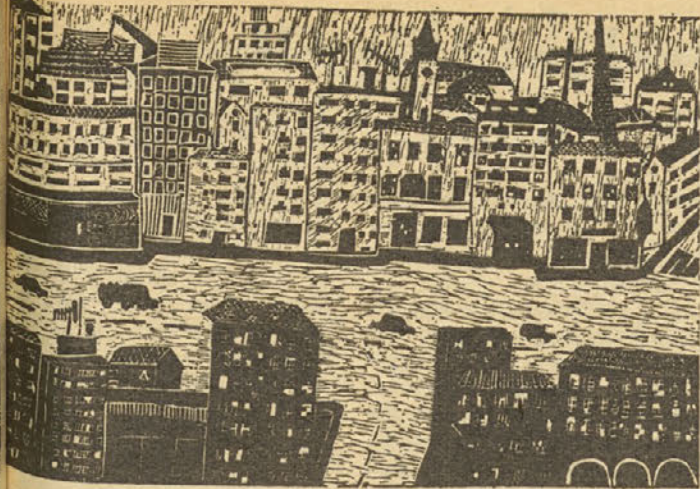
Bolj zanimivo je vprašanje, v čem so razlike med otroki iz mestnega območja in otroki iz manjših krajev (podeželja). Pri vseh testih so dosegli otroci iz mesta boljše rezultate, vendar so razlike pomembne le pri štiri-

rih testih (pri dveh psihometričnih testih, pri pojmovnih odnosih in pri dojemanju kvantitativnih odnosov). Menimo, da imajo mestni otroci v predšolski dobi več možnosti za razvoj teh sposobnosti. Kmečki otroci dobijo ponavadi relativno kasno v roko papir in svinčnik, ter ustrezne spodbude za to. Če bi tudi kmečki otroci imeli možnosti obiskovati vrtec ter tako dobiti pravočasno ustrezne spodbude, bi verjetno tudi v teh sposobnostih dosegli mestne otroke. Ob tem pa je seveda zanimivo pogledati njihovo uspešnost v prvem razredu. Rezultati kažejo, da so podeželski otroci dosegli (merjeno z ocenami) pomembno boljše uspehe v slovenskem jeziku in v likovnem pouku. Ker smo uspešnost ugotavljali s šolskimi ocenami, ne moremo reči, da gre za resnično boljše uspešnost in znanje. Možno je namreč, da so merila ocenjevanja na podeželju bližja kakor v mestu.

Najbolj zanimiva za nas je primerjava med sposobnostmi in uspešnostjo otrok, ki izhajajo iz družin z višjim socialnoekonomskim položajem, v primerjavi s onimi, ki so iz družin z nižjim socialnoekonomskim položajem. Ravno sedaj sose pri nas pričele razprave o socialnem razlikovanju. Zato je zanimivo vprašanje, ali se te razlike zrcalijo tako na sposobnostih in uspešnosti doraščajoče generacije.

Pri testih in v šolski uspešnosti (merjeno z ocenami) so pomembne razlike v korist otrokom iz družin z višjim socialnoekonomskim položajem. (Stopnja tveganja 0,001.) Otroci iz teh družin imajo torej že ob startu v šolo mnogo bolj razvite sposobnosti ter zaradi tega tudi v šoli — v vseh predmetih — tudi precej bolj uspevajo. To je zelo pomembno za njihovo nadaljnje šolanje in za aspiracije za kasnejšo izbiro poklica. Pri tem moramo tudi upoštevati, kaj pravzaprav pomeni biti v šoli uspešen in nenehno dobivati priznanje ne samo za nadaljnje učenje, temveč tudi za oblikovanje ustreznih osebnih lastnosti, ki osebi pomagajo, da uspešneje premaguje življenjske težave. Da je pri nas res tako, je pokazala tudi študija, ki smo jo v uvodu omenili — Socialnoekonomski položaj družine in otrokova uspešnost — kjer smo prikazali te probleme pri otrocih četrtega razreda in osmega razreda osnovne šole. Študija je namreč pokazala, da niso razlike samo v sposobnostih in znanju med otroki iz družin z višjim socialnoekonomskim položajem in onimi z nižjim, temveč tudi v načinu reševanja problemov v življenjskih situacijah. Teh razlik kasneje ni mogoče več povsem odpraviti. Zato je nujno, da naša družba — če ima interes, (osebno sem prepričan, da ga ima), da odpravi učinke socialnega razlikovanja, ki se zrcalijo na doraščajoči generaciji. Zato bo morala biti družbena skrb, (če želimo biti resnično učinkoviti) usmerjena na predšolsko obdobje ter tudi na resnično učinkovitost naše osnovne šole. Osnovno šolo bo treba prav tako bolj prilagoditi otrokovim možnostim kmečkih in delavskih otrok ter jim na ustrezen način pomagati tako v osvajanju znanja kot pri razvoju njihovih osebnostnih lastnosti. Z ustrezno družbeno pomočjo že v predšolski dobi (otroški vrtec za vse otroke) ter s psihološko bolj prilagojeno in sodobno osnovno šolo bi lahko ublažili in nevtiralizirali primanjkljaje, ki so jih deležni otroci iz družin z nizkim socialnoekonomskim položajem. To ni le humanistična želja, temveč skrajno nujna potreba, če želimo ustvariti resnično humanistično socialistično samoupravno družbo.

DR. IVAN TOLIČIČ

MESTO (Tanja Špenko, osn. šola Ljubljana-Vič — Grafični bienale)

Srednješolci želijo boljšo izobrazbo in sodobnejšo vzgojo

„Želimo visoko strokovno in moderne učbenike, ter primerna učila — skladno in načrtno predstavljanje učne snovi!“ — To je bil eden od predlogov, sprejetih na seminarju, ki ga je pripravila republiška konferenca MS v Bohinju za predstavnike učiteljev Zveze mladine. Seminar je bil od 22. do 24. letošnjega oktobra. V teh dneh so slovenski srednješolci obravnavali pomembna vprašanja, ki se tičejo izobrazbe in vzgoje, v zvezi s tem pa sprejeli vrsto priporočil, pomembnih za prihodnje delo ZMS. Seminar je organiziral in pripravil Bojan Gu-

ČEM SO RAZPRAVLJALI MLADINCI?

Mnoge srednje šole so po vojno zelo napredovale — v strokovnem delu, opremljenosti in organizaciji. Kljub temu pa so nekatere strokovne šole še danes zelo zastarane. Mladina slovenskih srednjih šol pa si želi boljše izobrazbe, splošne razgledanosti in čim večje strokovnosti. V statutih srednjih šol naj bi bila zapisana tudi določila o prostoru, naj rabi šolski prostori bolj svojemu namenu. Učbeniki za enake šole naj bodo enaki! Predstavniki srednjih šol predlagali akcijo: Pet let — pet dijaških domov! Opozorili so, da je treba preurediti tudi stare učne zavode — take, katerih ni mogoče več sodobno poučevati. Vsi dijaki — gimnazijci, ekonomskih srednjih šol, pedagoških gimnazij in poklicnih šol so menili, da so predstavniki in učni načrti po-

manjkljivi. V šolah pogrešajo predmete: pedagogiko, filozofijo in psihologijo ter moralno vzgojo.

Pomembna vloga gre v srednjih šolah svetom razredne skupnosti. Aktivni član teh svetov mora biti razrednik, ki hkrati ureja nastale probleme — v izobraževanju in vzgoji. Vsa mladina slovenskih srednjih šol želi sama predlagati svoje mentorje izmed članov učiteljskega zbora posameznih učnih zavodov. Zato da ne bodo le „napisani in dobro stimulirani“, hkrati pa nedelavni in brez posluha za mladi rod. Denar, ki ga pridobivajo dijaki srednjih strokovnih in poklicnih šol pri praktičnem pouku v šolskih delavnicah in laboratorijih, naj rabi le za modernizacijo pouka — po samoupravnem dogovoru med učiteljskim zborom, ravnateljem in dijaki.

Proste sobote naj bodo uvedene v vse srednje šole — ne smejo pa postati športni ali „drugačni“ dnevi. Pomembno je, da odločajo dijaki o nagrajevanju in predlaganju odličnikov — po resničnih podatkih njihove aktivnosti in izvenrazrednih dejavnosti.

Slovenski srednješolci so povedali svoja stališča v akcijskih dogovorih, ki jih bodo posredovali javnosti in pristojnim ustanovam.

Seminar v Bohinju je potrdil, da mladi niso nedelavni in pasivni. Nasprotno: želijo si sprememb zato, da bo njihovo izobraževanje bolj kakovostno in vzgoja posodobljena.

BOŠTJAN NOVŠAK

PRED RAZVREDNOTENJEM GLASBENE VZGOJE

Glasbeni pouk je doživel v sedmih desetih letih pravcati preporod: pričeli so se uveljavljati moderni pogledi na glasbeno vzgojo, ki so prinesli povsem nove, sodobne prijeme v predmetu. Za to je bilo potrebnih več deset let dela; rezultati šele prihajajo, kajti metodika moderne glasbene vzgoje je še skoraj neobdelana. Glasbeni pedagoški so dosegli precejšen napredek, predmet pa je izprizdal nenavadno vitalnost: celjski mladinski pevski festival je prvo sodobno največja in najbolj množična jugoslovanska vzgojna manifestacija!

Srečujemo pa se še z novimi problemi: smo pred razvrednotenjem glasbene vzgoje po predmetniku zavoda za glasbeno vzgojo SRS, ki bo v nekaj etapah izpodbiral in razrušil plejone nastope glasbenih pedagozov. Vsakomur je znano, da

pri nas delamo vse stihijsko. Bila so leta, ko je zavod za šolsko vzgojo obremenjeval predmetnik z vsem mogočim in nemogočim, dokler ni postalo očitno, da je v predmetniku marsikaj odveč. V zadnjem času pa se je pojavilo geslo, da je treba predmetnik skritično matematično na petkrat pet ur v petdnevnem šolskem tednu. In koga je skrčenje najbolj prizadelo? Kje so vzeli ure? Tam, kjer jih je že tako bilo malo — pri glasbenem pouku; podobno usodo doživlja tudi likovni pouk, torej predmet, ki sta nosilca glasbene in likovne kulture na osnovnih šolah.

Redukcija ur, ki je predvidena z novim predmetnikom, zaveda glasbeni in likovni pouk na osnovni šoli celo tako daleč, da predmeta v sedmem in osmem razredu sploh nista obvezna. Dvanajstletni otrok (oziroma

starši) se bo lahko odločil samo za enega izmed teh dveh predmetov. Jasno je, da slovenski otrok ne bo spoštoval kulture, če bo v šoli videl, da glasbeni in likovni pouk nista niti toliko pomembna, da bi bila obvezna. Likovni in glasbeni pedagog bosta tako postala odvisna od šolarjev in njihovih odločitev.

Otrok, ki v sedmem in osmem razredu ne bo obiskoval glasbenega pouka, bo prikrajšan za največjo dragocenost, to je za spoznavanje kakovostne glasbe ob strokovnih razlagi. Prav to je tisto, česar mu stara šola ni nudila in zaradi česar je dananjemu državljanu, ki ni hodil v glasbeno šolo, prikrita globlja vrednost glasbene umetnosti.

To pa še ni vse. Novi rod slovenskih učiteljev, ki se šola v pedagoških gimnazijah, ne bo usposobljen za poučevanje glasbenega pouka v nižjih razredih osnovne šole. Že dve leti nimajo pedagoške gimnazije sprejemnih izpitov iz glasbene nadarjenosti. Nekdanji slovenski učitelji so mladino vzgajali tudi s pesmijo. Kdo bo opravljal to pot, ko bodo starejši učitelji pomrli? Potemtakem ostaneta za glasbenega učitelja oziroma strokovnjaka le peti in šesti razred, kajti sedmi in osmi ne bo

(Nadaljevanje na 7. strani)

PRIHODNI ŠTEVILKI: SAMOUPRAVNI SPORAZUM O DELITVI DOHODKA IN OSEBNIH DOHODKOV ZA OSNOVNE ŠOLE

V petek, 5. novembra 1971, je komisija za verifikacijo samoupravnih sporazumov verificirala samoupravni sporazum o delitvi dohodka in osebnih dohodkov za osnovne šole pod pogojem, da se samoupravni sporazumu izvrši nekaj manjših dopolnil in sprememb. Ker do sklepa redakcije še ni bilo pripravljeno dokončno besedilo, vas obveščamo, da bomo objavili samoupravni sporazum o delitvi dohodka in osebnih dohodkov za osnovne šole v prihodnji številki Prosvetnega delavca.

STISKANJE SADJA (Radovan Veselinović, osn. šola Hrvoje Bračića, Trzič — Grafični bienale)

MEDNARODNI POST-UNIVERZITETNI TEČAJ V LIEGU

Zveza med srednjo šolo in univerzo

Belgijsko ministrstvo za narodno vzgojo in kulturo je pridelilo letos že dvanajstič mednarodni postuniverzitetni tečaj za srednješolske profesorje nekaterih naravoslovno-matematičnih smeri. Tečaja se je udeležilo dvestoosemdvajset profesorjev, predvsem iz zahodne in deloma tudi iz vzhodne Evrope; med udeleženci je bilo kar enaindvajset Jugoslovancev (iz Slovenije so bili trije udeleženci).

Bivali in delali smo v univerzitetnem naselju poleg vasice Sart-Tilman v bližini mesta Liege. Naselje je pravo čudo moderne arhitekture, še nedokončana skupina večnadstropnih betonskih stavb, posejanih v gričevnati pokrajini z jesenovimi in hrastovimi gozdiči, travniki in potočki. Grobi beton sredi ohranjene in delno s parki polepšane narave izgubi svojo brezbarvnost; postane enak kamnu — ta pa se z njim sreča v naravnem zidu za klopjo na dvorišču pred predavalnicami ali ob jezeru, kamor pada slap in napoinjuje dvorišče z zamolklim šumom.

Arhitektura se je zares posrečilo ustvariti okolje, ki človeka umirja in ga estetsko ter zato tudi etično dviga. Kot nalašč za razmišljanje in študij!

Tudi notranjost poslopij je tehnično in estetsko dognana. Predavatelj in eksperimentator moreta uporabiti najrazličnejše pripomočke za ponazoritev in popestritev svojih izvajanj.

Delali smo v štirih skupinah — biološki, fizikalni, kemični in matematični. Vsaka se je sestala po dvakrat dnevno za tri ure. Fiziki in kemiki so delali tudi v laboratoriju, matematiki in biologi pa smo imeli le predavanja (biološki oddelki še niso dograjeni). Vse skupine so se udeležile ekskurzije v Virelles blizu francoske meje.

Predavanja v biološki skupini so nam posredovala vrsto novjših, večinoma zelo specialnih dognanj iz različnih področij biologije. Profesor Lindauer iz frankfurtske univerze nam je predaval o orientaciji čebel po zemeljskem magnetizmu in o poskusih s čebelami v zvezi z učenjem in spominom. Sivolasi znanstvenik Dovicneaud iz univerze v Bruslju nas je seznanil z ekologijo in njenim pomenom. O diapozitivu, ki ga je imenoval „le champignon de l'explosion demographique“ (goba demografske eksplozije) je med drugim poudaril, da nam okrog leta dvatisoč proti svetovna katastrofa, če ne bomo spremenili sedanjega načina življenja. Popoldne nas je vodil na ekskurzijo v Virelles.

Predavanja, ki sta mi največ pomenili, sta bili Ekogeneza na Surtseyu, novem vulkanskem otoku v Atlantiku, in Regulacija sinteze proteinov po genih

ter nje inhibicija z antibiotiki. Prvo predavanje je podal profesor Linskens iz univerze v Nijmegenu. Prikazal nam je raziskave naseljevanja živih bitij na nedavno nastale vulkansko otoku Surtseyu v bližini Islandije. Velik znanstveni uspeh teh raziskav je v odkritju prve faze naseljevanja, kar ni uspelo odpravi z istimi cilji na otoku Krakatauu. Predavatelj je dodal dva dokumentarna filma, posneta ob izbruhu bazaltne lave, ki je oblikovala Surtsey. Drugo predavanje je govorilo o molekularnih procesih žive protoplazme, bilo je izrazito biokemično, zato smo ga poslušali skupaj s kemiki. Predavatelj dr. Rombouts iz univerze v Leuvenu je načrtno in temeljito obravnaval splošne informacije o sintezi beljakovin v celici in na to navezal jedro predavanja: bistvene procese pri delovanju antibiotikov na bakterije. Antibiotiki zavirajo podvojitve DNA v bakterijski celici, kar seveda povzroči prenehanje sinteze beljakovin ali preprosto: smrt bakterije. To je bilo čudovito predavanje, ilustrirano tudi z risanko, ki ga je izvirno dopolnila.

V ostalih predavanjih smo slišali o nekaterih novih dognanjih v zvezi s fotosintezo, o posebnostih rastne zmožnosti pri zatrtih jesenovih pogankih ter o novejših dognanjih glede avdiogene krize in končno o radiobiologiji in njenih aplikacijah. Posebno doživetje je bil ogled kamnin z Lune, ki nam jih je pokazal in razložil fizik, docent na univerzi v Sart-Tilmanu; znanstvenik raziskuje te kamnine skupaj z mednarodno skupino.

Organizatorji tečaja so poskrbeli tudi za družabnost. Zupan Liegea nas je sprejel v začetku tečaja v svoji rezidenci, čudoviti baročni hiši, po ekskurziji v Virelles so nas kmečko pogostili s kruhom, sirom, pogačo in pivom v domači gostilnici La Foulque zven edinega jezera v Belgiji — Le Lac, zadnji večer pa smo se poslovlili na banketu v Liegeu.

V prostem času smo si nekateri ogledali naravoslovni muzej v Liegeu, ki ima lepo zbirko eksotičnih živali in seveda mesto, ki mu daje poseben pečat reka Meuse; čudovit je pogled na elegantne mostove, ki se pno čeznjo — reka sama pa je čudno rjava — najbrž je v njej zamrlo vse živo. Liege je poln cvetja in prijaznih, nasmejanih ljudi — parki so dobesedno ostrženi in na cvetju ni bilo niti suhih ostankov, kaj šele smeti, kakršnih na primer mrgoli po tivolskih tratah; resnično očarljivi so kandelabri s poličko, polno petunij, in jezerca s čisto vodo in racami.

Tečaj mi je zapustil najlepše vtise in utrdil zavest, da znanost pozna meja in vodi vse ljudi

k lepši in boljši prihodnosti — če to seveda hočejo. Visoka strokovna raven razpravljavcev v razpravah po predavanjih je očiten dokaz, da se evropski srednješolski profesor neprazno strokovno izpopolnjuje in s tem na najboljši način vzdržuje zvezo med srednjo šolo in univerzo. Pravzaprav sem imela na tečaju kar domače občutke: tuji so bili prav tako zagnani in veseli novih spoznanj, kot smo pri nas na seminarjih; mislim tudi, da gremo v modernizaciji učnega načrta za pouk biologije v srednji šoli po edino pravi poti, saj bo biologija le tedaj našla pot do vsakega človeka, če se bo osvobodila bremen prepodrobne in utrujajoče sistematike in raje dala temeljite informacije o življenjskih pojavih ter zakonitostih obstoja živih bitij.

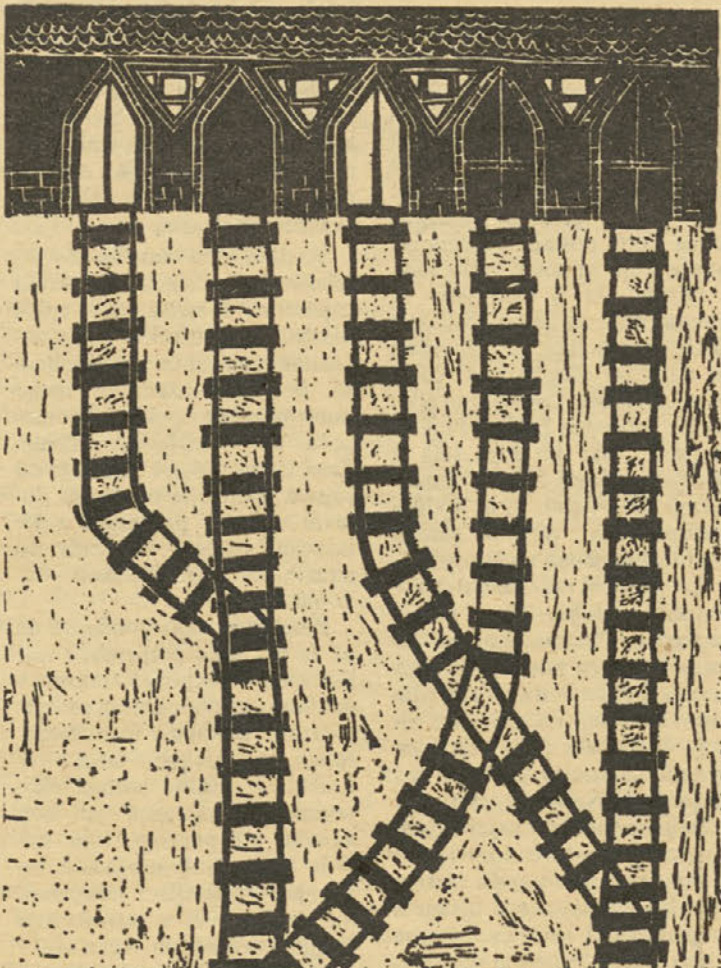
Spazzapan-Breliah
Vida

Geografski simpozij o severozahodni Sloveniji

Pod predsedstvom docenta dr. Vladimira Bračića se je pred dnevi sestala organizacijski odbor geografskega simpozija, ki bo prihodnje leto v Mariboru. Na tem sestanku so sklenili, da bodo na simpoziju obravnavali severovzhodno Slovenijo oziroma Podravskega družbenogeografsko makroregijo.

Simpozij bo trajal tri dni, na njem pa bo o tej problematiki podal uvodni referat dr. Svetozar Ilesič. O svojih znanstvenih sklepih bodo poročali doktorji — Zgonik, Medved, Pak, Gams, Belec, Bračić in profesor Olas ter asistent Kert.

FRANCI KRŽAN

TRAMVAJSKA REMIZA (Karol Polak, osn. šola Jovan Nikić, Sobotica — Grafični bienale)

Pomurski slavisti obiskali porabske Slovence

Jesenska megla se je skoraj že povsem dvignila, ko smo pri Kuzmi, obmejnem prehodu, prešli avstrijsko mejo in kmalu nato pri Modincih še avstrijsko-madžarsko mejo, ki ni daleč od Monostra. Vse je slo po sreči, zmrazilo nas je le ob mrkozele ni barvi mađžarskih žandarjev in brzostrelkah v njihovih rokah, ker pri nas česa takega nismo več vajeni.

Tovarišica Vida, profesorica na soboški gimnaziji, ki je popeljala svojo miroljubno vojsko na Mađžarsko, se je kmalu prismejala s tovarišem Karlom Gašparjem, ki nas je pozdravil s pojočim porabskim narečjem. Skoraj sramežljivo se je opravičil, češ da ne zna knjižne slovenščine in da govori tak slovenski jezik, kot ga je naučila njegova mati Porabka. Sicer je tovariš Karel Gašper ugledna osebnost v Monostru in je pred leti zavzel pomembna mesta v družbenopolitičnem življenju.

V tej deželi je več slovenskih vasi, kjer govorijo ljudje v prekmurščini, kot govorijo nedaleč od mađžarske meje v Trtkovi, ki pa je že jugoslovanska vas. Največje in najpomembnejše slovenske vasi v Porabju so: Slovenska vas, Spodnji in Zgornji senik, Sakalovci, Ritkarovci, Otkovci in Farkaševci. Med Spodnjim in Zgornjim senikom ter Stevanovci se dviga 838 m visok hrib Podrastek. Zal tu ne poznajo dvojezičnih napisov in imajo vse slovenske vasi le mađžarska imena.

Najprej smo si ogledali osnovno šolo v Spodnjem seniku. Šola je kaj skrbno urejena, posebno v razredih. Taka je, kakršne so bile naše šole v stari Jugoslaviji. V razredih sedijo skupaj Mađžari in Slovenci. Od 1. do 4. razreda imajo slovenski otroci po 11 ur tedensko slovenski jezik kot predmet, od 5. razreda dalje pa po 4 ure tedensko; mađžarskim otrokom ni treba obiskovati pouka slovenskega jezika. Torej razumejo Mađžari narodnostno manjšino

drugače kot mi, ko morajo slovenski otroci obiskovati na dvojezičnih solah tudi pouk mađžarskega jezika.

V Zgornjem seniku smo srečali ljubeznivega župnika Kuharja, ki je doma iz Gradišča pri Tišini. To je trdna slovenska korenina. V cerkvi pridiga le slovenski, se pravi v prekmurščini. Tudi z nami je govoril v veseli prekmurščini. V cerkvi uči svoje farane tudi slovenske slovnice in pravopisa. Ker živi tu že 27 let, ga imajo vaščani za svojega človeka in mu zato tudi zapujajo.

Kmalu zatem smo se ustavili v prijaznih Sakalovcih, kjer dela ravnateljica Ilona Šafarjeva, ki je tudi inšpektorica za slovenski jezik v Porabju.

Kakšne so plače? Ilona Šafarjeva dobi 3900 forintov; tudi Mađžari upoštevajo višjo izobrazbo in tovarišica Ilona je končala višjo pedagoško akademijo v Budimpešti — „izprašana“ je bila tudi iz slovenskega jezika. Začetnik učitelj dobi 1400 forintov, potem pa se plača veča z leti službe. Učitelji, ki učijo na svojih solah tudi slovenski jezik, dobijo 5 % višje plače od ostalih učiteljev. Ko je že beseda o denarju, še to: 1 kg kruha stane 3 forinte, meso 30 do 40 forintov, vino od 17 do 50 forintov, dobro kosilo dobiš že za 17 forintov. Na „črno“ lahko kupiš forint za 30 do 35 starih dinarjev. Torej tako, pa malo poračunajmo, kako je kaj z nami! V Sakalovcih je tudi mnogo Ciganov — v šoli jih je kar 45 % — in vsi morajo v šolo. Torej ne tako, kot je morda še kje pri nas na Dolenjskem. Da se ne bi Cigani preveč potepali po svetu, imajo prav posebne ugodnosti pri najetju kredita za gradnjo svojih hišic; obresti jim sploh ni treba plačati.

V Zgornjem seniku so ponekod tudi slovenski napis. Tako piše poleg mađžarskega napisu Italbolt tudi Zadržna gostilna. Pač pa je neroden napis Občinska pisarnica ali Otroška vrtec.

Da živijo tod slovenski ljudje, pričajo tudi imena otrok v redovalnici, na primer: Horvat, Sulič, Kozar, Bračić itd., le malo je mađžarskih imen. V največji porabski slovenski vasi Zgornji senik smo tudi poslušali porabsko slovensko pesem. Zanimivo je, da so peli s slovenskimi otroki tudi mali Mađžari in mali Cigani. Torej tu ni nacionalnega problema.

V Spodnjem seniku je 30 % Avstrijcev, oziroma avstrijskih otrok, saj je vas tik ob meji. Na hribu, nedaleč od vasi, na avstrijski strani, stoji velik križ, ki so ga postavili Avstrijci leta 1946, ko so praznovali 400-letnico bitke pri Monostru. Prav v tej dolini, na slovenskih tleh, je vojskovodja Rajmund Montecuccoli premagal Turke in ustavil njihovo nadaljnje prodiranje proti severu. Tod, pravijo ljudske zgodbe, da je bila reka Raba tako prepolna turških mrtvov, da je morala spremeniti smer, da je lahko tekla dalje.

SREČANJE Z ZGODOVINO

Proti poldnevu smo bili zopet v Szentgotthardu, Monostru; ta dan so bili v gosteh soboški gimnazijci pri svojih sovrstnikih na monostrski gimnaziji. Na proslavi, ki je bila namenjena Sobočancem, smo slišali imeniten deklisni zbor, ki je prepeval mađžarske pesmi; slišali pa smo tudi slovensko pesem in gledali ljudske ples, ki so jih plesala v porabski narodni noši slovenska dekleta iz Monostra — članice slovenskega krožka na monostrski gimnaziji.

Na poti v Szombathely, kjer smo prenočevali v neprijetnem hotelu iz davnih časov, smo videli velikanske, skrbno obdelane njive, čudovito obarvane jesenske gozdove in meglice, ki so se že dvigale s tal. Za hip smo skočili še v Koszek (v šoli smo se učili o Kiseku), kjer smo

si ogledali mogočen grad Jurisčev, nekdanjih hrvaških plemičev, ki jih imajo Mađžari očiti za svoje. Na dvorišču stoji mađžarski Nikola Jurisčič, vihti mađžarskega jezika. Turki bridko sabljo in jih poznaj nazaj proti jugu, da ne bi vsilili proti Blatnemu jezeru.

Spotoma smo ogledovali čudovito jesen v zalski županiji V Zalaegerszegu nismo videli ničesar, ker tudi ni kaj videti. Potem smo spraševali po Zalaegerszegu, ki leži že ob županjski meji, v Zalaegerszegu. Veszprem. Komaj smo ga našli, toliko cest je tu preprečenih. Ob ozki cesti smo zagledali skromno tablo, s katere nam je tovarišica iz Lendave, ki je mađžarska, prebrala, da so tu razvaline troladijske bazilike, je bila zgrajena v času nekdanjega slovenko-moravskega kneza Pribine v 9. stoletju in da je eden prvih kulturnih spomenikov na mađžarskih tleh. Potem nas je pripeljala ozka porabska pot po močvirnatih tleh do ostankov zidovja nekdanje častne Pribinove bazilike. Nismo gledali priči naše davne zgodovine, ki je bila nekoč in kasneje tako neusmiljena s slovenskim življenjem. Tod so tudi živeli Slovenci; s poti so tudi spravili Mađžari, ki so se pripeljali s step med Donavo in Volgo. Zopet nam je prebrala tovarišica iz Lendave z več tablo: da so po pisanih virih v 9. stoletju tod ostanki bazilike, ki je bila zgrajena okoli leta 850; da so to ostanki cerkve svetega Adorjana ali pa svetega Janeza. Ta cerkev je stala v binovem mestu. Pri njeni gradnji so sodelovali južnoslovanski mojstri. Poleg peščenjaka, ki ga nakopali v bližini, so graditelji uporabljali tudi kamne, neke porušene rimske stavbe. Po prihodu Mađžarov so to cerkev večkrat obnovili, vendar je bila obnovljena cerkev v njenem veku porušena, v turških časih pa so jo imeli za ruševino.

Tako nam je povedala tovarišica iz Lendave. Vsekakor Mađžari premalo skrbijo za preteklost in skoraj bi lahko rekli, da jim ni do tega, da vedel svet za zelo pomembni kulturni spomenik naših prednikov.

Tu smo srečali tudi dr. Milana Duška in njegovo ženo, sta oba profesorja in delata inštitutu za arheologijo slovenske akademije znanosti in umetnosti v Nitri.

Potem smo šli zopet na pot. Pridrveli smo v Keszthely ob Blatnem jezeru, ki pa nismo videli. Modro vodstvo boškega Kompara je nam sklenilo, naj se raje ustavimo v glavnem trgu ter si ogledamo muzej in knjižnico. Pa nismo deli ne tega ne onega, ker muzeji ob nedeljah popolnoma zaprti; tudi nismo videli znamenitega gradu v 18. stoletju, in ne v Szombathelyju ruševin templja Kompara nas je poslal na postojni vodnikom, ki ni vedel več mi in mu je bilo v glavnem isto, da bi prevozili čim več kilometrov, da smo spali in jedli, cer pa smo tudi slišali, da je šel prvotno nam namenjeni vodič loviti polhe na Dolenjski.

Na poti domov smo skočili v Heviz — toplice, kjer zdravijo revmatiki. Potem hitro v domovino čez Redžo v Lendavo, kjer smo se razšli na vse kraje našega ljubelega Pomurja, ki bi ga lahko obiskovali slavisti, recimo iz Novoga mesta, Kranja, Kopra itd., saj je krajina zanimiva in so ljudje izraziti. Prekmurci prav na severu so namreč tudi del Porabja, smo na svoji poti doživeli toplotine in želja, naj bi bilo v rabje deležno več pozornosti matične domovine. Ta skrb naj bi bila ena od poglavitnih naog Slavističnega društva Pomurja.

MANKO GOLAR

O perspektivnem razvoju šolstva

Skupščina temeljne izobraževalne skupnosti v Slovenskih Konjicah je nedavno sejo v začetku novembra skoraj v celoti namenila razpravi in oblikovanju stališč o dolgoročnem razvoju šolstva v tej občini (za obdobje od leta 1971 do leta 1972). Predsednica skupščine Vera Kravarič-Marošek je uvodoma ugotovila, da je bilo v minulih letih na tem področju precej storjenega.

Občinsko središče je dobilo novo šolo s telovadnico. V Vitarnju in Ločah sta bili šolski stavbi obnovljeni ter deloma povečani, že pred tem pa so dobili novo šolsko zgradbo tudi v Zreču. Ker so bile večje ali manjše preureditve tudi na skoraj vseh podružničnih šolah, je ostala

potrebna popravil le še druga konjiška šola, ki jo prav zdaj obnavljajo. Računajo, da bodo razen prenovljenih učilnic dobili še dve novi. Vsekakor je bil v zadnjih letih dosežen precejšen napredek, zlasti po uvedbi krajevnega samoprispeljka za šolstvo od leta 1968.

Člani skupščine so posebej poudarili, da gre v naslednjem obdobju predvsem zato, da se takšne, že dokaj utečene in organizirane akcije tudi v prihodnje nadaljujejo. Poleg stavb in prostorov od učilnic - ustreznih za kabinetni pouk - do telovadnic, bo treba še posebej skrbeti za nakup potrebne opreme, učil in drugih pripomočkov. Tudi ogrevanje ter osvetljevanje prostorov je urejeno le v manjšem številu šol-

skih zgradb, vse to pa seveda tudi ovira redno poučevanje.

Pomembna naloga je tudi pridobivanje ustrezno usposobljenih prosvetnih delavcev. Na to bo treba računati pri prihodnjem štipendiranju, prav tako pa tudi pri dodatnem izobraževanju že zaposlenih kadrov. Semkaj sodi še skrb za njihova stanovanja, vse to pa deloma že posega na urejanje komunalnih zadev. Več članov skupščine je posebej poudarjalo, da mora biti to sestavni del nalog na tem področju. Nove šole in stanovanjske zgradbe še ne morejo služiti pravemu namenu, če ni primerno urejeno celotno okolje z ustreznimi cestami in drugimi komunalnimi objekti.

Glede potrebnega denarja so na skupščini konjiške izobraževalne skupnosti poudarili, da bi že sedaj morali začeti s političnimi akcijami in pripravami za podaljšanje veljavnosti krajevnega samoprispeljka za šolstvo, ki se bo po odloku občinske skupščine iztekel v prvih mesecih leta 1973. Če bi ga obdržali še v prihodnjih letih, bi to vsekakor pomenilo zelo pomemben vir denarnih sredstev, ki se sproti stekajo v ustreznih sklad. Prav toliko, če ne morda še bolj, pa so pomemben vir tudi sredstva gospodarskih organizacij iz njihovih skladov. Te so

sicer že dosedaj dajale precej denarja v ta namen, za še hitrejši razvoj in modernizacijo šolstva v občini pa ga bo v prihodnjih letih treba še mnogo več. Površni izračun na podlagi poslovnih rezultatov gospodarskih organizacij za letošnjih prvih devet mesecev kaže, da bi samo 5% od skladov, ki bodo ustvarjeni v ev letošnjem letu, lahko prineslo več kot dvesto milijonov starih dinarjev. Člani skupščine so menili, da bi ta denar uporabili zelo namensko na posameznih območjih v občini in po šolskih okoliših. Če bi tem odstotkom dodali še nadaljnjih pet, pa bi lahko zbrali sše precej več denarja za različne komunalne objekte, ki so za razvoj šolstva v občini prav tako nujno potrebni (za urejanje otroškega varstva, malih šol idr.).

Da bi na posameznih šolah podrobneje ugotovili, kaj že imajo in kaj bo še potrebno urediti, so imenovali posebno komisijo, ki bo v prihodnjih tednih zbrala vse potrebne podatke. Ti bodo nakazovali tudi načelno usmeritev in zaporedni red reševanja problemov.

Skupščina je hkrati tudi sklenila, da bodo tako oblikovana stališča za dolgoročni razvoj osnovnega šolstva v konjiški občini predložili občinski skupščini in vodstvom družbenopolitičnih organizacij z namenom, da tudi ti podajo svoje predloge in pripombe. Šele potem bo mogoče določene izdelati program in finančni načrt. Skupščina konjiške temeljne izobraževalne skupnosti je sprejela tudi nekatere spremembe in dopolnitve letošnjega finančnega načrta: za financiranje tako imenovanega „B“ programa so dodali nekaj nad 50.000 dinarjev, za katere v začetku leta še niso imeli zagotovila, če jih bo mogoče pokriti, in sprejela sklep za izvolitev novih članov skupščine.

V. L.

Razširjajte svoj list!

Pred razvrstnotenjem glasbene vzgoje

(Nadaljevanje s 5. strani)

sta obvezna. Ker pa ne bo dovolj ur za glasbenega učitelja z akademijo ali fakulteto, učno mesto ne bo zasedeno, kakor že sedaj ni na mnogih šolah.

Tako ravnanje z glasbenim poukom na šolah je ustvarilo upravičen preplah med študenti glasbe, ki se prepisujejo na druge stroke. Znani so primeri glasbenih učiteljev, ki so v zadnjem času (to je letos) iz istega razloga zapustili službo na osnovni šoli in si poiskali zaposlitev drugod. In ko bomo čez deset ali več let spoznali, iz smo ga polomili, tedaj bo neko novo osebej ustreznega zavoda z drugačnim imenom zopet - kampanjsko - hitelo popraviti veliko opustošenje. Toda kulture ni mogoče urejati s posameznimi ukrepi. Delavci na tem

področju vemo, kako počasi in s trudom se kultura gradi.

Kamorkoli pogledamo v današnjem času, vsepovsod vidimo naraščanje nehumanosti in surovosti. Ali je prav, da tudi šola v nekem smislu vrže puško v koruzo in opusti ali razvrstnoti vzgojne predmete?

Prav ironično se zdi, da so se pojavila denarna sredstva za kulturne skupnosti, hkrati pa pripravljajo zavod za šolstvo SRS udarec glasbenemu in likovnemu pouku. Nobena sredstva za kulturne skupnosti ne bodo obrodila sadov, če bomo mladino izgubili! Apeliram na ZKPO Slovenije, ki je v svoji naravni funkciji organ kulture, da se dodobra zave nevarnosti napovedanega udarca glasbenemu in likovnemu pouku na šolah. Zavedajmo se, da se kultura naroda začne pri mladini! MODIC

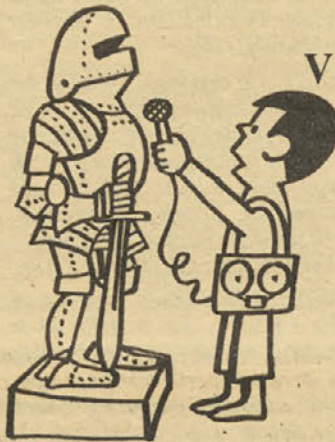
Strokovno, kulturno-ideološko izpopolnjevanje domžalskih prosvetnih delavcev

Na pobudo občinskega sindikalnega sveta so se začela v Domžalah redna predavanja za kulturno, strokovno in ideološko izpopolnjevanje prosvetnih delavcev domžalske občine. Občinska konferenca prosvetnih delavcev domžalske občine je to pobudo z veseljem sprejela. Namen te akcije niso zgolj predavanja, temveč tudi razprave in posvetovanja o vseh aktualnih problemih današnjosti. Šola ne sme biti odmaknjena od življenja, in prosvetni delavci ne morejo neživljenjsko obravnavati problemov, ki nastajajo. Zato je občinski sindikalni svet začel to akcijo, komisija za kadre in izobraževanje pri tem svetu pa je izdelala program predavanj, ki jih bo pomagala izvesti domžalska delavska univerza. Sklep občinske konference prosvetnih delavcev je bil, naj bi postale konzultacije za prosvetne delavce neka stalna oblika izpopolnjevanja, pa tudi evidentiranja strokovnosti in napredka njihove družbenopolitične dejavnosti.

Prav bi bilo, da bi to akcijo občinskega sindikalnega sveta podprli vsi prosvetni delavci domžalske občine, predvsem pa ravnatelji šol.

Prvo tako predavanje je bilo 16. novembra v Domžalah. O sistemu vzgoje in izobraževanja je predaval predstavnik republiškega sekretariata za prosveto in kulturo Peter Winkler. V živahni razpravi so se izoblikovali tudi predlogi o permanentnem strokovnem izobraževanju prosvetnih delavcev, o rednih konzultacijah, ki naj bi bile nekakšno preverjanje strokovnega izobraževanja. Precej so govorili tudi o načinu in razvoju dela v šolah, ki so prešle na petdnevni delovni teden. Težave, ki nastajajo zaradi preobremenjenosti in pomanjkanja šolskih prostorov, pa tudi prevozi otrok zelo ovirajo dodatni pouk. Domžalski prosvetni delavci bodo imeli še tri predavanja, in sicer od 6. do 20. novembra ter 11. decembra letos.

NACE VODNIK

V TABORIŠČU (Dragan Kostić, osn. šola Dositej Obradović, Niš - Grafični bienale)

OMARICE PRVE POMOČI NARED

V marsikaterih učilnicah in kabinetih, šolskih delavnicah, telovadnicah in drugih prostorih, kjer se zadržujejo šolarji, že imajo primerno opremljene omarice prve pomoči. Zelo potrebne so, saj moramo šolarjem med poukom mnogokrat pomagati urediti majhno poškodbo. Mnogo mladine z veseljem dela v šolskih delavnicah - pri strojih in z raznim orodjem. Poškodbe so pogoste posebno tam, kjer učencev ne poučijo pravočasno o varstvu pri delu. Pri tem so zelo pomembne omarice prve pomoči, posebno za šolarje, ki so manj priročni in imajo slabše delovne navade.

Omarice lahko izdelajo šolarji sami v krožku maketarjev ali pri katerikoli drugi zunajšolski dejavnosti.

Precej poškodb nastaja zaradi neprimerne vzdrževanja, zaščite strojev in orodja ter neustreznih električnih napeljav. Za zaščitna očala, rokavice, predvsem pa natančnost pri delu in upravljanje posameznih aparatov, s pomočjo elektrike in plina, naj skrbi strokovnjak, ki mora svoje delo vestno in natančno opraviti. Le tako bodo poškodbe šolarjev osnovnih in srednjih šol precej manjše, pa tudi manj jih bo.

BOŠTJAN NOVŠAK

Nič več težav za zaposlitev

(Nadaljevanje s 1. strani)

nji, kajti interes za takšno šolanje je na Nemske uplahnil, SR Bosna in Hercegovina pa sama organizira ustrezne tečaje. Naj ponovim še podatek, ki mi ga je povedal tovariš Plestenjak: v treh letih je usposobila krška šola na tečajih za poklic okrog sto fantov.

Pogovor sva končala ob misli na novo osnovno šolo v Krškem. Izgradnja poslojpa pomeni za obvezno šolanje veliko razbremenitev tehniške šole, v kateri je imela do nedavnega svoje prostore osnovna šola. Tovariš Plestenjak je zavzdihnil

ob težavah, ki nastajajo zaradi dotrajanosti in predvsem zastarelosti šolske opreme. Poučevati je treba pač v tehnično izredno dinamičnem času ob zelo zastareli materialni osnovi. Zato bo nujno čimprej adaptirati šolske prostore. To pa bo zahtevalo veliko denarja. Upajo, da bosta pomagali republiška izobraževalna skupnost ter domača občina, ki je že doslej veliko storila zanje. In končno: pomagajo si tudi sami s praktičnim poukom v raznih slovenskih podjetjih. To namreč ni le pouk, je tudi zaslužek.

JURIJ HOLY

Poljudno-znanstvena enciklopedična revija

Pionir in učni načrt

V POMOČ UČITELJEM OBJAVLJAMO KORELACIJE MED UČNIM NAČRTOM OSNOVNE ŠOLE IN REVILJO PIONIR 3 in 4

Pionir

št.	Avtor - naslov
4	B. Golob - Številke namesto besed
4	I. Ilich - Nobelov nagrajenec I. Andrić
3	Najzanimivejši dogodek v zgod. mojega kraja
3	M. Žgajnar - NOB - koledar - november
4	M. Žgajnar - NOB - koledar - december
3	E. Umek - Čigava kočija je lepša
5	E. Umek - Razbojnik čakajo v zasedi
3	Matjašič - Pogačnik - Senegal
4	Matjašič - Pogačnik - Zambija
3	T. Kordiš - Bili smo srečni
3	inž. V. Ribarič - Uspešen podvig Apolla 15
3	dr. A. Polenec - Prek morij in kontinentov
3	Strgar - Cvetje pozimi
4	I. Kreft - Podedovana posebnost
4	R. Pavlovec - Sprehod v svet kamenin
4	N. Rupinc - Kameleon Johnnie
4	dr. A. Polenec - Kaj vse se lahko pripeti raziskovalcu
3	P. Jovanović - Orjak naše industrije Bor
4	dr. A. Kornhauser - Kemija cveke zabija
3	Joko - Rodi se prvi računalnik
3	Presek množic
4	Joko - Šilčku ostane zadnja beseda
4	L. Č. - Polindromska števila
4	Jadralna letala - Veliki ptiči togih kril
4	P. Katalinič - V tišini klubov in šolskih delavnic
3	H. Nouveiller-G. Rossini - Seviljski brivec
3	Z Aerom v Dubrovnik
3	Judo
4	Šah
4	Judo
3/4	Na luno pred stotimi leti

Razred	Predmet	Učna tema
6.	slov. j.	Slovstvena in jezikovna vzgoja
6.	slov. j.	Ivo Andrić
8.	zgod.	Raziskovalna naloga
8.	zgod.	Zgodovina NOB
8.	zgod.	Zgodovina NOB
6.	zgod.	V srednjeveških mestih
7.	zemlj.	Afriske države
7.	zemlj.	Afriske države
8.	zemlj.	Pionirska Hrvatska
5.	slov. j.	Doživljajski spis
5.	sp. dr.	Večja turistična središča
6.	zemlj.	Osnovne predstave o našem vesolju
6.	biol.	Selitve živali
8.	biol.	Razvojni nauk: boj za obstanek itd.
5.	spoz. nar.	
8.	biol.	Geni kot nosilci dednih znakov
6.	biol.	Naravoslovni krožek
6.	biol.	Naravoslovni krožek
6.	biol.	Pajki
8.	kemija	Baker, bakrove spojine
5.	teh. pouk	Železo, baker, aluminij
6.	zgod.	
7.	kemija	Uvod v kemijo. Metode
	mat.	Matematični krožek
	mat.	Matematični krožek
	mat.	Matematični krožek
7.	teh. p.	
7.	fizika	Modelarski krožek
8.	glas. p.	
	likovni p.	G. Rossini - Seviljski brivec
	tel. vzg.	
	tel. vzg.	
	tel. vzg.	
	teh. p.	Znanstveno fant. nadaljevanka

IZ REFERATA DRAGA ULAGE

Kritično in spodbudno o šolski telesni vzgoji

Naša mladina ni tako zdrava, sposobna, odporna, in razvita, kot bi želeli. Programi šolske telesne vzgoje so preveč splošni, preveč vsestranski in zahtevni. Nestvarni so. Šolsko telesno vzgojo obravnavajo ponekod še vedno kot šolski učni predmet z nesodobnimi metodami poveljevanja, ukazovanja in ocenjevanja. Dogaja se, da se del učencev izmika taki telesni vzgoji in da neupravičeno prosi za zdravniška spričevala oziroma oprostitev. Pedagogi telesne kulture se premalo oglašajo v revijah, kot v Sodobni pedagogiki, Naših razgledih, Teoriji in praksi. Preveč se zapirajo v svoj ožji strokovni svet, premalo nastopajo, ko gre za družbeno škodljive pojave v športu, premalo osvetlujejo problematiko telesne vzgoje, športa, planinstva glede na znanost in kulturo. Često se vedejo tako, kakor da bi bila njihova avtoriteta na strokovnem področju stvar diplome, ki so jo dobili po letih izobraževanja na visoki šoli, ne pa stvar dela in boja za napredek.

Na drugi strani pa je nemalo razveseljivih pojavov: nekatere šole so dokončno odpravile plavalno nepismenost, na drugih se domala vsi učenci pojavijo na smučeh, ko imajo športni dan. Uvedli smo telesno vzgojni karton, ki nam bo omogočil evidenco o stanju, sposobnosti in napredovanju učencev. Šolska športna društva so se razvila v najmočnejšo mladinsko športno organizacijo v republiki. Učitelji te telesne vzgoje niso več

veščinarji — po stopnji izobrazbe so izenačeni z učitelji drugih predmetov. Družba jim daje razna priznanja: Bloudkove plakete in podobno — tu in tam izberejo učitelja telesne vzgoje tudi za ravnatelja. Med učitelji telesne vzgoje se pojavljajo znanstveni delavci. Človeško je, da se ne strinjamo z oceno našega dela — nedvomno pa je, da želimo prav vsi odpraviti nekatere slabosti na področju šolske telesne vzgoje in šolskega športa.

Tu je naš statut — statut Zveze pedagogov telesne kulture. Tu so zapisane naše obveznosti. Je tudi beseda o liku in ugledu učitelja oziroma profesorja telesne vzgoje. Pred nami je pereča potreba po reformi programov telesne vzgoje in reformi dosedanjega numeričnega ocenjevanja. Upoštevati moramo dejstvo, da pripravljamo šolsko mladino na življenje in delo v povsem novih pogojih v prihodnjih desetletjih. Treba bo upoštevati daljši prosti čas, povečano potrebo po telesni kulturi in med drugim tudi boj nas vseh za varstvo narave.

Ne gre samo za šport — gre za mnogo več. Še kratek povzetek iz resolucije: Šola mora omogočiti učencem športno izobrazbo v skladu s potrebami kulturnega človeka. Šola mora razvijati trajne navade za telesno kulturo. Telesna vzgoja v šolah mora postati bolj aktualna in ne sme biti omejena samo na učne ure in klasične oblike šolskega dela.

Šport naj ne kvari značaja!

Ob vse večjem razvoju športa in telesne kulture, ki mu postavljamo temelje v osnovni šoli, ob rednem testiranju in individualizaciji pouka telesne vzgoje po šolah, smo priča razmahu in vse večjemu zanimanju za razne športne panoge med mladino in odraslimi. K temu razvoju precej pripomorejo šolska športna društva, gradnje športnih igrišč in telovadnic ter osveščanje ljudi. Spoznanje, da telesna vzgoja ni več postranski predmet, neke vrste „hobby“, pač pa že vsakodnevna potreba, nuja in razvedrilo, vedno bolj prodira med ljudi.

Prav je, da že osnovnošolskemu otroku pomagamo poiskati tisti vezni člen ali člene, ki ga bodo tudi v kasnejših letih do pozne starosti neposredno vezali na naravo. Niso vsi športni enakovredni in potrebni za otrokov razvoj. Gotovo najde vsak otrok, ob pomoči ali celo sam, prej ali slej tisti šport, ki najbolj ustreza njegovim telesnim in duševnim zmožnostim in potrebam.

Vzgojitelj usmerjajo k vzgojnemu ciljem številne možnosti, ki jih radodarno ponuja prav telesna vzgoja. Žal pa tudi šport ni brez senčnih strani. Kot strokovnjaki ali amaterji smo pogosto priča raznim nešportnim potezom in izgredom, ki mečejo slabo luč na posamezne športnike, na športni klub ali na vso športno panogo. Če tak nediscipliniran in neobvladan športnik zastopa državo, so incidenti še toliko bolj vredni obžalovanja in obsojanja.

Občinstvo in športniki težijo za rekordi, značajske poteze športnikov pa so potisnjene v ozadje. Dober športnik ne more biti tisti, ki je premalo motiviran, ki nima dobrega značaja. Na vse to mislijo in si prizadevajo uresničiti v praksi športni pedagogi, da se ne bi ponavljala žalostna slika 15.000 testiranih ameriških atletov, ki je do neke mere značilna za trenutno stanje športa v svetu. Testiranje je dalo porazne ugotovitve, ob katerih se velja zamisliti. Ne moremo jih v celoti posplošiti tudi na naše razmere, vendar jih na-

vedimo v opomin, kam lahko zabrede šport, če so pomembne le številke, ne pa tudi ljudje. Mislim, da je tudi v športu razne negativne pojave lažje preprečiti kot pa zdraviti.

Ameriški psiholog Thomas Tutko in profesor Bruce Ogilvie iz Kalifornije sta po osemletnem raziskovanju razbila mit o ameriških vrhunskih športnikih — „ponosu naroda in zgledu mladih“. Ugotovila sta, da šport in klima, v kateri živijo in se razvijajo ameriški športniki, še ne pomagata k dobremu značaju. Še več: mnenje, da naredi šport mlade sposobne za življenjski boj, sta raziskovalca razkrinkala kot neprimerno, neumno pravljico. Po Tutku in Ogilvieju kažejo športniki tri prevladujoče značajske posebnosti: uklanjajo se ukazom hitreje kot drugi ljudje, ljubijo pravila in red, trpijo za močnim slavo-hlepjem. Pozornost zbujajo še pomanjkljiva sposobnost v skrbi za druge in za sklepanje pravega prijateljstva. Te značilnosti, trdita znanstvenika, so usidrane v njihovi podzavesti, globoko v duši, še po končani športni karieri. Pri olimpijskih igrah morajo na primer športniki vzdržati duševni napor, ki se v življenju normalnega človeka porazdeli na več let. Posledica pa je, da zapade vsak drugi športnik, če odpove, v duševno depresijo. Tudi zmaga ga ne naredi v resnici srečnega, ker tiči za triumfom nezaveden strah pred povečanimi zahtevami, treningom in občinstvom v naslednjih tekmovanjih.

Upravičeno se lahko sprašujemo, kje so meje človeške zmogljivosti. Gotovo so in prek njih ne bo mogoče. Nevele življenjske zgodbe vrhunskih športnikov, boleznih, prerana smrt in osamljenost je pogost davek, ki ga terjajo novi športni rekordi. Občinstvo pa si želi novih senzacij, novih idolov — čeprav je njihov osebnostni lik v resnici dokaj povprečen ali celo klavrni. „Ultra posse nemo tenetur“ — nihče ni dolžan storiti več kot more — so rekli že stari Latinci.

JANKO NOVAK

Knjižne novosti s področja spolne vzgoje

Za obdobje tako imenovane seksualne revolucije, ki je neke vrste pretirano poudarjeni protest zoper prejšnji čas, ko je bilo vse, kar je v zvezi s spolnostjo, tabuirano, sta značilna dva na videz istovrstna, vendar pa po svoji vsebini povsem nasprotujoča si pojava. Gre namreč za močan razmah periodičnega in knjižnega tiska v zvezi z vsem, kar zadeva področje človekove spolnosti. Slabša plat, nagibajoča se proti pornografiji, polni blagajne dobičkaželjnih založniških hiš, boljša plat pa skuša tako pomemben del celotne človekove osebnosti postaviti na pravo mesto in ga osvetliti tako z znanstvenega kot z moralnega vidika. Pri tem opravlja pomembno prosvetljalno poslanstvo med mladino in odraslimi. V pravkar navedeno kategorijo sodijo tudi tale najnovejša dela:

— Hans Grothe: *OD KOD OTROCI?* (V originalu: *Woher die kleinen Kinder kommen?*); to je za spolno vzgojo otrok od 6. do 10. leta posebej napisana zgodba v sedmih poglavjih. Njen namen je na kar najbolj neposreden in otrokovi rasti prikladen način poučiti otroka o temeljnih resnicah, ki jih otrok samo nejasno sluti ter zato tudi sprašuje. Delo je iz nemščine prevedel I. Kranjc, ilustrirala R. Schwarz, strokovno pregledal in kratek uvod pa napisal prim. dr. B. Tekavčič. Knjiga, ki jo je izdala Cankarjeva založba, stane 29.- din.

— Hans Grothe: *ALI JE SPOLNOST LJUBEZEN?* (V originalu: *Wie ist das eigentlich mit der Liebe?*). To je delo, ki je namenjeno doraščajočim otrokom v predpuberteti in v puberteti. Poleg poljudnoznanstvenega prikaza in razlage človekovega spočetja ter razvoja do rojstva daje tudi ustrezna pojasnila o vseh pojavih, s katerimi se srečujejo spolno dozorevači dečki in deklice. Delo je iz nemščine prevedel I. Kranjc, strokovni pregled besedila, njegovo dopolnitev ter strokovni uvod pa prispeval prim. dr. Bogdan Tekavčič. Knjigo, ki je primerno ilustrirana, je izdala Cankarjeva založba; stane 29.- din.

— Dr. Eman Pertl: *SPOLNA POUČITEV IN SPOLNA VZGOJA*. To je delo znanega slovenskega zdravstvenega delavca, katerega dela se odlikujejo po resnosti lotevanja vseh za človeka življenjsko pomembnih vprašanj. V tem svojem delu, ki je namenjeno tako mladim kot odraslim, so zbrani poljudnoznanstveni medicinski članki in predavanja, ki jih je imel avtor še v sodelovanju z odličnim slovenskim pedagogom prof. G. Šilihom in svojo soprogo doma in med zamejskimi Slovenci na severu in jugu. Lažji pregled raznovrstne problematike omogoča krajše stvarno kazalo. Delo je izdala založba Obzorja v Mariboru; stane 18,60 din.

— Pavle Milekić: *SEKSUALNO SAZREVANJE MLADIH*. Ta nad 290 strani obsegajoča poljudnoznanstvena knjiga zajema po obsežnem uvodu več logično nadaljujočih se poglavij: telesno dozorevanje, duševno dozorevanje ter kritično in moteno dozorevanje. Dodano je še krajše poglavje o duševni zrelosti ter manjši besednjak nekaterih strokovnih pojmov in izrazov. V bistvu je obravnavana knjiga izpopolnjeno in razširjeno delo istega avtorja „Adolescencija“, ki je izšlo že leta 1965. Knjigo „Seksualno sazrevanje mladih“ je izdala Beogradska založba Savremena administracija; stane 45.- din.

VIATOR

»Uslužna« Metalka

Podjetje „Metalka“ gre našim šolam zelo „na roko“. Ne izdajajo jim potrebnega materiala, npr. cinkovih plošč, ki so potrebne pri likovnem pouku. Zakaj? Zato ker šole niso

proizvajalci ali privatniki in nimajo „tekočega“ denarja! Komentar prepustimo javnosti, „Metalki“ pa zaželimo, da bi njene „metalne“ oči postale bolj človeške.

T. D.

Za vas smo pregledali strokovne knjige

1. Živojin Karić: *Raspevana matematika I, II*. Beograd, Nolit 1971.
2. Aktivne metode i moderna pomagala u nastavi stranih jezika. Zagreb, Školska knjiga 1971.
3. Pedagogija. Zagreb, Pedagoško-književni zbor 1971.
4. Moderni tokovi u pedagoškoj znanosti. Zagreb, Školska knjiga 1971.
5. Grujić: *Pedagogija i prosvetiteljstvo Vase Pelagića*; Beograd, Zavod za izdavanje udžbenika SR Srbije 1971.
6. Savremena nastava matematike. Beograd, Zavod za izdavanje udžbenika SR Srbije 1971.
7. John Richardson in Cahoun: *Metodi i materijali za nastavu opšteg kursa prirodnih nauka i fizike*. Beograd, Savremena administracija 1971.

Brv čez prepad

25 let vzgojnega zavoda v Smedniku

Konec preteklega šolskega leta je praznoval vzgojni zavod Frana Milčinskega v Smedniku pomemben jubilej: 25-letnico svojega delovanja.

Takoj po vojni je bil sedanji smledniški grad dom vojnih sirot. Leta 1946 pa je ministrstvo za prosveto takratne slovenske vlade te prostore namenilo dečkemu vzgajališču; v ta namen jih še danes uporabljajo.

Smledniški grad je bil od tedaj pa do danes deležen mnogih reorganizacij in sprememb. Namen vseh teh pa je bil omogočiti čim boljše življenje otrok, ki so zašli na napačno pota. Po obstoječi diferenciaciji zavodov je zavod sedaj namenjen vedenjsko in osebnostno motenim mladostnikom z nevrotično simptomatiko.

25 let ne pomeni mnogo, vendar pa je tako dolgo obdobje, da se lahko ozremo nazaj na prehojeno pot in se zamislimo o njegovem pomembnem, vendar ne vedno dovolj cenjenem poslanstvu.

Prireditve v počastitev tega jubileja so se vrstile druga za drugo.

Sportna srečanja gojencev zavoda in učencev osnovnih šol ter srečanje prosvetnih delavcev na športnem področju so bila uvod v praznovanje.

Izredno bogata je bila tudi razstava likovnih in tehničnih izdelkov gojencev. Mnogi obiskovalci so izrazili pohvale nad kakovostjo in pestrostjo razstavljenih del, ki so jih pod skrbnim strokovnim vodstvom izdelale nežne otroške roke, domišljeno in izvirno.

Tudi Fran Milčinski-Ježek je obiskal zavod, saj nosi le-ta ime po njegovemu očetu, mladinskemu sodniku Franu Milčinskemu. Svoje očetja je mladim predstavil tako, kot ni predstavljen še nikjer. Paleta njegovih drobnih vtisov in spominov na očeta nam je predstavila Milčinskega predvsem kot človeka, ki je imel rad mlade, pa čeprav jih družba obsoja. Takšne hvaležnosti in prisrčnosti gojencev je deležen le malo kdo. Njegova priljubljenost pa je dosegla višek ob tabornem ognju, kjer je moral neprestano dajati avtograme in objubiti, da bo še prišel na obisk.

Tudi več drugih prireditelj je manifestiral življenje in delo zavoda.

Otroci z blažjimi motnjami ali posebnosti možganskega delovanja

Kdo med pedagoškimi delavci ne pozna otroka, ki s svojo pretirano aktivnostjo zavira ne samo smotrni potek učnovzgojnega dela, marveč moti tudi sovrstnike in vodjo delovne skupine ter ob vsem tem dosega slabše uspehe, kot bi jih ob svoji inteligentnosti sicer lahko dosegel? V nasprotju z opisanim otrokom pa imamo v učnovzgojni skupini lahko tudi pretirano mirnega, pasivnega in hitro utrudljivega otroka z izjemno slabo energijsko opremljenostjo ter veliko potrebo po počivanju in spanju. Zanimivo je in preseneča nas, da je vzrok za tako različno izraženo motenost pri obeh otrocih isti; gre namreč za otroka, ki sodita v kategorijo otrok z blažjimi motnjami ali posebnostmi možganskega delovanja.

Težave s takšnimi otroki so velike, saj ne povzročajo samo določenih vzgojnih težav, temveč delajo probleme tudi zaradi nekaterih telesnih motenj, imajo slušne, vidne in druge pomanjkljivosti, težave pri branju, pisanju in govoru, težave pri računanju ter pomanjkljivo predstaviteljnost, težko sestavljajo pojme, imajo neurejeno mišljenje itd. Vse to močno ovira njihovo šolsko uspešnost. Potrebni bi bili posebna individualna obravnavanja. Toda kako naj se jim še posebej posveča bodisi vzgojitelj bodisi učitelj, ko pa ima poleg takšnih otrok okoli sebe ali pred seboj še dvajset, trideset in še več drugih normalnih otrok? Poleg tega običajni vzgojni ukrepi ne rodijo ustreznega sadu. Kaj torej?

To je vprašanje, ki muči in vznemirja marsikatero pedagoškega delavca. Zategadelj prihaja knjižica, ki sta jo napisala prediatrija in pedopsihiatrija dr. Anica Kos — Mikuš ter psiholog Janez Svetina, kot naročena. Pod naslovom „NEMIRNI UČENEC“ in podnaslovom „Otroci z blažjimi motnjami ali posebnostmi možganskega delovanja“ jo je novi zbirki POTA DO UČENCA izdala Mladinska knjiga v Ljubljani. Uvod je napisal klinični psiholog prof. Zoran Jelenc.

V svojem delu obravnavata avtorja tisto skupino povprečno ali celo nadpovprečno umsko razvitih bistrih otrok, pri katerih zaradi blažjih motenj možganskega delovanja ali posebnosti možganskega delovanja srečujemo razne vedenjske odklone, delne sposobnostne okrnjenosti in tipične storilnostne šibkosti. Gre torej za otroke s t.i. minimalno cerebralno (= možgansko) disfunkcijo kot posledico predporodnih, medporodnih ter poporodnih in kasnejših poškodb in obolenj, ali po domače rečeno: za otroke s specifičnimi učnimi in razvojnimi težavami (v najširšem pomenu besede). Na srečo se večina navedenih motenj med fiziološkim zorenjem osrednjega živčnega sistema bodisi omili ali pa povsem izgine. Navzlic temu pa je prav, da takšnega otroka čimprej napotimo v ustrezno ustanovo zaradi psiholoških, medicinskih in pedagoško diagnostičnih pregledov. To je celo nujno, ker le strokovnjak lahko ugotovi pravo naravo teh motenj in učinkovito svetuje, kako je treba ravnati s takim otrokom: v nasprotjem primeru napačno ravnanje samo še pogloblja otrokove težave in ga s tem dodatno prizadene.

Vse to, s pregledom vedenjskih, sposobnostnih in storilnostnih značilnosti tovrstno motenih otrok, s številnimi nazornimi primeri iz prakse, z napotki za šole ter z navodili za pravilno obravnavanje ter opisi nepravilnega postopanja, kakor tudi ustreznimi ilustracijami, vsebuje navedena knjižica. Namenjena je zgolj strokovnemu seznanjanju s to problematiko. Knjižico dobite za 7.- din.

Zdaj pa še beseda o novi zbirki POTA DO UČENCA. Knjižica „NEMIRNI OTROK“ je prva v tej seriji. Založnica Mladinska knjiga nam obljublja skorajšnji izid naslednjih del: *Kako naj se učitelj pogovarja s starši*, *Otrok se težko uči*, *Individualno delo z učencem itd.* Tako bomo postopoma prišli do majhne strokovno sodobne in priročne enciklopedije na ožjo problematiko omejenih del s področja pedagogike, psihologije in sorodnih antropoloških znanosti, kar bo vsekakor v izdatno pomoč tako naravnim kot poklicnim vzgojiteljem. To pa je tisto, kar si želimo in kar zares potrebujemo!

VIATOR

Več možnosti za pomoč legasteničnim šolarjem

Znano je, da ima določeno število šolskih otrok hujše ali blažje legastenične težave. S temi učenci se pri nas že dolga leta ukvarjajo posamezni pedagogi, psihologi in zdravniki.

Z razmahom vzgojnega svetovanja in šolske svetovalne službe - tega je samo nekaj let nazaj - pa se je položaj začel vidno obračati na bolje. Še zlasti spodbudno je to, da se končno tudi v našem šolstvu uveljavlja sodobna težnja po diferenciaciji in individualizaciji pouka.

Spričo tega so dozorele osnovne možnosti za množično odpiranje in celotnejše reševanje problematike motenih otrok. Na legastenične težave, ki so jih mnogi doslej imeli za izraz otrokove splošne nesposobnosti, lenobe, površnosti in podobno, začnemo naposled gledati kot na posebno motenost, ki terja ustrezno strokovno obdelavo in pomoč.

Ker se naši učitelji in vzgojitelji večkrat srečujejo z učenci, ki imajo težave pri branju in pisanju, in ker gre pri tem za aktualno temo, smo naprosili predstojnika katedre za klinično psihologijo na filozofski fakulteti univerze v Ljubljani Boruta Šalija, naj nam o tem pove kaj več.

Kolikšni sta razširjenost in resnost legastenije med šolo-obveznimi otroki pri nas?

Izkušnje naših učiteljev in

raznih strokovnih služb govore, da je med šolskimi otroki večje število takih, ki so moteni v učenju branja in pravičnega pisanja. Poleg tega, da so legastenični ovirani v branju in pisanju, sta ogrožena njihov celotni učni uspeh in šolski napredek. Zaradi motenega odnosa med legasteničnim otrokom in njegovim okoljem se lahko izkrivi tudi njegov čustveni in osebnostni razvoj. Brez dvoma je pojav dovolj resen, da terja hitro in temeljito ukrepanje v pomoč vsem prizadetim.

Naj še povem, da legasteničnemu otroku lahko učinkovito pomagamo, če ga odkrijemo že v začetku 2. razreda. Treba ga je vsestransko (teamsko) diagnosticirati obdelati in vključiti v sistematično korekcijo. Posebni trening traja v poprečju eno leto. Pri tem pa se je posebej izkazalo delo v malih skupinah.

Zvedeli smo, da ste se lotili obsežne raziskave o problematiki legasteničnih otrok. Nam lahko kaj poveste o tem?

Pri svojem dosedanjem teoretičnem in praktičnem delu sem se srečeval tudi z legasteničnimi otroki. Pereče potrebe na tem področju in vsaj minimalno dozorele možnosti za temeljitejša ukrepanja so me napolile, da sem se lotil široke in dolgoročne akcije. Njen namen je zajeti problematiko legasteničnih

učencev v takšnem smislu, da jim bo moč v prihodnje kar se da učinkovito pomagati. Dolgoročni program akcije vključuje zato predvsem te naloge:

- Raziskati, kolikšna je pogostnost legastenije v SR Sloveniji.

- Ugotoviti razporejenost legastenije pri slovenskem šolarju (npr. z vidika zemljepisnega predela, spola, starosti itd.).

- Raziskati podoben legastenije v slovenskem jezikovnem prostoru (konkretni znaki legastenične motenosti so namreč v vsakem jeziku bolj ali manj drugačni).

- Izdelati instrumentarij za detekcijo, diagnostiko in korekcijo legastenikov oziroma njihovih motenj.

- Usposobiti pedagoge, psihologe in druge (v okviru podiplomskih seminarjev, tečajev ipd.) za izvajanje detekcije, diagnostike in korekcije.

- Pripraviti prikladne organizacijske modele za izvajanje celotnega dela z legasteničnimi učenci.

Zaradi obsežnosti problematike je raziskava planirana za več let. Seveda bi bilo nesmotrno, če bi hoteli tako kompleksen in zahteven projekt izpeljati s stališča ene same vede ali stroke. Zato se trudim od vsega začetka, da bi bile v akcijo vključene vse pristojne stroke, zlasti še psihologija, pedagogika, specialna pedagogika in medicina, ter odgovorne službe. Z zadovoljstvom ugotavljam, da se glede tega že kažejo prvi uspehi. Naj omenim koristno sodelovanje Zavoda SRS za rehabilitacijo invalidov, ki raziskavo financira, je založnik gradiva za detekcijo, diagnostiko in korekcijo in organizira tečaje za usposobitev kadra. Nič manj

pomembna ni vloga Zavoda za šolstvo SRS; le-ta skrbi za povezavo raziskovalnega tima s šolami, za organizacijo strokovnih posvetov in za druge operativne elemente akcije; poleg tega prispeva del finančnih sredstev.

Akcija že poteka. Ali lahko že poveste, kakšni so rezultati?

Raziskavo izvajamo že leto dni. Z njo smo zajeli vzorec 40 šol s 4.000 učenci. Čeprav je študija dolgoročna, že daje nekatere orientacijske rezultate. Vaše bralce bi utegnilo zanimati naslednje:

- Kaže, da je skoraj v vsakem razredu osnovne šole kak legastenični učenec; v nekaterih razredih sta tudi po dva, trije. V nižjih razredih jih je več kot v višjih. V slovenski osnovni šoli je nad 220.000 učencev; med njimi je verjetno okoli 10.000 (ali 5%) legastenikov. Vsako leto se med okoli 30.000 prvotnih vpisanih v osnovno šolo najmanj 1600 legastenikov.

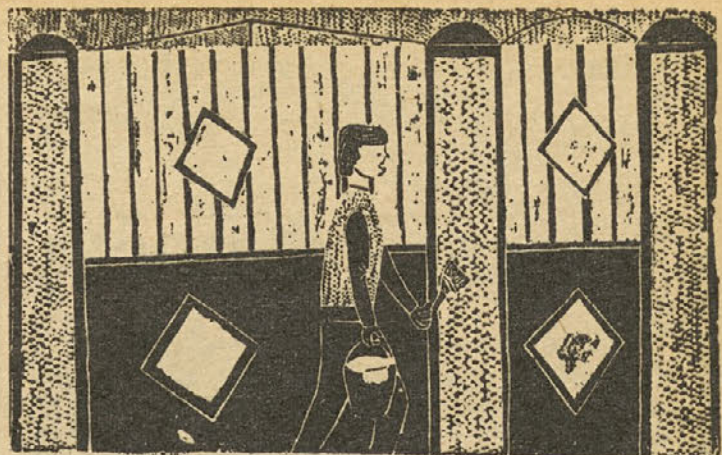
- Odkriva se nam tudi podoba legastenične motenosti v slovenskem jezikovnem prostoru. Vendar o tem vprašanju samo z nekaj besedami ni mogoče povedati ničesar.

Na osnovi rezultatov raziskave, pa tudi vzporedno s študijo, uresničujemo posamezne operativne naloge projekta.

- V eksperimentalni obliki so izdelana najnujnejša sredstva (standardni skupinski narek, individualni preizkus branja) za detekcijo in diagnostiko.

- Dotiskanih je 150 različnih obrazcev za korektivne vaje; še 120 jih je v pripravi.

- Izvedli smo prvi tečaj iz diagnostike in korekcije legastenije za okrog 70 psihologov, pedagogov, specialnih pedago-

PLESKAR (Dušan Mraković, osn. šola Nikola Tesla, Novi Sad - Grafični bienale)

gov in učiteljev. Novembra letos bomo tečaj ponovili.

- Pripravljeni so prvi osnutki organizacijskih modelov za detekcijo, diagnostiko in korekcijo legastenije. Pri tem je podarjeno teamsko delo psihologov, pedagogov oziroma specialnih pedagogov in zdravnikov, in to tako v šolah kakor tudi v ustreznih specializiranih strokovnih diagnostičnih in terapevtskih službah (npr. vzgojnih posvetovalnicah,

psihohigijskih centrih itd.).

- Celotni program akcije smo predstavili na letošnjem drugem posvetu slovenskih pedagogov na Bledu.

- Dovolite mi, da se na tem javnem mestu najtopleje zahvalim vsem učiteljem, kolegom psihologom in drugim, ki nadvse prizadevno sodelujejo v skupni akciji za pomoč legasteničnemu šolskemu otroku.

VIATOR

Učiteljevo priznanje - velika nagrada

Na mnogih osnovnih šolah so svobodne dejavnosti zelo dobro uveljavljene. Pomembne so še posebno zato, ker so tudi del poklicnega usmerjanja mladine. Ob delu v krožkih se mladina uveljavlja in mnogokrat doseže uspehe. Če dobi zanje priznanje tudi pri učitelju ali ravnatelju, je to dogodek. Žal so taka priznanja redkost, v osnovni šoli Ljubljana-Polje pa so postala tradicija. Koliko pomenijo učencem, naj povedo besede osmošolca - modelarja jadric, ki je

lani končal osemletko: - Podelitev priznanj in nagrad, ki nam jih je ob koncu šolskega leta podelil tov. ravnatelj Žljapah, so bila za nas enkratni, čudovit dogodek. Tov. ravnatelj nam je čestital in se zahvalil za naše sodelovanje pri izvenšolskih dejavnostih. Marsikomu od nas je to priznanje utrdilo zaupanje v lastne sposobnosti in potrdilo vero, da bomo v življenju res nekaj dosegli.

BOŠTJAN NOVŠAK

Legastenija je posebna motenost v učenju branja in pisanja. Legastenični so normalno inteligentni otroci, ki dosegajo na drugih področjih učenja praviloma povprečne ali celo nadpovprečne rezultate. Legastenijo je mogoče zanesljivo diagnosticirati šele ob koncu 1. ali na začetku 2. razreda. Izvor te motnje pa še do danes ni docela pojasnjen. V vzročnosti legastenije naj bi igrali po-

membno vlogo dednost in nevroška prizadetost možganov. Brez dvoma legastenija resno ogroža prizadetega otroka. Ovirga ga ne samo pri branju in pisanju, ampak prej ali slej pri celotnem učenju in šolskem napredovanju. V mnogih primerih za brede otrok zaradi legastenije in njenih zapletljajev v motnje čustvovanja in vedenja, neredko pa se izkrivi njegov celotni osebnostni razvoj.

NANDE RAZBORŠEK

Pišem v pesek

Poznate veliko strokovnjakov? Veliko, izredno veliko!

Pa so čisto pravi strokovnjaki?

Seveda, za nas so čisto pravi strokovnjaki. V tujini je malo drugače, a kaj nas tujina briga! Kdor konča pri nas višjo smetarsko šolo, je strokovnjak, kdor konča enomesečni hlapčevski tečaj, je strokovnjak, kdor posluša enourno predavanje o šepetanju v gledališču, je strokovnjak, kaj pa naj bi bil drugega. Smo tako rekoč dežela strokovnjakov, čeprav smo na lestvici izumov in iznajdb menda na zadnjem mestu. Na vseh področjih starejši in mladi strokovnjaki! Na gospodarskem, političnem, kulturnem, športnem in drugih področjih sami strokovnjaki! Vsi igralci slovensko-hrvaško govoreče Olimpije so strokovnjaki za gole. Nič ne de, če so na predzadnjem mestu zvezne lige, strokovnjaki so kljub temu. Kdo lahko mimogrede spravi v slabo voljo tisoče in tisoče ljudi? Nogometaši, seveda! In za tako početje moraš biti strokovnjak! Navaden državljan tega ni zmožen. Samo naši strokovnjaki ekonomisti in gospodarstveniki nasploh so jim enakovredni v tem, o čemer pričajo tudi nekatera protestna zborovanja ob najnovejših gospodarskih ukrepih.

Poznate morda kakega konkretnega strokovnjaka ekonomista? Poznamo! Ne enega, mnogo! To je vendar danes moderna veda, donosna veda, perspektivna veda! Strašni strokovnjaki so to! In kako so idejnopolično zgrajeni in stabilni! Ni, da bi govorili! Končali so visoko šolo, takoj nato dali natisniti vizitko z imenom in priimkom, spodaj pa so zapisali dipl. oec. Navaden folk seveda ni vedel, kaj ta kratica pomeni, v očeh birokratov pa so postali prave občinske rešilne bilke. Takoj so postali načelniki, čeprav so bili še vsi zeleni in mlečni. Ko so gospodarsko plat občine z združenimi močmi zafurili, so se z vsem svojim elanom vrgli na politiko. Postali so občinski sekretarji, saj so s svojo izobrazbo lahko najbolj razložili članstvu, zakaj mora plačevati tako visoko članarino. Zdravniki so morali na njihovem telesu odkriti kako hibo, da jim ni bilo treba iti v vojsko, ker so bili nepogrešljiv kader. Modro so se držali, strašno politično mltili prazno slamo in obračali časopisne fraze, ves čas pa zvesto čuvali svojo pravo barvo. Ko bi morali ob političnem dogodku pokazati barvo, so dobili strokovne popadke in se zaposlili pri velikem podjetju, ki je izvažalo našo delovno silo proti severu. Končno so šli na Svabsko še sami, tja zveleli tudi svoje familije, otroke pa dali v nemške šole. Enkrat ali dvakrat na leto so obiskali občinsko stanovanje v starem kraju in vse je bilo po predpisih. Tu in tam so celo grozili, če jim je kak korajžen občinski mož rekel, naj bi stanovanje izpraznili za učiteljevo družino, ki se je stiskala v sobici brez lastnih sanitarij. Pravi strokovnjaki za norčevanje iz naših ljudi in našega socializma so postali, povsod pa imeli polna usta, kako je pri nas vse zafurano.

Počasi, počasi! Zakaj so se vam zažele tresti roke, zakaj vam trepetajo ustnice?

Zakaj pa načelnjaš tako žgocno snov! Strokovnjaki sem, stro-

kovnjaki tja, strokovnjaki na prvem koraku, strokovnjaki na zadnjem koraku. Mislimo, da bi morali nadeti ta zveneči naziv samo ljudem, ki so se tako ali drugače že izkazali na svojem področju dela.

Po vašem mnenju tudi prosvetarji nismo strokovnjaki za vzgojo in izobraževanje?

Daj no mir! Kje naj bi bili strokovnjaki, če nas večina niti na Sodobno pedagogiko ni naročena. Na šolah jo preberejo redki ravnatelji in morda še ena, dve beli vrani, potem pa roma v dobro zaklenjeno omaro. So tudi šole, kjer je zaposlenih trideset, štiri-deset učiteljev, pa premorejo le enega Prosvetnega delavca. Poznamo prosvetarje strokovnjake, ki po opravljeni diplomii niso prebrali nobene leposlovne ali znanstvene knjige ali publikacije. Stop in Antena sta njihovo najljubše branje, da o stripih, ki jih v šoli vztrajno zaplenjajo, niti ne govorimo. Seveda, tudi izjeme so. So taki prosvetni delavci, ki so popolnoma predani svoji strokovni usposobljenosti, razmišljajo o novih metodah, ljubijo mlade ljudi, se izpopolnjujejo in podobno. Ko pa bi se na primer želeli vpisati po končani višji šoli še na drugo stopnjo pedagogike, so zavrtnjeni, ker nimajo vseh žegnov, ki so si jih na tej fakulteti izmislili. Sploh pa bi se dalo o tej snovi še in še pripovedovati. Ne zameri nam, da smo malo zašli.

Nič huđe! Mislil sem vam pripovedovati...

Že vemo, kaj si mislil povedati. O tistem dekletu, kajne? Da, o tistem dekletu!

Počakaj, pusti nas enkrat, da mi povemo:

Njen oče je bil pomembna osebnost. Strokovnjak za nekaj! Za kaj, živ krst ni vedel. Moral je pač biti, sicer ne bi bil na takem položaju. Hčerka Rosita, kje je staknil to literarno ime, nihče ne ve, je bila že v zibelki zaznamovana, da bo strokovnjak iz ekonomije. Ko je končala prvi razred, je oče pripravil pojedino, ker je hčerka napravila prvi resni korak med strokovnjake. Seveda, bila je odlična in tovarišica je dobila v dar zlato uro in izdatno večerjo. Tudi drugi razred je strokovnjaško izdelala, tovarišica pa je bila spet obdarjena in nasitena. V naslednjih razredih se je ob konferencah vedno govorilo: Veste, ta je pa od tega in tega! Prisotni pa: A tako! Oh, saj je pridna! Odlična učenka! Pri matematiki in fiziki sicer ni vse tako briljantno, a punca je nadarjena. Intelektualna družina in barvni televizor imajo! Jaz sem že bila enkrat pri njih! Čudovite kahlice imajo po tleh. Iz Italije, menda! Hihi, oče dobiva menda pornografske revije in filme prav iz Danske. Zato ima veliko prijateljev ob večerih. Ja, seveda, punca je odlična! Saj bi bil ogenj v strehi, če ne bi bila. Kdo se pa upa drezati v sršenje gnezdo, dragi moj!

V gimnaziji podobno! Tu in tam je spet zacvililo, a končno se je vse uredilo. Veste, šla bo po mojih stopinjah, je vsem trobil oče. Najbolj tečnemu profesorju iz matematike je nekako izvrtal stanovanje, lepo stanovanje, niša in velika soba tri krat pet. Kaj pa hoče še boljše! Drugemu zoprežu fiziku je samo iz globoke dobrote prodal devize, kar se je pri oceni moralo poznati. Vsak nov korak na poti k dipl. oec. je bil obešen na veliki zvon in dobro zalit. Punca je bila na videz srečna, oče jo je postavil v oltar, mati pa žegnala s francoskimi parfumi. Idila, ti rečeš, idila! Tu in tam je strokovnjaku za mlade duše, to je svojemu očetu, potužila, da je matematika prav nič ne zanima, a oče ji je strokovnjaško trdil, da se ji bo odprlo, kaj, slikarstvo te zanima? Kaj takega! Ne, to pa že ne! V naši familiji smo vsi živeli pošteno, naša stara familija še ni rodila čudaka. To si kar lepo izbij iz glave! Le počakaj! Vse tiste drage knjige s pobožnimi abstraktnimi pildki bom dal že jutri pod ključ! Si-mo kvarijo te! Oh, ta mladina! Čisto napačno predstavo

ima o življenju. Če boš dobro končala gimnazijo, te bom postal za dva meseca na počitnice v Ameriko. Amerika je zibelka dobrih ekonomistov. Kar lepo me ubogaj in dobro ti bo šlo. Kot ekonomistka boš lahko dobila kakega fejšta dedca in to je važno za življenjsko srečo.

Včasih je Rosita zvečer posedala pred novimi oblekami in imela obraz v dlaneh. Oče in mati tega nista vedela niti slutila. To je bilo bolj interno držanje rok na obrazu. Ne za široke množice, ki so se zbirale ob večerih pri njih. Ob takih prilikah se jih je mnogo vrtelo okoli naše odlične punce. Mnogo se je kimalo in prerokovalo. Samo velike stvari in pomembni dogodki. Mnogo se je govorilo o mladih strokovnjakih. Razume se, predvsem o tistih iz boljših familij. Res je sicer, da so včasih dajale najboljše strokovnjake naše vasi, danes pa se je podeželje čisto izrodilo. Samo omejenici so še ostali na kmetijah, vse drugo je šlo v industrijo. Sicer pa, bodimo odkriti, se je govorilo in krohotalo, če bi bilo med kmeti kaj pametnih, ne bi dovolili, da smo z njimi počeli vsa ta svobodna leta tako kot svinja z mehomo. Veste, zadnjič sem nekje v hribih govoril z enim in me je vprašal, če vojna še kar traja, ko kar naprej hodijo k njemu razni znanci izpred petindvajset let in odnašajo pridelke. Ho, ho, ta je pa res za luno...

Družba, pogledjte, tole je pa namalala naša punca! Ali ni zani-mivo? Kdo bi si mislil! Saj veste, kako je v gimnaziji. Nekateri pišejo pesmice, naša se je vrgla na slikanje. A to mine. Kdo pa pri nas sploh lahko živi od slikanja? Rad bi ga poznal! In stanovanje ima gotovo popacano od vrha do tal. Mislim, da je slikar v hiši, prava kazen božja, hoho...

Postajam nervozen. Povejte mi že, no, kaj se je iz vsega tega izcimilo.

PUNCA JE UBOGALA OČETA

Po končani gimnaziji je šla študirat ekonomijo. Oče je potreboval naslednika in danes se pri nas že marsikateri položaj podeduje. Manire kraljevskih rodovin postajajo spet moderne, da o manirah raznih starih cesarstev sploh ne govorimo. Fakulteto je vzela dokaj resno, a je imela vseeno težave. Oče se je skušal vrteti nekaj okoli profesorjev, vendar zanj niso imeli posebnega razumevanja. Preveč študentov so imeli, zato si vsakega telefonskega namiga niso zapisali. V njenem indeksu pa je bilo vseeno nekaj milostnih šestic. Ko po petih letih še ni diplomirala, je oče strokovnjaško ugotovil: dolg študij - boljši strokovnjak! Rosita je imela še bolj pogosto dlani na obrazu in kolobarje okoli oči. V mestu je spoznala tudi mladega slikarja, ki ji je bil všeč in prav nič podoben očetovim konceptom o teh ljudeh. Doma ni črhnila besede o tem, se razume.

Po osmih letih se je vrnila domov. Oče je srenji objavil, da je bogatejša za novega strokovnjaka. Novinarje je obvestil, da je podjetje na široko odprlo vrata mladim perspektivnim strokovnjakom. Rosito je čakalo ob očetovi pisarni oblažinjeno delovno mesto. V prvih dneh se je še nekako zamotila, s tednom pa se je sovrastvo do pisarniške krame še povečalo. Številka sem, številka tja, račun ven, račun noter, zapisnik tu, zapisnik tam, pravilnik na levo, pravilnik na desno. Njen slikar je dobil stipendijo za Pariz, ona pa tukaj. In vse življenje tukaj in vse življenje številke.

Le dva meseca je vzdržala, potem se je uničila. Pomagal ji je vlak, ki je tulil skozi noč. Napisala je listek: Pred mano ni svetlega cilja. V podjetju so šušljali: Taki strokovnjaki so pa redki. Ni jasno, kaj so s tem mislili.

Malo vam zamerim, ker me skoraj niste pustili govoriti.

LITERARNI KLUB PROSVETNIH DELAVCEV SR SRBIJE
IN PROSVETNI PREGLED

razpisujeta

Literarni natečaj

za Zbornik literarnega ustvarjanja prosvetnih delavcev

Izvršni odbor Kluba pisateljev prosvetnih delavcev je sprejel v svoj letošnji načrt tudi izdajo ZBORNIKA NAJBOLJŠIH DEL PROSVETNIH DELAVCEV. V ZBORNIKU bodo natisnjene: pesmi, zgodbe, humoreske, kozerije ter odlomki iz dram in romanov. ZBORNIK bodo ilustrirali likovni pedagogi - prosvetni delavci.

POGOJI NATEČAJA:

1. Sodelujejo lahko vsi zaposleni in upokojeni prosvetni delavci iz vse Jugoslavije.
2. Natečaj razpisujemo za: kratke zgodbe, pesmi, humoreske, kozerije in odlomke iz dram in romanov.
3. Prispevke pošiljajte v naslednjem obsegu: pesmi - od 5 do 10; zgodbe, kozerije, humoreske in dramske tekste - največ tri prispevke do 5 tipkanih strani (tipkanih s presledkom). Dela, ki bodo imela večji obseg, ne pridejo v poštev za natečaj.
4. Literarne prispevke pošljete lahko v kateremkoli jeziku narodov in narodnosti Jugoslavije. Če so prispevki pisani v slovenskem, makedonskem, albanskem in drugih narodnostnih jezikih, potem pošljite tudi prevod v srbskem ali hrvaškem jeziku. Dela bodo tiskana tako v originalu kot v prevodu.
5. Na natečaj lahko pošljete neobjavljena in objavljena dela; podpisana naj bodo s polnim imenom in priimkom ter natančnim naslovom.
6. Dela bo pregledovala in odbirala žirija, ki jo sestavljajo znani književniki.
7. V ZBORNIKU bodo natisnjena vsa doslej nagrajena dela in tista, ki so jih avtorji - prosvetni delavci brali na literarnih večerih leta 1970 in 1971 v Beogradu.
8. Natečaj traja do letošnjega 25. novembra. Del, ki bodo prispela po tem datumu, ne bomo upoštevali.
9. Prispevke pošljite na naslov: Redakcija lista „Prosvetni pregled“ - BEOGRAD, Terazije 22 (pripišite oznako „ZA ZBORNIK“).

ZBORNIK bosta izdala NIP „Grafos“ in novinarska hiša „Prosvetni pregled“ od 22. januarja 1972. Obsegal bo 12 tiskanih pol (to je 192 strani)
Dela, objavljena v ZBORNIKU, ne bodo honorirana, toda vsak avtor, ki bo imel v njem svoj prispevek, bo brezplačno dobil en izvod.

IZVRŠNI ODBOR LITERARNEGA KLUBA
PROSVETNIH DELAVCEV SR SRBIJE
IN „PROSVETNI PREGLED“

Razstava v Jelovškovi galeriji

V prvi polovici letošnjega novembra smo obiskali V. skupno razstavo likovnih umetnikov-pedagogo občine Moste-Polje v Jelovškovi galeriji (nekdanja kapela) v gradu na Kodeljevem. Razstavo sta priredila komisija za likovno umetnost pri Zvezi kulturno-prosvetnih organizacij Slovenije in občinski svet Ljubljana Moste-Polje pod pokroviteljstvom predsednika občinske skupščine Ljubljana Moste-Polje Poldeta Mačka. Razstavlja sedem likovnikov-pedagogo: Jože Centa, Mire Cetin, Andrej Herman, Slavko Hočvar, Aleks Horvat, Stane Kumar in Aladar Zahariš. Med razstavljenimi eksponati si lahko ogledamo olja, gvaše, male plastike in marionete. Med olji zbujajo posebno pozornost dela akademskega slikarja-pedagoga Jožeta Cente. Njegovi olji „Noro plesišče“ in „Modri par“ delujeta prepričljivo in doživeto. Marionete Slavka Hočvarja nam spregovorijo v zanimivi in originalni govorici.

Razstavljalcem vse priznanje, še posebno priznanje pa občinskemu svetu Moste-Polje, ki je finančno podprl in pomagal urediti galerijo. Svet se tudi zavzema, da bi postal grad na Kodeljevem v prihodnosti kulturno središče, kjer bi se nenehno vrstile razstave, koncerti in recitali.

TEA DOMINKO

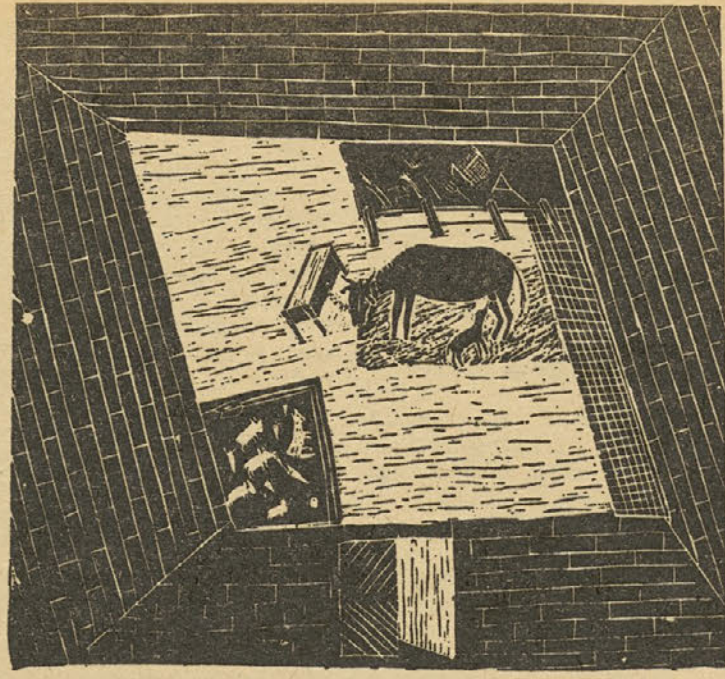
NAJVEČJI DOKUMENT NAŠE KULTURNE ZAVESTI

Izid stote knjige „Zbranih del slovenskih pesnikov in pisateljev“ je bil za Državno založbo Slovenije pomemben dogodek. Direktor Ivan Bratko je naglasil, da je to njihova edina zbirka, ki izhaja že ves povojni čas (povprečno 4 knjige na leto). Od 18 klasikov slovenske umetniške besede jih je 10 že izšlo v celoti. Predvidenih 30 nadaljnjih knjig, kolikor jih še manjka do sklepa prve zamisli, bi zajelo dela še ostalih avtorjev.

Kljub temu da so v zbirko vključeni res naši najboljši pesniki in pisatelji, knjige ne izhajajo v velikih nakladah (nihajo od 8.000 do 3.000 izvodov). Tako veže zbirka dokajšnja sredstva - a založba kljub temu redno izpolnjuje svoje obveznosti do avtorjev in kupcev.

Glavni urednik zbirke od začetka do danes - profesor dr. Anton Ocvirk - je dejal: „Pri urejanju zbranih del smo želeli uvesti notranji vsebinski red. Prvo so pomembna besedila, nato obrobne stvaritve - na koncu pa opombe.“ Pod to skromno oznako „Opomb“ se skrivajo pravzaprav samostojne razprave in komentariji o nekem delu, dobi ali ustvarjalcu: predstavljajo najizčrpnější pregled določenega literarnega obdobja in dela.

Stota knjiga zbirke je hkrati deseta knjiga zbranih del Ivana Cankarja. Uredil jo je Janko Kos, kot tudi ostale Cankarjeve knjige. (Skupno bo Cankarja 30 knjig.) Zbirka namreč veže v svojem dolgoletnem pripravljavanju in izhajanju skupino samostojnih urednikov in komentatorjev posameznih pesnikov in pisateljev. Delo urednikov se prepleta in dopolnjuje v edinstveno celoto, ki predstavlja resničen dosežek Državne založbe Slovenije.

HLEV (Janez Stopar, osn. šola Kostanjevica - Grafični bienale)

GRAFICNI BIENALE JUGOSLOVANSKIH PIONIRJEV
V KOSTANJEVICI NA KRKI

PROSTOR NA SONCU ZA OTROŠKO USTVARJALNOST

Kostanjevica se je letošnjega 30. oktobra odela v zastave, da bi proslavila še en velik uspeh - II. grafični bienale jugoslovanskih pionirjev. Tudi tokrat je upravičila svoj sloves majhnega kraja z veliko kulturno in umetniško tradicijo. Dosežen je še en uspeh, še en biser dodan v dragoceni ogrlici, ki jo je Kostanjevica poklonila vsej Sloveniji, vsej Jugoslaviji.

XVI. dolejski kulturni festival in Gorjupova galerija sta priredila v Lamutovem salonu II. grafični bienale jugoslovanskih pionirjev pod pokroviteljstvom akademskega slikarja in grafika Franceta Miheliča. Praznik je bil čudovito ubrana slika: nekaj sto otroških oči, priručnih, toplih besed priznanja ob festivalni plamenici in zvoku sanjar.

Prisrčnim besedam organizatorja Lada Smrekarja - zahvilil se je vsem, ki so s svojim požrtvovalnim delom pomagali - so se pridružile še besede likovnega kritika in profesorja na akademiji Marjana Tršarja. Razstavo je odprl pokrovitelj te prireditve akademski slikar in grafik France Mihelič. Prisotnost našega priljubljenega grafika Božidarja Jakca je dala prazniku še svečanejši poudarek.

Razstava je bogata beseda, potrdilo nagle likovne rasti najmlajših, priznanje požrtvovalnosti in prizadevanju vseh organizacij, ki so tako skladno sodelovale. Posebna pohvala gre Občinski zvezi prijateljev mladine.

II. bienale je izredno uspel, saj je napredek od prejšnjega ogromen. Na razpis je bilo poslanih 1366 grafik iz 59 jugoslovanskih šol. Strokovna žirija, ki jo sestavlja pet naših znanih akademskih slikarjev, likovnih kritikov in profesorjev, je za razstavo izbrala 138 eksponatov iz devetindesetih šol. Pri tem je imela dokaj težko delo, saj je prejela veliko odličnih otroških stvaritev.

Gotovo je, da je bila otroškost pri izbiri vodilo - toda ne na račun kakovosti. Nad kakovostjo izdelkov smo v resnici presenečeni. Otroška domiselnost, prepričljiva v svojem fantazijskem svetu in v svojem iskrenem odkrivanju resnice, nas začudi, preseneti in obtožuje. Koliko topline in čustev so znale pričarati otroške roke v tako zahtevno vrsto, kot je grafika!

Kaj nam je bilo najbolj všeč? Izdelki osnovnih šol Kostanjevica, Vič, Kamnica, osnovne šole Zlata. V nedogled bi lahko naštevati. Priznati moramo, da smo dolgo hodili slepi mimo otroške ustvarjalnosti, da je veliko staršev povzročalo precej težav in da so v nekaterih šolah nemalokrat podcenjevali likovni pouk. Vse priznanje likovnim pedagogom, ki so v svoje delo vložili veliko truda, požrtvovalnosti in kar 7000 ur dela izven šole.

Vsakemu, ki je razstavo obiskal, ali pa vsaj slišal zanjo, mora biti jasno, da je ta velika manifestacija že zdavnaj prerasla zmogljivosti gostoljubne in požrtvovalne Kostanjevice. Omogočiti je treba tudi potreben denar in širšo družbeno podporo republike. Tehnost te velike prireditve je zadostno jamstvo za prihodnost; obveznost družbe, da končno zagotovi otroškemu likovnemu ustvarjanju prostor na soncu.

Pomagajmo tem drobnim rokam, ki gradijo lepoto, da bodo z njo tudi nas notranje očistile, da bomo tudi mi postali mladi! Ogledu razstave je sledila uprizoritev Golieve igrice „Jurček“, ki nam ga je predstavilo slovensko narodno gledališče iz Maribora.

Prisrčen sprejem, ki ga je za razstavljalce in goste priredil predsednik skupščine občine Krško Jože Radej v dvorani restavracije „Pod Gorjanci“, je sklenil, izredno uspelo prireditve.

TEA DOMINKO

Alojz Ravbar: »Zakaj je padla španska republika«

Zavod Borec je natisnil zajetno zgodovinsko razpravo „Zakaj je padla španska republika“. Avtor je posvetil knjigo vsem mrtvim in živim jugoslovanskim prostovoljcem, ki so sodelovali v španski revoluciji. Čeprav je bilo o času španske republike in revolucionarnem boju napisanih že veliko knjig, pa je razprava A. Ravbarja precej več kot običajen prerez tragičnih dogodkov v Spaniji. Kljub temu da se je avtor moral nasloniti na številne vire, dokumente, pa je ohranil živo pričevanje zgodovinskih dejstev ter ob vsej objektivnosti podal španske dogodke med leti 1936 in 1939 v jasno razpoznavni luči, brez zastiranja in olepševanj. Iz celotnega gradiva je razvidno, da španska državljanska vojna ni doživela poraza revolucionarnih sil zgolj zaradi fašistične intervencije, pač pa tudi zaradi mnogih notranjih vzrokov, ki so slabili moč in učinkovitost naprednih sil. K zapletenemu položaju so pripomogli tudi specifični pogoji slabega gospodarskega stanja. V celotnem prikazu gre za dokaj natančne pojave v celotnem razvoju republikanskega gibanja. Ravbarjeva zasluga je, da je znal strniti gradivo v vsakomur dostopno in zanimivo zgodovinsko podobo španske revolucije. Knjiga je opremljena s fotografskim dokumentarnim gradivom. Opremil jo je Matjaž Vipotnik, nagrajena pa je bila s Kajuhovo nagrado.

Razstava v Slovenskem šolskem muzeju

24. novembra ob 11. uri bodo v Slovenskem šolskem muzeju odprli razstavo „Ob stoletnici Vrta in Slovenskega učiteljskega društva“. Slovenski šolski muzej je to razstavo priredil v počastitev 100-letnice ustanovitve Slovenskega učiteljskega društva mladinske revije Vrtec ter slovenskih šolnikov Ivana Lapajnete in Ivana Tomšiča. Z razstavo želi opozoriti na čas, ko so posamezni učitelji pri nas polagali trdne temelje ljudskemu izobraževanju.

Mladinski list Vrtec je začel izhajati 21 let potem, ko je po treh letih prenehal izhajati prvi slovenski mladinski list Vedež. Založnik in urednik in izdajatelj tega lista je bil od začetka leta 1871 pa do smrti Ivan Tomšič, učitelj na vadnici v Ljubljani. Sam je v listu največ objavil, prevajal in priredil. Kljub katoliški usmerjenosti ponekod preveč vsiljivo poučni vsebini je bil Vrtec pomemben svoj čas že zato, ker je bil vse do leta 1900 edini slovenski mladinski list. Objavljal je številne zanimive prispevke s področja prirodoslovja, ki so jih uporabljali tudi v šoli, pospeševal je slovensko glasbeno umetnost s tem, da je objavljaval muzikalne priloge in spodbudil številne znane slovenske pesnike in pisatelje, da so začeli pisati za mladino. Med njimi so bili najpomembnejši: Fran Levstik, Oton Župančič, Josip Murn in Dragotin Kette. Poleg slik sodelovalcev Vrta in arhivskega gradiva o njem bodo prikazana na razstavi tudi dela urednika Vrta Ivana Tomšiča, ter slovenska mladinska literatura pred izhajanjem Vrta in po njegovem izhajanju.

Pedagoški list Slovenski učitelj je izhajal v Ljutomeru od leta 1872 do 1877. Urejal in izdajal ga je učitelj Ivan Lapajne. S tem časopisom je Lapajne ustregel vsem slovenskim naprednim učiteljem, kajti na področju šolstva je prav v tem obdobju nastopila politična in nacionalna diferenciacija. Z novim šolskim zakonom leta 1869 je upravljanje šole prevzela država. V zvezi s tem nastopile spremembe, ki so pri klerikalno usmerjenih učiteljih povzročale številne kritike. Takratni pedagoški časopis Učiteljski varš je prav zaradi svojega nasprotovanja „novi šoli“ začel izhajati naročnike med naprednimi učitelji, liberalni nemško usmerjeni učitelji pa so ustanovili svoje društvo Krainische Lehrerverein, ki so začeli izdajati svoj list Laibacher Schulzeitung. Slovenski učitelji s svojimi razpravami, članki in poročili z vseh področij šolstva utrdili nacionalno zavest učitelstva, pojasnjevali pomen šolskih reform in skrbeli za učiteljevo strokovno izpopolnjevanje. Poleg prikaza člankov iz Slovenskega učitelja, njegovih sodelavcev in številnih del urednika Ivana Lapajnete bo prikazano tudi gradivo o Slovenskem učiteljskem društvu, Pedagoškem društvu v Ljubljani, škem, Zavezi učiteljskih društev ter ostala slovenska pedagoška gradiva.

Tatjana Ho

Scena iz „Izgubljene princese“

»Ukradeni princ« in »Izgubljena princesa«

5. novembra letos smo gledali v mladinskem gledališču izvedbo predstave našega najboljšega mladinskega gledališča „Boško Buha“ iz Beograda. Odlični igralci so nam v nabito polni dvorani pričeli ozračje daljne Kitajske in njenega nekdanjega dvora v pravljici dvema naslovoma: Ukradeni princ in Izgubljena princesa. Zelo živo predvajanje je v svoji presinenosti spominjalo na večjotočne kitajske breskve. Izstopale so vloge pripovedovalca (Branko Vujović), dekoraterja (Slobodan Slobodanović), ribiča in delavca. Odpotovali smo z otroki v svet pravljice, ki je tudi nam odraslim tako priblizan, da postane naš.

TEA DOMINKO

»Sorodnik Glo« in »Kapetan Snip«

Istega dne kot je uprizorilo beograjsko mladinsko gledališče „Boško Buha“ predstavi tudi mladinski igrski Sorodnik Glo in Kapetan Snip. Nepozabna igra Dobrile Matičeve (zviti Glo) in Branka Pavičevića Longe (kapetan Snip) nam je razkrila nekaj tistih človeških lastnosti, ki delajo naš vsakdan še težavnejši in prijetnejši: navidezno sorodniško ljubeznivost, ki je v resnici pogostokrat zahrbtna (Glo je neumisljeno izkoriščeval do dobrega pretirano zaupljivega sorodnika), izkoriščanje tistih, ki preveč dajejo. Avtor prida v igri še poučen napotek: če te obdajo krivde, reagiraj ostro, tako da bo tožnik imel občutek obdolženosti. Nič manj duhovita ali celo bolj ostra je bila satira o kapetanu Snipu. V papirnatem jeziku razdaja Snip svojo bogato filozofijo: tem, kako je treba, kaj naj bi, kako naj bi bilo, če bi bilo... vsem tem seveda ne stori ničesar. Ni kaj reči: nedvomno aktiven način reševanja. Zmaga je končno vendarle na strani manj govorčevega, zato pa razumnega, iznajdljivega in v miru razmišljajočega Pfafa (Branko Vujović).

MARJANA KUNJEC

Podjetje za izdelavo šolskih reform

Ko delajo letos v Ameriki obračune in bilance šolskih reform v minule desetletju, potem ne skrivajo razočaranja. Docela jasno je, da so zanje porabili več kot bilijon dolarjev, dosti manj jasno pa je, kaj so s tem dosegli. Mnogi menijo, da bi ta denar mnogo bolje znali obračati ameriški poslovni ljudje in da so se učitelji pri tem slabo odrezali.

V novo desetletje stopajo ameriške izobraževalne institucije vseh stopenj malce zakrbljene. Parola dneva in desetletja je namreč: „Accountability in Education“. (Finančna odgovornost vzgojnoizobraževalnih ustanov.)

Ameriški biznis je postal pozoren na denarni veletok, ki se je zival v šolstvo v preteklem desetletju predvsem kot pomoč različnim reformnim projektom na področju vzgoje in izobraževanja. Dokaj velik del tega denarja je poslovni svet tudi prestregel, tako da je predimenzionirano razvil učno tehnologijo. Vendar se ni zadovoljil samo s tem. Nekatere najnovejšje poteze ameriških poslovnih krogov dajejo slutiti, da si bo v prihodnje na tem področju odrezal levji delež, šolnikom pa bodo ostale le drobtinice.

Prvi problem, ki ga je bilo treba rešiti biznismenom, je bilo vprašanje, kako v šole vnesti podjetniško miselnost. Nalogo so deloma opravili nevede in nehote šolniki sami. Behaviorizem ima v ameriškem šolstvu tako globoke korenine kot malokje na svetu. Zato je postalo zelo moderno učno-vzgojne smotre postaviti v behavioristično otipljivi obliki, ki se je odlikovala po tem, da je mogočala „objektivno“ merjenje s vsem zamotanostmi psihološko testnim instrumentarijem. Nad tem pa ima absolutno komando biznis.

V drugi fazi pa je bilo treba najti pot, kako v šolski sistem vplesti čisto poslovne institucije in z njimi poslovne odnose. Zamišljal, ki so jo uporabili, je razmeroma preprosta. Družba (ali država) je šolam dala pravico in jim naložila dolžnost vzgajati in izobraževati. Za to nalogo družba šolo financira. Zakaj pa ne bi zdaj šola del svojih pravic in dolžnosti delegirala nekemu tretjemu in z njim sklenila čisto posloven dogovor, koliko mu bo za opravljeno delo plačala. Z zneskom, ki ga dobi od družbe (ali države) namreč svobodno razpolaga. Tu je zdaj priložnost za zaslužek in torej mesto za vključitev poslovnega sveta v šolstvo.

Seveda bi bilo težko, da bi šola komu poverila nalogo, da njenim dijakom vcepi v srca ljubezen do domovine. Tako zastavljen vzgojni smoter ni dovolj otipljiv, da bi bilo v primeru spora mogoče zahtevati arbitržno gospodarskega sodišča. Zato je treba ta vzgojni smoter zreducirati na vrsto

znanj, veččin in odzivov v značilnih situacijah in tisti nabor potem krstiti za „ljubezen do domovine“, če je to zaradi ekspeditivnosti prikladno. Behaviorizem je v načelu pripravljen to storiti za kakršnih koli učni ali vzgojni smoter, čeprav priznava, da ta hip morda še ni sposoben tehniško tega opraviti za vsak primer. Potem je treba le še sestaviti baterijo testov, se dogovoriti, kakšen odziv šola zahteva od učencev in lahko se začne pogajanja s kontraktorjem.

Prav nič težko ni najti nalog, ki jih je šola več kot voljna odstopiti komu drugemu. Seveda vsakemu najprej pade na misel, da bi se šola nata način lahko znebila „problematičnih“ učencev. Pri tem gre tako za tiste, ki so vedenjsko problematični, kot za tiste, ki imajo učne težave, ki so hujše od poprečnih. Zares se je težnja po izločitvi problematičnih učencev na tak način tudi pojavila v ameriških šolah. Ker je bilo to le malce prehuo tudi za poprečnega Američana, so poslovne korporacije vgradile v sistem novo zvijačo, ki navidezno preprečuje dehumanizacijo vzgoje, hkrati pa odpre vsa pota do šolniškega denarja.

Tako dopolnjeni sistem se imenuje Education Turnkey System. (Sistem vračila ključev.)

V tem sistemu šola lahko pod določenimi okoliščinami prepusti del svojih nalog s pogodbo privatnim družbam ali posameznikom, pri čemer pa naj bi celotna vzgojna politika morala ostati v rokah šole.

Da bi si šola zagotovila pravico voditi vzgojno in izobraževalno politiko, sestavi s pogodbenikom časovno omejen dogovor, ki mora vsebovati zlasti naslednje stvari:

1. Učni načrt, ki mora biti izražen tako eksaktno, da kontraktorju ne dopušča nobenih možnosti svojevoljnih interpretacij.
2. Kvalifikacijske zahteve za učitelje. S tem naj bi si šolstvo zagotovilo, da ne bi šolanje otrok prešlo v druge roke. Gre za nekako sindikalno zaščito učiteljskega stanu.
3. Datum, ko dogovor ugasne: turnkey phase (faza vračila ključev). Dijaki se vrnejo spet na šolo, šola spet prevzema celotno odgovornost za njihovo vzgojo in izobraževanje — kontraktorji je „vml ključe“.

Zgled: Če nekaj otrok na šoli pribralnem preizkusu ne doseže predpisanih normativov, se šola dogovori s specializirano institucijo ali posameznikom, da jih z dopolnilnim poukom v dogovorjenem času nauči branja do takšne stopnje, kot jo določa pogodba. Če tak dopolnilni pouk ne uspe, šola ni dolžna plačati pogodbeniku za njegovo delo.

Tisti, ki so si turnkey sistem izmislili, se seveda ne potegu-

jejo predvsem za delo s „problematično“ mladino. Lotevajo se tudi tega. Pri tem se seveda lahko zgodi, da šola pogodbe podaljšuje, sklepa nove in podobno. Lahko se ji posreči, da svoje „probleme“ za vedno zloži za primeren znesek na tuja ramena.

Poslovni ljudje okrog turnkey sistema trdijo, da je ta oblika kot nalašč primerna za produkcijo šolskih reform.

Razlogov za neuspešnost neke šolske reforme je mnogo. Lahko so finančni, zakonski, socialni, politični ali vzgojni. Ideja turnkey sistema pa je, da razvije take reformne programe, ki so v praksi uspešni in jih šolstvo tudi sprejme. Pri tem naj bi se šole glede pogodbениkov striktno držale Lloydovega načela, ki velja za reševanje ladij: „No cure — no pay.“ (Če ni izboljšav, ni plačila).

Načela pogodbenih šolskih reform:

1. Preizkus, da je pogodba koristna za šolo, je zahteva, da s pogodbo šola zadrži v svojih rokah šolsko politiko. Kontrola tega pa je sklenitev povezav šole z zunanjimi sodelavci. Program mora torej v dogovorjenem roku priti v turnkey fazo.
2. Kontrola uspešnosti turnkey faze je adaptiranje uspešnih novih načinov dela v vzgojnoizobraževalnem sistemu.

Ameriški šolniki tudi razmišljajo, da bi turnkey sistem uvedli v šolstvo brez vpletanja poslovnega sveta. Sodelavci v takem sistemu bi bili: širša družbena skupnost, starši, učitelji, kadrovske šole, učenci, upravljavci finančnih skladov, pedagoške institucije in izdelovalci učne tehnologije.

Glavna prednost turnkey sistema šolskih reform v obstoječem šolskem sistemu s privzetkom Lloydovega načela glede plačevanja, pa je zaščita porabnikov (šol) in financerjev pred preveč pogostimi in često neuspešnimi ter dragimi reformami in reformatorji.

JANEZ FERBAR

NOVO

V osnovni šoli „Jože Mokšič“ v Ljubljani imajo nov način risalnice po zamisli njihovega likovnega pedagoga, akademskega slikarja Jožeta Cente.

Gre namreč za risalnico, v kateri so spremenili več let ustaljeno klasično razporeditev klopi v vrstah. Sedaj so klopi razporejene v krogu (kot v areni), na zidovih so v ozadju po vsej dolžini table. Novi način se v praksi zelo dobro obnese, tako pri likovnem kot pri tehničnem pouku. Učitelju omogoča boljši pregled, olajšano gibanje in lažji dostop do posameznega učenca.

T. D.

Osnovna šola Šmarje-Sap živi s svojim krajem

Šmarje-Sap je prijazen kraj, ki leži ob avto cesti Ljubljana-Zagreb, seveda mnogo bliže Ljubljani kot Zagrebu.

Zarišče kulturne dejavnosti v kraju je osnovna šola, ki ima častljivo, toda še neraziskano zgodovino. Stoletja dolgo je delovala v vlažni stari zgradbi, od koder se je po ukinitvi občine preselila v občinski stavbo, ki je tudi le za silo ustrezala novemu namenu. Pred enajstimi leti je zraslo novo poslopje, ki so si ga postavili Šmarčani skoraj čisto sami, šele v zadnji fazi je gradnjo prevzela občinska skupščina Grosuplje. Na novo šolo s svetlimi prostori in velikimi hodniki, ki se lepo vidi z avtomobilske ceste, so občani še vedno zelo ponosni.

Silce grenčice je prišlo, ko je šola že po nekaj letih zaradi reorganizacije šolskega omrežja v občini postala podružnična. Večjega negodovanja sicer ni bilo, ker je še naprej ostala popolna osemletka in je bilo skupno pravzaprav le finančno poslovanje.

Z razvojem šole se je vedno bolj krepila in rasla pravzaprav nikoli do kraja odrinjena misel o ponovni osamosvojitvi šole, ki so jo tudi krajevne družbenopolitične organizacije in starši z vnemo podpirali. Dolge ure so se vrstila posvetovanja učiteljev, da je ideja dobila izdelano podobo. Potreben je bil pristanek zavoda za prosvetnopedagoško službo in sveta centralne šole. Po vsem tem je prišlo do izvedbe referendumov v celotnem zavodu, ki je pokazal več kot zadovoljive rezultate za podružnično šolo Šmarje-Sap. Zadeva je bila tako zrela za občinsko skupščino Grosuplje, katere pristanek je za osamosvojitve potreben. Tu pa se je zataknilo. Za učitelje in za občane, ki so toliko truda vložili v zamotan proces, je boleče, da po štirih mesecih še niso dobili odgovora, kakršnegakoli že. Kje so vzroki? Najbrž pri denarju, kot vedno. Morda pa občinska skupščina čaka, da preteče šest mesecev, ko referendum ne bo več veljaven.

Življenje in delo te šole pa teče naprej z velikim elanom. Letos ob trideseti obletnici vstaje se hočejo še posebno potruditi.

Občani krajevne skupnosti so kljub izredni obremenitvi, ki jo imajo letos, ko se zbirajo samopriskpevek za asfaltiranje ceste in ko so morali že plačati 500 din za priključek na avtomobilsko cesto, z veliko pripravljenostjo glasovali za samopriskpevek za preureditev igrišča.

MIHAEL GLAVAN

STE ŽE PORAVNALI NAROČNINO?

Kljub temu da smo generacija zaznamovanih, ki je morala okusiti bedo prve in kri druge vojne, kljub temu da je bodljikavi in skopi ovenjak našega detinstva moral dajati hrano usodnim odločitvam zadnjega zorenja, smo bili polni svetlobe in notranjega ognja. Imeli smo srečo, da smo bili deležni kratke, a zato tem dragocenejšje vzgoje velikega učitelja, čigar večno veljavni etični lik prebujenega, širokega, a neservilnega, tedanjemu času prepotrebne človeka smo ponesli vsak na svojo delovno ledino, kamor nas je pognala Sitarjevina, bosonoge in gladne otroke zgaranih Jernejev. Naše poklicno delo, upeto med mejnike usodno velikih gibanj in pretresov, ki so razredčila tudi naše vrste, pa je vzlic vsemu obrodilo izjemno vidne sadove ne glede na to, na kakšni ravni ali položaju, s kakšnim potencialom znanja in v letsknem družbenem okolju je kdo delal. Pred nami je zetev štiridesetih let, katere vrednosti

IZPRAŠEVANJE (Branko Poštuvan, osn. šola Martina Konšaka, Maribor-Tezno — Grafični bienale)

MILENA ŽAGAR

Letošnjega 29. septembra so pospremili na vojniško pokopališče Mileno Žagar, dolgoletno učiteljico in šolsko upraviteljico v Ljubecni. Ljudem tega kraja je kar 25 let posvečala svoje požrtvovalno delo in ljubezen.

Milena Žagarjeva se je rodila leta 1888 v Žagi pri Bovcu v napredni družini. Leta 1908 je pričela svoje učiteljevanje v Lokvi pri Sežani. Po prvi svetovni vojni je pohitela na Korosko — na pomoč svojim rojakom. Službena pot jo je vodila v Leskovec pri Krškem in leta 1922 v Ljubecno pri Celju. Uveljavljala se je na prosvetno-kulturnem področju, z delom in prisrčnim odnosom do ljudi pa se je zelo priljubila kmetom in delavcem svojega okoliša. Uveljavljala se je povsod, kjer je bilo potrebno: pri vodstvu gospodinjskega nadaljevalnega šolstva, Rdečem križu, v narodno-

obrambnih organizacijah in okrajnem učiteljskem društvu v Celju. Njen brat Stane Žagar, učitelj na Dobravi pri Bledu in član CK KPS, je leta 1940, ko je bil odpuščen iz službe, našel zatočišče prav pri njej in sestri Zori. Celotna Žagarjeva družina je zelo aktivno sodelovala in predano delala za našo stvar. Obe sestri je okupator odvedel v mariborske zapore in ju deportiral v Uziško Požogo. Pridobili sta za zaupanje srbskega naroda in zvesto podpirali osvobodilno gibanje do končne zmage.

Leta 1945 se je Milena vrnila v domovino, kjer so jo domačini Ljubnega sprejeli z veliko ljubeznijo.

Milena Žagar je odšla. Za njo pa so ostali bogati sadovi njenih naporov. Se vedno živi njen svetli, zgledni lik ljudsko-prosvetne delavke.

F. R.

LETOS JE SLAVIL VISOKO OBLETNICO PRVI PETI LETNIK LJUBLJANSKEGA UČITELJSKEGA

Pogled na 40 Jernejevih let

Kot odrska zavesa se ni odstira pogled v dni, ko smo drug ob drugem rasli kot najstniki, romantično vznese, a vendar že brez iluzij zazrti v pogoje neusmiljene stvarnosti. In čim trša je ta postajala v tisti mizerni šolski petletki, tembolj so brsteli lističi zorenja v soparno desetletje pred najokrutnejšim izpitom krave katastrofe. Živo se spominjam, da smo imeli vsak dan polna usta prešernega petja, oči odprte za vse, kar je utripalo okoli nas, gotovo ne nazadnje spoznavno zazrte v idejna gibanja, noge pa polne neugnanega plesa.

Kljub temu da smo generacija zaznamovanih, ki je morala okusiti bedo prve in kri druge vojne, kljub temu da je bodljikavi in skopi ovenjak našega detinstva moral dajati hrano usodnim odločitvam zadnjega zorenja, smo bili polni svetlobe in notranjega ognja. Imeli smo srečo, da smo bili deležni kratke, a zato tem dragocenejšje vzgoje velikega učitelja, čigar večno veljavni etični lik prebujenega, širokega, a neservilnega, tedanjemu času prepotrebne človeka smo ponesli vsak na svojo delovno ledino, kamor nas je pognala Sitarjevina, bosonoge in gladne otroke zgaranih Jernejev. Naše poklicno delo, upeto med mejnike usodno velikih gibanj in pretresov, ki so razredčila tudi naše vrste, pa je vzlic vsemu obrodilo izjemno vidne sadove ne glede na to, na kakšni ravni ali položaju, s kakšnim potencialom znanja in v letsknem družbenem okolju je kdo delal. Pred nami je zetev štiridesetih let, katere vrednosti

ne more spregledati oko še strožjega presojevalca. Ko smo delali, kjerkoli že je bila potrebna učiteljeva preudarna misel in delovna spodbudna, nismo preštevili opravljenih ur in nismo poznali zdaj tolikanj čaščene besede honorar, kajti „dobra beseda nam je šla v slast bolj od vina in hleba“

Znašli smo se v obdobju, ko poteka poslednje dejanje naše poklicno življenjske drame. Se zadnja točka pozornosti in komedija bo končana... In zdi se mi, da je ta zadnja točka začudo podobna prvi. Priče smo velikemu dogajanju v svetu in okrog nas: boju za notranjo podobo človeka prihodnosti, za ohranitev moralnoetičnega lika, ki nam je bil v zavesti pri oblikovanju mladega rodu, ali za njegovo razčlovečenje po filozofiji nihilističnega absurda.

V tem burnem valovanju smo sicer tudi sami le val, a morda smem reči, da orientacijski val, ki zanesljivo sluti, ob katerih čerih si bo razkrajajoči se človek potrošniške družbe razbil glavo in bomo mogli „besedo ČLOVEK najti le v kakem hudo starem slovarju, toda razlage zanjo ne bomo več razumeli...“ In „tako živimo od olupkov upanja in na upanje kupujemo življenje za sproti...“

Preveč smo bili preizkušani v stiskah štiridesetih let, da bi mogli izžarevati v svoje družbeno okolje kaj drugega kot naravno veselje do življenja in optimistično vero v jutrišnji dan — to pa je tisti sad, ki nam je srečno dozorel v brazdah naših posevkov.

JANEZ LAMPIC

NAŠ PRAVNIK SVETUJE

VPRASANJE: Občinska skupščina Celje nam je zavrnila predlago, ker določa naš statut poleg minimalnih pogojev še posebne pogoje za ravnatelja šolskega centra, in sicer desetletno vzgojnoizobraževalno prakso in dve leti prakse v gospodarstvu. Občinska skupščina zastopa stališče, da statut ne sme vsebovati še posebnih pogojev, temveč le tiste, ki jih določa 56. čl. zakona o srednjem šolstvu. Ker moramo o statutu na novo razpravljati, želimo vaše pojasnilo.

Solski center za blagovni promet

ODGOVOR: Posebne pogoje za posamezno delovno mesto

določi delovna organizacija s splošnim aktom. Te pogoje določijo tako, da ustrezajo delu na določenem delovnem mestu. Z določitvijo posebnih pogojev pa doseže delovna organizacija, da dobi na določeno delovno mesto delavca z ustreznimi kvalifikacijami. 56. člen zakona o srednjem šolstvu določa osnovne pogoje, ki jih mora izpolnjevati ravnatelj šolskega centra, samoupravna pravica delovne organizacije pa je, da lahko predpiše tudi zahtevnejše pogoje in doseže tako boljše kadrovske zasledbe.

Obnavna statuta pred občinsko skupščino ima dvojni pomen. Predvsem gre za presojo zakonitosti statuta. Ta se na-

naša predvsem na to, ali je statut v skladu z zakonom in drugimi na zakonu temelječimi predpisi in če statut vsebuje vse, kar zahteva zakon. Na drugi strani pa gre za ugotovitev smotnosti oziroma ustreznosti določb statuta. Skupščina torej presoja, ali vsebuje statut najprimernejše rešitve določenih vprašanj in daje s tem v zvezi delovnim organizacijam ustreznna priporočila.

Občinska skupščina ne potrjuje statuta. Če ugotovi, da statut ni v skladu z zakonom, mora zadržati njegovo izvršitev in začeti postopek za presojo zakonitosti pred pristojnim sodiščem. Če pa skupščina ugo-

tovi, da določena vprašanja niso rešena najustrezneje, da delovni organizaciji ustreza priporočila. Vsekakor ni v interesu delovne skupnosti, da postavlja za določena delovna mesta pretirane pogoje in se na tak način zapira. Zato menimo, da je bilo priporočilo občinske skupščine, naj se zahtevajo za delovno mesto ravnatelja le z zakonom določeni pogoji, ustreznost. Dolžnost vaše delovne skupnosti pa je, da sedaj obravnava priporočilo občinske skupščine in zavzame določeno stališče. Sporno določilo ni v nasprotju z zakonom, zato je stvar vaše odločitve, ali boste priporočilo upoštevali.

T. ŠAREC

O vnašanju obrambne tematike v druge predmete

Obrambna vzgoja naše mladine naj bi bila združen in enoten pedagoški proces. Temelj tega procesa bi morale biti osnove obrambne vzgoje. Mladi ljudje dobijo danes tako vzgojo v osnovni šoli pri predmetih, ki vsebujejo program obrambne vzgoje ali „Prve pomoči in zaščite“, v srednji šoli pri obveznem predmetu „Obrambe in zaščite“ ter na višjih in visokih šolah pri predavanjih iz „Osnov narodne obrambe“. Vzporedno pa naj bi temeljila obrambna vzgoja tudi na celotni učni snovi, ki jo mladi sprejemajo pri drugih predmetih, obarvanih z obrambno-vzgojnimi elementi. Sodobne obrambne vzgoje si ne moremo predstavljati tudi brez razvitih in aktivnih izvensolskih dejavnosti, zlasti tistih, ki so pomembne za narodno obrambo. Ne smemo pozabiti, da v nekaterih drugih deželah, tudi tistih nevrščeni, poznajo veliko obrambne vzgoje, pa vendar je ne občutijo kot nekaj vsiljivega in obveznega. Pri njih so večino obrambno-vzgojnih elementov vključili v izvensolske dejavnosti, kjer mladi na poseben nevsiljiv način sprejemajo ista znanja kot pri nas v obvezni in dostikrat suhoparni obliki. Tako obliko obrambne vzgoje pa lahko izvajajo le pri tistih izvensolskih aktivnostih, kjer imajo izdoločene programe, dovolj materialnih sredstev in denarja ter odlične in predane mentorje.

Kdor bi o vnašanju obrambne tematike v druge predmete na hitro sodil, bi postal prepričan, da predstavlja to še dodatno obremenitev za prosvetne delavce ter nekaj, kar jim bo jemalo že tako skopo odmerjene učne ure. Tisti, ki temeljito premisli, pride prav do nasprotnega spoznanja. Vsak pedagog se zaveda, da ne more vsa leta predavati eno in isto učno enoto, ne da bi jo malce predrugačil, olespal, skrajšal ali razširil in napravil zanimivejšo. Prav pri načrtovanju vnašanju obrambne tematike v svoje učne ure lahko vsak pedagog z najmanjšo izgubo časa in velikim pedagoškim učinkom popestri svoje ure. Prepričan sem, da večina izkušenih in pravih pedagogov to že dela in tem pravzaprav

ne bom povedal nič novega. Razumljivo je, da so nekateri predmeti veliko bolj prikladni za tako vnašanje kot drugi, vendar z dobršno pedagoško vneto in iznajdljivostjo opravimo to lahko prav pri vsaki učni uri ali predmetu. Dovolj je, če upoštevamo zamisel o splošnem ljudskem odporu, tradicije iz narodnoosvobodilne vojne, tehnične zanimivosti vojaške tehnike ter trenutne mednarodne razmere, pa bodo naše ure postale aktualnejše in privlačnejše za mlade, ki jih neprestano prežema kritični odnos do vsega, kar počno odrasli. Nenehno prepletanje obrambno-vzgojnih elementov pri vzgojno-izobraževalnem delu v šoli predstavlja veliko in dostikrat odločilno pomoč pri razvijanju in krepitvi tiste domovinske vzgoje, ki je mladim danes tako potrebna. Učeneec in dijak bosta pri tem spoznala nujnost aktivnega odnosa slehernega državljanca do obrambne problematike ter prizadevanja družbe samoupravljalcev, da bi obrambo obstoječega družbenega sistema postavila pred vse ostale dolžnosti in pravice. Prav tako bo spoznal, da obrambe ne predstavlja le množica oboroženih enot naše armade, partizanskih enot in teritorialcev, temveč tudi sleherni občan s svojimi dolžnostmi in pravicami ter mestom v sistemu vseljidske obrambe. Obrambno-vzgojni elementi, pojavljajoč se pri posameznih predmetih in učnih urah, mu bodo dali čutili, da je armada z vso vojaško tehniko samo del obrambnih sredstev, ter da je za uspešno vodenje obrambne vojne treba poznati še mnogo drugih pomembnih dejavnikov, kot so npr. prehrana, zdravstvo, socialno delo in oblike pasivnega odpora.

Pedagoške in učne smotre moramo torej uskladiti tudi z obrambno-vzgojnimi hotenji in vrednotami. Reforma slovenske šole naj bi pri razvoju pedagoškega in izobraževalnega dela upoštevala tudi te elemente, ki nedvomno dopolnjujejo vzgojno-izobraževalni proces v taki samoupravni družbi, kot je naša in dajejo naši šoli vseljidski in znanstveni pečat.

RUDOLF LIKAR

SUSOLKA (Anica Žarn, osn. šola Podbočje – Grafični bienale)

5. »ZBORNİK ZA HISTORIJO ŠKOLSTVA I PROSVJETE«

(Nadaljevanje z 2. strani)

rivoja Aksentijevića, ki govori o organizaciji obiskov v muzejih in razstav, pa tudi o tem, kako lahko take obiske uspešno izkoristimo v vzgojno-izobraževalne namene.

Na pomembno delo in bogato dejavnost naših šolskih muzejev opozarjajo zapisi v razdelku Iz dela šolskih muzejev: o dveh jubilejnih razstavah v Slovenskem šolskem muzeju (ob 70-letnici ustanovitve tega muzeja in ob 100-letnici uvedbe obveznega šolanja), o razstavi pedagoškega klasičnega J. H. Pestalozzija in o razstavi Prometna vzgoja v šolah. V Hrvatskem šolskem muzeju so predstavili življenje in delo Ericha Kästnerja in razstavo o napredni

srednješolski mladini na Hrvatskem (1918–1941), v beograjskem Pedagoškem muzeju pa razstavo o naprednem učiteljskem gibanju med dvema vojnima.

Obsežni zbornik (1969–70) je edina publikacija, ki podrobneje obravnava zgodovino jugoslovenskega šolstva in prosvete – zato bo v veliko pomoč vsakomur, ki se bo ukvarjal s proučevanjem tega področja. Lahko rečemo, da je ta publikacija odsev skladnega in uspešnega sodelovanja vseh treh jugoslovanskih šolskih muzejev. (Zbornik stane 5000 din, k njegovemu natisu pa je denarno pripomogel Zvezni svet za koordinacijo znanstvenih dejavnosti.)

MARJANA KUNEJ

Kinematografi prikazujejo

VOLK SIERA BLANCE je italijansko-španski western z melodramskim prizvokom. Nič posebnega. mb.

TEROR IN STRAST je thriller ameriškega režiserja Curtisa Harringtona. Kljub temu: da se po svojem zapletu nekoliko razločuje od ostalih tovrstnih filmov, je soliden. Njegova posebnost je lik predane kriminalke, ki jo je mojstrsko upodobila Simone Signoret. Videti je, kot da je film narejen zaradi nje in zanjo. mb.

MLAD IN ZDRAV KOT ROŽA je film mladega srbskega debitanta Joce Jovanovića, ki je zbudil pozornost predvsem na področju kratkega filma. To naj bi bil film o problemih mladih ljudi v naši domovini. Zanimivo je izhodišče. Družbena angažiranost, ki je smisel in pomen filma, deluje v kontekstu filma skonstruirano. Tako podana nam je tuja in nas ne prepriča. Privede nas celo v položaj, da zato, ker si želimo takih nemirnih in vznemirljivih filmov, ki bi priganjali mlado, staro ter srednjo generacijo na brez-kompromisno soočenja z dejstvi našega vsakodnevnega življenja, skušamo iskati opr-

vičila za režiserjev postopek. To pa filmu nikakor ni v prid. Film je zelo zanimiv za razgovor v filmskih in drugih klubih. mb.

DIŠAVE, ZLATO IN MIRA je najnovejši film hrvaškega režiserja Ante Babaje, ki je posnet po nagrajenem romanu Slobodana Novaka. S prav posebno senzibilnostjo se je posrečilo režiserju podati rafinirane odnose med osamelimi in zagrenjenimi ljudmi. Sestava filma je nekoliko nenavadna. Igralci, posebno Sven Lasta in Lwona Petri, pa so sugestivno podali vso tragiko, lepoto in zapletenost drobnih intimnih utrinkov med ljudmi, ki žive in vendar ne žive skupaj. mb.

SMEŠNO DEKLE je ameriška barvna glasbena komedija, kjer igraata zanimiva igralca: Barbara Sireisand in lepotec Omar Sharif. Film naj bi prikazoval življenje resnično živeče slavne igralko Fanny Brice. Ocenjena je zopna, kičasta melodrama, ki je nastala v izživetem Hollywoodu. Škoda, da je igralski talent B. Streisand izrabljen za tako slab film. nd.

NAIVNEŽ je francoski film, kjer igraata naša stara priljubljena komika Louis de Funes in Bourvil. Naivneža, ki ga hoče izkoristiti vodja prekupčevalske tolpe, agresivni Louis de Funes, igra Bourvil. Film je poln situacijske komike, grajene na invenciji. Prav zabaven je. nd.

Pred 70 leti so na gimnaziji v Kranju prvič zapeli »Gaudeamus...«

V zgodovini slovenskega srednjega šolstva pripada vidno mesto tudi gimnaziji v Kranju, ki prav v teh dneh proslavlja 70-letnico prve velike mature.

Letošnjega oktobra bo minilo 161 let, ko je generalni guverner Ilirskih provinc maršal Marmont podpisal dekret o ustanovitvi gimnazije v Kranju. Tako je bilo v šolskem letu 1810/11 v dveh razredih na novo ustanovljene gimnazije v Kranju 49 učencev. Po požaru v Kranju maja 1811, ko je pogorelo tudi šolsko poslopje, in po reformi šolstva v Ilirskih provincah, je žal prenehala tudi komaj ustanovljena kranjska gimnazija.

Septembra 1861. leta je dobil Kranj klasično nižjo gimnazijo z nemškim učnim jezikom. Leta 1870 je bila šola preosnovana iz klasične z nemškim jezikom v realno s slovenskim učnim jezikom in je tako postala prva gimnazija s slovenskim učnim jezikom pri nas. Štiri leta pozneje je vlada gimnazijo ponovno ponemčila in jo pod izgovorom varčevanja poskušala celo odpaviti. In res, čez nekaj let na gimnaziji ni bilo več vpisa. V šolskem letu 1880/81 so ponovno vpisovali v prvi razred in v letu 1883/84 je šola zopet delala z vsemi štirimi razredi. Nekaj let pozneje je bila gimnazija z odlokom ukinjena in je s šolskim letom 1889/90 popolnoma prenehala.

Razumljivo je, da je bila ukinitve gimnazije za Kranj in vso Gorenjsko težak udarec. Prizadevanja za obnovo gimnazije ter ustanovitev popolne so se pozneje še stopnjevala. Rezultat vseh teh prizadevanj, krajevnih in deželnih, političnih, prosvetnih in kulturnih dejavnikov je bil, da je deželno predsedstvo marca 1894 postavilo kranjski mestni občini pogoj, pod katerim bi bila c. kr. učna uprava pripravljena v Kranju ustanoviti popolno gimnazijo. Kranjska občina je sprejela obvezo, da bo zgradila novo šolsko poslopje, da bo poslopje vzdrževala ter skrbelo za kurjavo. Na osnovi tega zagotovila kranjske občine, je bil julija 1894 podpisan akt o ustanovitvi popolne gimnazije v Kranju. Istega leta je prosvetno ministrtvo določilo tudi šolski okoliš novi gimnaziji – celotno Gorenjsko z območjem Kamnika. V šolskem letu 1964/65 sta pričela z delom prva dva razreda,

vsako naslednje leto je imela šola razred več in tako je imela v letu 1900/1901 vseh osem razredov in pred sedemdesetimi leti – leta 1901 je prvih 23 maturantov opravilo veliko maturo.

V 18. letih – do konca prve svetovne vojne je maturiralo na šoli 380 maturantov, med katerimi je bila ena sama ženska (leta 1917). Število maturantov v teh letih se gibalo od 10 leta 1912 do 33 leta 1918.

V štiriindvajsetih letih obdobja predaprilske Jugoslavije je opravilo maturo na kranjski gimnaziji 547 maturantov. V tem času se je gibalo število maturantov od 12 v letih 1922 in 24 do 42 v letu 1939. V tem obdobju je maturiralo tudi 95 žensk, kar že predstavlja dobrih 17 %.

Med nemško okupacijo slovenske gimnazije v Kranju ni delala. Številni zavedni predvojni dijaki in profesorji so na razne načine sodelovali v narodnoosvobodilnem gibanju. Gimnazijsko poslopje so Nemci pri 18. letu 1941 uredili v internat za nemške učiteljske lješčnike – le-te so Nemci pripeljali Koroške. Po vojni je bilo gimnazijsko poslopje najprej zbirališče zajete domobranice, pozneje pa bilo za repatriiranje. Konec leta 1945 je bilo poslopje spet vmjeno šolskemu centru.

Po vojni je skupaj z maturanti in učitelji ter maturanti oddelkov za odrasle maturiralo na gimnaziji 1845 maturantov. V tem obdobju je bilo med maturanti že več kot 50 žensk. Število maturantov se v zadnjih letih giblje okrog 100.

V sedemdesetih letih je kranjska gimnazija Gorenjski naši širši skupnosti 2772 maturantov, ki so se pozneje vključili v različnejša področja družbenega življenja. Iz te množice skoraj treh stočev so izšli priznani znanstveniki in umetniki, inženirji, ekonomisti, pravniki, profesorji ter zdravstveni delavci, politiki, vojniki itd., ki so vsak svojem delovnem področju ter vsi ob svojem času, eden bolj drug manj pomagali oblikovati naš ožji in širši življenjski prostor ter dogajali v njem.

Z. PIV

IŠČEMO!

Uredništvo PROSVETNEGA DELAVCA išče upokojene ali zaposlenega prosvetnega delavca (prosvetno delavko), ki bi bila pripravljena za naš list nabirati oglase po ustanovah in podjetjih.

Čim več bomo imeli oglasov, dlje nam ne bo treba dvigati naročnine – kljub stalno naraščajočim cenam materialnih stroškov kot ostalih storitev.

Iščemo propagandista za naš list PROSVETNI DELAVEC!

Javite se osebno ali pisмено na naslov uredništva, Ljubljana, Poljanska 6.

Delovna skupnost OSNOVNE ŠOLE VAVTA VAS

razpisuje za nedoločen čas naslednja prosta delovna mesta:

- učitelja za likovni in tehnični pouk
- učitelja za glasbeni pouk
- učitelja za telesno vzgojo – zazelena ženska

Pogoj: PRU ali P

ZA VARSTVENI ODDELEK:

– vzgojiteljico

Pogoj: vzgojiteljica ali U

Razpis velja do zasedbe delovnega mesta

Nova šola pri Gradu na Goričkem

Ob občinskem prazniku občine Murska Sobota – 17. oktobra – je bila pri Gradu na Goričkem odprta nova sodobna šola.

Staro šolsko poslopje, ki je bilo pred enainštiridesetimi leti adaptirano iz grajskih pritliklin, sploh ni bilo primerno za šolo. Zelja vaščanov teh krajev po novem šolskem poslopiju je bila stara že več kot deset let.

Zahtevno delo je v letu dni opravilo splošno gradbeno podjetje Konstruktor iz Maribora.

Šola ima deset matičnih in tri posebne učilnice: za biologijo, fiziko in kemijo, likovni, glasbeni in tehnični pouk ter druge potrebne prostore. Centralna kurjava, ki je precej draga, je za gorilno olje. Žal je zaradi visoke cene (okrog 5 milijonov din) zmanjkalo denarja za telovadnico. Ta bi bila nujno

potrebna, ne le za šolarje, temveč tudi za športno dejavnost počolske mladine. Mnogo mladih ljudi se namreč vrne pozimi s sezonskega dela iz tujine; tem je bilo doslej glavno shajališče – gostilna.

Občina Murska Sobota ima za urejanje materialnih pogojev šol veliko razumevanja, saj je bilo po vojni zgrajenih veliko novih šol. Upajmo, da bo sklep – NOBENE NOVE ŠOLE VEC BREZ TELOVADNICE – čimprej tudi uresničila. To pričakujejo naši učenci, učitelji in starši. Prostori, ki spadajo k telovadnici (slučilnice, umivalnice, kabinet za učitelja telesne vzgoje), so urejeni, zato bomo verjetno kmalu pričakali tudi telovadnico.

Pouk v novi šoli se bo pričel v prvi polovici novembra.

JANKO KONDRIČ

Svet delovne skupnosti DIJAŠKEGA DOMA V KRŠKEM razpisuje prosto delovno mesto vzgojitelja ali vzgojiteljice za nedoločen čas. Nastop službe 1. decembra 1971.

Pogoj: profesor ali predmetni učitelj, lahko tudi začetnik. Razpis velja do zasedbe delovnega mesta.

ZAVOD BOREC

IŠČE SODELAVCE, POVERJENIKE,

ki bi na svojem domačem območju pomagali razširati dobro knjigo. Prosvetni delavci, upokojeni in aktivni, vabimo vas k sodelovanju!

Za pojasnila se obrnite na knjigotrski oddelek Zavoda BOREC v Ljubljani, Beethovnova 10. telefon 22-289.

DELOVNA SKUPNOST GLASBENE ŠOLE V MURSKI SOBOTI

razpisuje prosto delovno mesto

UČITELJA KITARE

s polnim delovnim časom za nedoločen čas, STU – (končana srednja glasbena šola, oddelek za kitaro)

Pri izbiri imajo prednost kandidati z opravljenim strokovnim izpitom.

Prošnje, kolkovane za 1 din, z dokazili o strokovni izobrazbi, pošljite delovni skupnosti Glasbene šole v Murski Soboti.

ŠPORTNI DAN MAČKOVSKIH ŠOLARJEV

Učenci mačkove osnove šole so imeli prvi športni dan v letošnjem šolskem letu. Tisti iz nižjih razredov so odšli na kratke izlete v naravo, učenci višjih razredov pa so se pomerili v kometu. Pri pionirjih so zmagovalci učenci 8. razreda, pri pionirkah pa so bile najboljše sedmošolke.

VARSTVO ZA 52 VOZAČEV

V prvih novembrskih dneh so na osnovni šoli v Mačkovcih uvedli varstvo učencev-vozačev. 52 vozačev je sedaj našlo za-

točišče v zadržnem domu, kjer se pod nadzorstvom delničnega učitelja pripravljajo za naslednji dan.

TUDI LETOS TEDEN STAREJŠIH OBČANOV

Svet za socialno varstvo pri skupščini občine Murska Sobota bo tudi letos organiziral teden starejših občanov. Svečana akademija bo 20. novembra v Murski Soboti, udeležili pa se je bodo ostareli občani iz vse občine – po nekaj iz vsake krajevne skupnosti. Tudi posamezne krajevne skupnosti bodo ob sodelovanju z osnovnimi šolami pripravile kulturni program in pogostitev.

J. K.